

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Den offentliga sektorns finanser

Verksamhetsåret 1999

Statistics Sweden

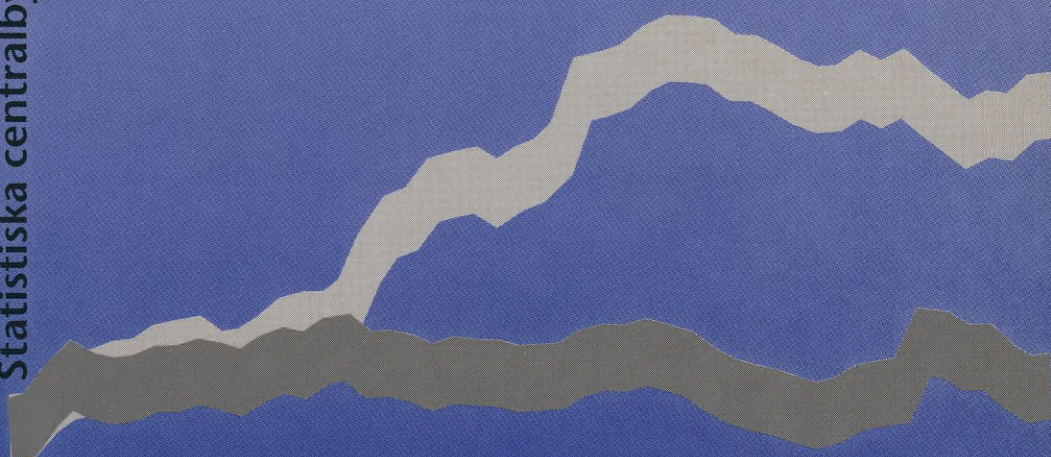
Statistiska centralbyrån

REF.

01-6

05

B

Ref.

Oi-c

SOS

Ref.

Den offentliga sektorns finanser

Verksamhetsåret 1999

 Sveriges officiella statistik

Statistiska centralbyrån
2000

General Government Finance 1999

Official Statistics of Sweden
Statistics Sweden
2000

Tidigare publicering

Uppgifter rörande kommunernas finanser har publicerats i serien *Sveriges officiella statistik* under titeln *Kommunernas fattigvård och finanser* fr.o.m. 1874–1917, från 1918 under titeln *Kommunernas finanser* samt från 1999 under titeln *Den offentliga sektorns finanser*.

Under den långa tidsperiod som *Kommunernas finanser* publicerats har det skett genomgripande förändringar av det kommunala ansvarsområdet. Det har också betytt att publikationen genomgått väsentliga förändringar av såväl innehåll som sättet att samla in och bearbeta data.

Previous publication

Information on municipal finances was published in the *Official Statistics of Sweden* series under the title *Kommunernas fattigvård och finanser* (Municipal poor relief and finances) from 1874 until 1917. From 1918 onwards 1998 the title used has been *Kommunernas finanser* (Municipal finances). From 1999 under the title *Den offentliga sektorns finanser* (General Government Finance).

In the course of the lengthy period during which *Kommunernas finanser* (Municipal finances) has been published, there have been radical changes in the range of responsibilities held by municipalities. As a result, the publication has undergone substantial changes in terms of both content and the way in which data is collected and processed.

Producent Producer

Statistiska centralbyrån
Offentlig ekonomi
701 89 Örebro

Förfrågningar Inquiries

Se baksidan på omslaget.

Om du citerar ur denna publikation, var god uppgi: Källa: SCB + Den offentliga sektorns finanser.

Omslagets diagram, se diagram 3 i kapitlet Den offentliga sektorn.

ISSN 0347-7290
ISBN 91-618-1085-1

Printed in Sweden
SCB-Tryck, Örebro 2000.12

Förord

I denna publikation redogörs översiktligt för statens, socialförsäkringssektorns, kommunernas, landstingens, kyrkokommunernas, kommunalförbundens, kommunkoncernernas och de kommun-ägda företagens finanser 1999.

Innehållet i årets upplaga har utökats med ekonomisk statistik om staten och socialförsäkringssektorn. De uppgifter som redovisas och kommenteras omfattar resultat- och balansräkning.

Med anledning av det utökade innehållet har publikationens tidigare titel, *Kommunernas finanser*, ändrats till *Den offentliga sektorns finanser*.

Dessutom finns det ytterligare två nya kapitel, Internationella jämförelser och Tema Kyrkokommuner. Tema Kyrkokommuner finns med i årets utgåva p.g.a. den fr.o.m. 2000 ändrade relationen mellan staten och Svenska kyrkan. Det innebär bl.a. att fr.o.m. 2000 kommer kyrkokommunerna inte längre att ingå i den offentliga sektorn.

Innehållet i publikationen har koncentrerats på den kommunala sektorn och de olika kategorierna av kommuner.

Publikationen har utarbetats av Leif Heinstedt. För kapitlet Tema Kyrkokommuner ansvarar Olle Storm.

Statistiska centralbyrån i december 2000

Svante Öberg

Margareta Andersson

Förord	3
Inledning	7
Den offentliga sektorn	9
<i>Sammansättning</i>	9
<i>Den offentliga sektorns tillväxt</i>	11
<i>Några mått på den offentliga sektorns storlek</i>	13
<i>Den offentliga sektorns resultat, en uppskattning</i>	14
<i>Tillgångar och skulder, en uppskattning</i>	15
Staten	17
<i>Verksamhetens resultat</i>	17
<i>Tillgångar och skulder</i>	19
Socialförsäkringssektorn	21
<i>Socialförsäkringssektorns resultat, en uppskattning</i>	21
<i>Socialförsäkringssektorns tillgångar och skulder, en uppskattning</i>	22
Den kommunala sektorn	24
<i>Den kommunala sektorns externa utgifter</i>	26
<i>Den kommunala sektorns externa inkomster</i>	28
<i>Finansiellt sparande</i>	31
<i>Den kommunala sektorns likviditet och soliditet</i>	32
Kommuner	35
<i>Verksamhetens resultat</i>	35
<i>Tillgångar och skulder</i>	38
<i>Kommunernas externa utgifter</i>	39
<i>Kommunernas externa inkomster</i>	41
<i>Finansiellt sparande</i>	43

	5
<i>Verksamheten – egentlig och affärsmässig</i>	44
<i>Köp av verksamhet – entreprenader</i>	48
<i>Finansiering av verksamheterna</i>	50
<i>Kommunernas investeringar</i>	52
<i>Borgensförbindelser och pensionsskuld</i>	54
Kommunägda företag	56
Kommunkoncerner	59
<i>Verksamhetens resultat i koncern och kommun</i>	59
<i>Likviditet och soliditet i koncern och kommun</i>	62
Landsting	64
<i>Verksamhetens resultat</i>	64
<i>Landstingens tillgångar och skulder</i>	66
<i>Landstingens externa utgifter</i>	67
<i>Landstingens externa inkomster</i>	69
<i>Finansiellt sparande</i>	71
<i>Landstingens verksamheter</i>	72
<i>Finansiering av verksamheterna</i>	73
<i>Landstingens investeringsutgifter</i>	74
Kommunalförbund	76
<i>Verksamhetens resultat, likviditet och soliditet</i>	76
Kyrkokommuner	79
<i>Verksamhetens resultat</i>	79
<i>Tillgångar och skulder</i>	80
<i>Kyrkokommunernas externa utgifter</i>	82
<i>Kyrkokommunernas externa inkomster</i>	83
<i>Finansiellt sparande</i>	84
En internationell jämförelse	86

Tema Kyrkokommuner	88
<i>Långa historiska band</i>	88
<i>Religionsfrihet dröjer till 1952</i>	89
<i>Kyrka – statfrågan utreds i drygt 40 år</i>	89
<i>Svenska kyrkan inte längre statskyrka</i>	90
<i>Den kyrkliga indelningen</i>	91
<i>De kyrkliga utgifterna</i>	93
<i>Den kyrkliga egendomen</i>	95
<i>Den kyrkliga sysselsättningen</i>	98
<i>Utvecklingen i de nordiska länderna</i>	98
Tabelldel	99
Kvalitet m.m.	123
Begreppsförklaringar	124
Teckenförklaringar	128
Källor och referenser	129
Summary	131
<i>Central government</i>	131
<i>Local governments</i>	131
<i>Municipalities</i>	131
<i>County councils</i>	132
<i>Parishes and ecclesiastical associations</i>	132
<i>Municipal associations</i>	132

Inledning

Föreliggande publikation har sedan föregående år genomgått väsentliga förändringar. En förändring som i huvudsak grundar sig på en sedan länge efterfrågad sammanställning som i någon form belyser hela den offentliga sektorns finansiella ställning. Årets upplaga har, i samklang med målsättningen, därför också bytt titel till, *Den offentliga sektorns finanser. Verksamhetsåret 1999*.

Redovisningen i årets upplaga omfattar följande kapitel:

- Den offentliga sektorn
- Staten
- Socialförsäkringssektorn
- Den kommunala sektorn
- En internationell jämförelse
- Tema Kyrkokommuner

Kapitlet, Den offentliga sektorn, har även ingått i tidigare upplagor men är nu kompletterad med sammanställningar av resultat- och balansräkningar. Sammanställningar som ger en uppfattning om dels 1999 års totala resultat och balansomslutning, dels en uppfattning om storleken på de delar som utgör den offentliga sektorn. På motsvarande sätt beskrivs staten och socialförsäkringssektorn i sina respektive kapitel.

Frågor som ofta ställs är hur stor den offentliga sektorn är i jämförelse med andra länder och vilka skillnader det finns när det gäller sammansättningen. I kapitlet En internationell jämförelse görs en jämförelse mellan ett antal OECD-länder av den offentliga sektorns storlek (angiven som andel av BNP) för vart och ett av åren under 1990-talet. Kapitlet Tema Kyrkokommuner har tillkommit därför att vid utgången av 1999 ändrades relationerna mellan Svenska kyrkan och staten. Kyrkokommunerna upphörde då att vara kommuner och lämnade den offentliga sektorn. Det är därför sista gången som uppgifter om kyrkokommuner presenteras i en publikation av det här slaget.

I denna och i tidigare publikationer beräknas utgifter och inkomster för den offentliga sektorn utan att den har konsoliderats. Det innebär att de interna mellanhavandena mellan staten, socialförsäkringssektorn, kommuner, landsting, kyrkokommuner och kommunalförbund inte har eliminerats.

Den offentliga sektorn

Sammansättning

Verksamheten inom den offentliga sektorn syftar till att förverkliga de mål som de politiska instanserna, främst riksdagen och regeringen, har fastställt. Den offentliga förvaltningens uppgift är att verkställa de politiskt fattade besluten och se till att målen uppnås. För att bedöma dess omfattning och betydelse ges i detta avsnitt en översiktlig beskrivning av sammansättningen, tillväxten, några storleksmått och slutligen något om den offentliga sektorns ekonomiska tillstånd 1999.

Att beskriva den offentliga sektorns sammansättning och dess förändringar har försvårats, under de senaste åren, på grund av den ökade förändringstakten med fler entreprenader och bolagiseringar. Det har bl.a. medfört att gränsdragningen mellan offentlig och privat verksamhet blivit mer oklar. I detta kapitel används nationalräkenskapernas definition på den offentliga sektorn, nämligen:

– *Staten* som består av regeringen, regeringskansliet samt de olika myndigheter som lyder under regeringskansliet. Riksdagen och dess verk liksom olika fonder och ideella organisationer som kontrolleras av staten hör också hit. De statliga affärsverken, t.ex. Statens Järnvägar ingår inte bland myndigheterna i nationalräkenskaperna utan räknas till företagssektorn. Detsamma gäller de statliga bolagen, t.ex. LKAB.

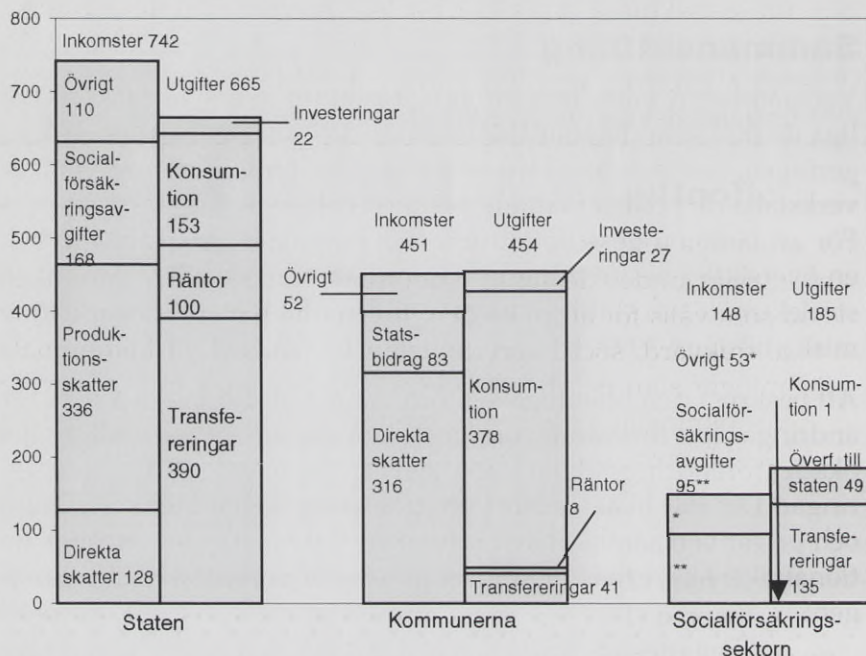
– *Kommunala sektorn* som omfattar kommuner, landsting, kommunalförbund och t.o.m. 1999 även kyrkokommuner.

Socialförsäkringssektorn utgörs fr.o.m. verksamhetsåret 1998 enbart av ålderspensionssystemet med Premiepensionsmyndigheten (PPM) och AP-fonderna.

Kommunägda och landstingsägda företag är exkluderade från den kommunala sektorn i nationalräkenskaperna. Dessa ingår i företagssektorn.

För att få en uppfattning om hur de olika delsektorerna förhåller sig till varandra storleksmässigt redovisas i diagram 2 1999 års inkomster och utgifter uppdelade på staten, den kommunala sektorn och socialförsäkringssektorn.

2 Den offentliga sektorns inkomster och utgifter 1999, miljarder kronor

Källa: Konjunkturinstitutet och Nationalräkenskaperna. SCB.

Den offentliga sektorns utgifter består av olika transfereringar, konsumtion och investeringar. Transfereringar är utgifter som innebär överföringar av medel från den offentliga sektorn till andra sektorer i samhället som t.ex. folkpensioner, barnbidrag till hushållen och subventioner till företagssektorn. Med offentlig konsumtion menas t.ex. lönekostnader för offentligt anställda och utgifter för inköp av varor och tjänster. Investeringar avser nyskaffning av varaktiga tillgångar som byggnader, anläggningar, maskiner och fordon.

Den offentliga sektorns inkomster utgörs av direkta och indirekta skatter, socialförsäkringsavgifter, räntor och övriga inkomster. Exempel på direkta skatter är skatt på inkomst och förmögenhet. Indirekta skatter utgår på förbrukning av flertalet varor och tjänster, t.ex. mervärdesskatt, skatt på bilism och energiskatt. Inkomster av socialförsäkringsavgifter är lagstadgade arbetsgivaravgifter för exempelvis ATP samt sjukförsäkringen.

Kommunsektorns utgifter och inkomster var i stort sett i balans 1999 medan statens inkomster översteg utgifterna med 77 miljard-

der kronor. Som regel har de statliga utgifterna överstigit inkomsterna under 1990-talet, vilket lett till en ökad upplåning och en växande statsskuld. Vidtagna åtgärder har dock vänt den negativa utvecklingen och 1998 var det första året under 1990-talet då inkomsterna översteg utgifterna. När underskottet var som störst 1993 uppgick det till ca 230 miljarder kronor.

Den offentliga sektorns tillväxt

Den offentliga sektorns andel av den totala samhällsekonomin har ökat kraftigt under de senaste decennierna oberoende av vilken metod som väljs för att mäta den. Invånarna har ställt ökade krav på bl.a. sjukvård, social service, teknisk standard på kommunala anläggningar som gator, vattenverk, idrottsplatser m.m. Framför allt beror ökningen på de sociala reformer som genomförts under 1900-talet, främst under årtiondena närmast efter andra världskriget.

Mellan år 1900 och 1950 ökade de offentliga utgifterna i förhållande till BNP från 12 till 20 procent. Under denna period tillkom bl.a. folkpensionerna (1937), de allmänna barnbidragen (1948) och skolsystemet byggdes ut. Mellan 1950 och 1984 ökade offentliga utgifterna i förhållande till BNP från 20 till 64 procent. Under denna tid tillkom den nioåriga enhets/grundskolan (1962), de kommunala bostadstilläggen (1952) och bostadstilläggen till barnfamiljer (1959), den obligatoriska sjukförsäkringen (1959), ATP-reformen (1959), det s.k. miljonprogrammet (föresatsen att bygga en miljon nya bostäder under en tioårsperiod), utbyggnaden av gymnasieskolan och daghemsutbyggnaden.

En stor del av de offentliga utgifterna utgörs av transfereringar från den offentliga till den privata sektorn. Syftet med många av de reformer som genomförts under efterkrigstiden har varit att bygga upp ett omfattande transfereringssystem för att garantera en materiell grundtrygghet för alla människor. Denna reformpolitik har lett till att idag består över hälften av den offentliga sektorns utgifter av transfereringsutgifter, som används för konsumtion eller investeringar av hushållen och företagen.

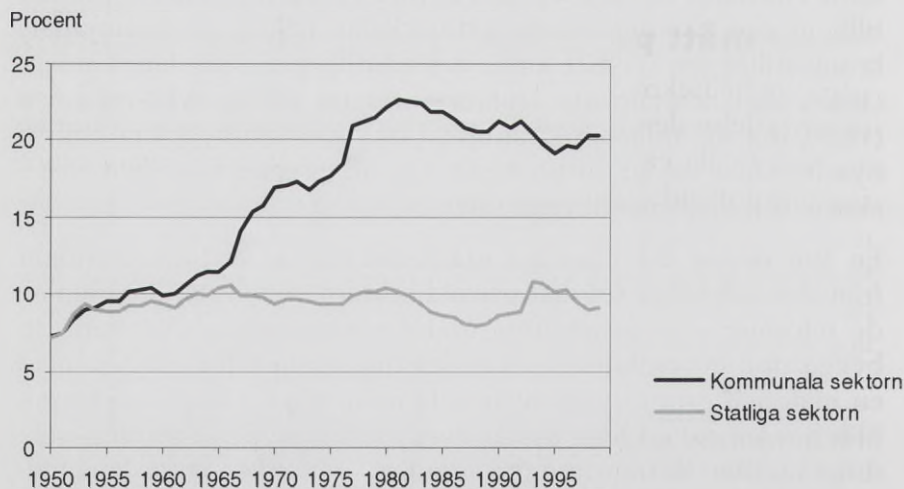
Vill man studera hur stora resurser som förbrukas inom den offentliga sektorn får man rensa bort transfereringarna från de totala utgifterna. Då kvarstår de medel som används för konsumtion och investeringar. Fördelas dessa på kommunal och statlig sektor visar det sig att utvecklingen inom de två sektorerna skiljer sig väsentligt (se diagram 3). Den statliga sektorn har under hela efter-

krigstiden haft en i stort sett oförändrad andel av bruttonationalprodukten (BNP), värdet av den totala produktionen av varor och tjänster. Konsumtionen och investeringarna, inom den kommunala sektorn, har däremot fördubblats i jämförelse med BNP sedan i mitten av 1950-talet och fram till idag.

Innan det varit möjligt att ta sig an nya eller utökade verksamheter, som reformarbetet gett upphov till, har det varit nödvändigt med omfattande investeringar i byggnader och inventarier inom den kommunala sektorn. En höjd investeringsnivå har varit en indikator på en kommande ökning av konsumtionsvolymen. Av diagram 4 framgår också att den kommunala sektorns årliga investeringar låg på en mycket hög nivå under de två första årtiondena under efterkrigstiden.

Under 1970- och 1980-talen har investeringsnivån sjunkit kraftigt, vilket kan ses som ett tecken på att den stora reformperioden har ebbat ut. Den kommunala konsumtionen får i fortsättningen en lugnare utveckling.

3 Den statliga resp. den kommunala sektorns andel av BNP 1950–1999. Procent

Källa: SCB, Konsumtion och investeringar i relation till BNP till marknadspriser, löpande priser. Utvecklingen t.o.m. 1992 enligt gamla nationalräkenskaperna och därefter enligt nya nationalräkenskaperna. Se Nya NR. Produkträkenskaperna NR-PM 1999:17.

4 Den kommunala sektorns investeringar i procent av summa konsumtion och investeringar 1950–1999, löpande priser

Procent

Källa: SCB, Utvecklingen t.o.m. 1992 enligt gamla nationalräkenskaperna och därefter enligt nya nationalräkenskaperna. Se Nya NR. Produkträkenskaperna NR-PM 1999:17.

Några mått på den offentliga sektorns storlek

I den samhällsekonomiska debatten vill man ofta ange mått på hur stor betydelse den kommunala och den offentliga sektorn har för Sveriges totala ekonomi. I nedanstående tablå anges några mått som ofta används. De angivna värdena avser 1999.

	Offentlig sektor	Kommunal sektor
1 Bidrag till BNP ¹	19	14
2 Konsumtion, andel av BNP ²	27	19
3 Konsumtion och investeringar, andel av BNP ²	29	20
4 Totala utgifter i förhållande till BNP ²	59	23
5 Totala inkomster i förhållande till BNP ²	58	23
6 Andel av finansiella tillgångar	10	1
7 Andel av sysselsättningen (arbetade timmar)	29	24

1) Förädlingsvärdet för offentliga myndigheter/BNP till marknadspris.

2) BNP till marknadspris.

Källa: Nationalräkenskaperna 99:4, SCB.

Det första måttet visar den offentliga respektive den kommunala sektorns bidrag till BNP. Här avses förädlingsvärdet, dvs. produktionen efter avdrag för inköp av varor och tjänster från andra delar av ekonomin. De varor och tjänster som förbrukas i produktionsprocessen dras av för att undvika dubbelräkningar.

De två följande måtten visar andelar av den totala produktionen av varor och tjänster (BNP) som används av offentliga myndigheter. Mått 2 visar storleken av den slutliga användningen av samhällets resurser för konsumtionsändamål. I mått 3 har även samhällets investeringar – för att säkra framtida konsumtion – räknats in och i det fjärde måttet ingår dessutom sektorernas utgifter för transfereringar, dvs. lämnade bidrag m.m.

Konsumtionens andel av BNP har framförts som det mest invändningsfria måttet för jämförelser mellan olika länder och olika tidsperioder. Om de totala offentliga eller kommunala utgifterna används i stället får man stora variationer beroende på skillnader i uppbyggnaden av transfereringssystem.

I de totala offentliga utgifterna och inkomsterna utgör transfereeringar respektive skatter betydande delar. De motsvarar dock inte ett värde av varor och tjänster som framställs i landet. Därför utgör de inga delar av BNP, vilket innebär att mått 4 och 5 – åtminstone i teorin – kan överstiga 100 procent. Trots detta används måtten ofta både i nationella och internationella sammanhang.

Den offentliga sektorns och framför allt den kommunala sektorns andel av Sveriges totala finansiella tillgångar är av relativt liten omfattning. Det beror delvis på den stora omfattningen av transaktioner internt inom företagssektorn, t.ex. mellan producerande och finansiella företag. Motsvarande transaktioner mellan kommuner eller mellan stat och kommuner förekommer i liten omfattning. Den offentliga sektorn har dessutom lättare än den privata sektorn att förutse sina in- och utbetalningar, och därmed mindre behov av finansiella tillgångar.

Den offentliga sektorns resultat, en uppskattning

En summering av årets resultat, för de delar som tillsammans utgör den offentliga sektorn, bör kunna ge svar på frågan om den samlade verksamheten gett ett över- eller underskott. En sådan räkneoperation med 1999 års bokslut visar att den offentliga sektorn skulle ha gett ett överskott på 104 miljarder kronor. Att det

rör sig om ett faktiskt överskott stärks av det stora beloppet, men resultatets omslutning på 104 miljarder bör användas med försiktighet då det inte varit möjligt att eliminera transaktioner mellan staten, den kommunala sektorn och socialförsäkringssektorn. Det kan också förekomma vissa skillnader beträffande begrepp och principer som berör redovisningen av sektorerna som tillsammans utgör den offentliga sektorn.

5 Resultaträkning för den offentliga sektorns olika sektorer 1999, miljarder kronor

	Staten	Kommunala sektorn	Soc.försäkr. sektorn	Summa (ej konsoliderad)
Summa intäkter	866	522	53	1 441
Summa kostnader	-811	-525	-0,7	-1 337
Årets resultat	55	-3	52	104

Källor: Årsredovisning för staten. Regeringens skrivelse 1999/2000:150. SCB:s kommunala räkenskapssammandrag 1999. Ekonomisk basstatistik 1999, Landstingsförbundet. Ekonomisk redogörelse för kyrkokommuner 1999, SCB. Årsredovisningar från PPM och AP-fonderna.

Den kommunala sektorns resultat, ett underskott på 3 miljarder kronor, skiljer sig väsentligt från statens och socialförsäkringssektorns resultat. De påfrestningar som den kommunala ekonomin varit utsatt för under 1990-talet präglar fortfarande verksamheten och den kommunala sektorn har ännu inte kunnat tillgodogöra sig den tillväxt som utmärkt den svenska ekonomin under de senaste åren. Det bör dock påpekas att situationen är mycket varierande inom kommunsektorn, både när det gäller ekonomin och tillståndet i verksamheterna.

Tillgångar och skulder, en uppskattning

Förutsättningarna för en uppskattning av den offentliga sektorns tillgångar och skulder är desamma som beskrevs i det avsnitt där sektorns samlade resultat presenterades. Dvs. att resultatet av summeringarna i tabell 6 inte få tas för exakta storheter eftersom det inte varit möjligt att eliminera transaktioner inom den offentliga sektorn (staten-kommunal sektor-socialförsäkringssektor). De redovisade uppgifterna bör dock klargöra sammansättningen och vilken betydelse de olika delarna har för den offentliga sektorn.

6 Balansräkning för den offentliga sektorns olika sektorer 1999, miljarder kronor

	Staten	Kommunala sektorn	Soc.försäkr. sektorn	Summa (ej konsoliderad)
<i>Tillgångar</i>				
Samtliga tillgångar	661	499	696	1 856
<i>Skulder</i>				
Eget kapital (netto- förmögenhet)	-1 088	266	619	-203
Summa skulder	1 749	233	77	2 059
Summa skulder o. eget kapital	661	499	696	1 856

Källor: Årsredovisning för staten. Regeringens skrivelse 1999/2000:150. SCB:s kommunala räkenskapssammandrag 1999. Ekonomisk basstatistik 1999, Landstingsförbundet. Ekonomisk redogörelse för kyrkokommuner 1999, SCB. Årsredovisningar från PPM och AP-fonderna

Av den uppskattade totala balansomslutningen på ca 1 860 miljarder kronor 1999 svarade staten och socialförsäkringssektorn för vardera två femtedelar. Mer ojämnt fördelad var det egna kapitalet eller nettoförmögenheten där t.ex. den statliga sektorn hade en negativ nettoförmögenhet. Statens skulder var större än tillgångarna och av en sådan omfattning att även den samlade offentliga sektorns nettoförmögenhet blev negativ. Det berodde till största delen på statsskulden som uppgick till 1 370 miljarder kronor 1999, vilket dock betydde en minskning med 76 miljarder kronor i jämförelse med 1998.

Staten

Med utgångspunkt i statsbudgeten planeras och styrs den statliga delen av den offentliga sektorns verksamhet genom att medel fördelas till verksamheterna. Formerna för budgeten och budgetarbetet regleras i en särskild budgetlag. Vid redogörelser och diskussioner om statens finanser utgår man vanligen från statsbudgeten och dess utfall.

Som underlag för bedömningar av bland annat statens samlade resursförbrukning kan man granska uppgifter i resultat- och balansräkningen. Dessa omfattar myndigheterna, inklusive affärsverksamheten, under regering och riksdag med undantag för Riksbanken. Dessutom ingår försäkringskassorna och de fonder som redovisas av myndigheter. I resultaträkning och balansräkning redovisas statens finanser enligt bokföringsmässiga grunder, dvs. en redovisning av intäkter och kostnader.

I den följande redovisningen av statens finanser är staten avgränsad enligt den legala principen, dvs. med staten avses den juridiska enheten staten, i huvudsak myndigheter under regering och riksdag inklusive affärsverken och försäkringskassorna.

Denna definition skiljer sig från nationalräkenskaperna som tillämpas i kapitlen Den offentliga sektorn och Den kommunala sektorn. Där räknas statliga affärsverk till företagssektorn.

Jämförelser av poster i resultaträkning och statsbudgetens utfall låter sig oftast inte göras utan dokumenten kompletterar varandra.

Verksamhetens resultat

1999 uppvisade staten ett positivt resultat på 55 miljarder kronor vilket kan jämföras med ett minusresultat föregående år på 31 miljarder kronor. Till stor del förklaras detta av en förbättring av de finansiella posterna med 80 miljarder kronor men även resultatet före finansiella poster var bättre 1999 än 1998. 1999 var detta resultat 104,3 miljarder kronor vilket kan jämföras med 97,6 miljarder kronor ett år tidigare.

Staten redovisar i sin konsoliderade resultaträkning intäkter och kostnader som genererats under redovisningsperioden. Skatteintäkter m.m. liksom kostnader i de stora bidrags- och försäkringsystem som staten hanterar, redovisas kassamässigt, dvs. med de belopp som faktiskt inbetalts respektive utbetalts under året.

7 Statens konsoliderade resultaträkning 1998–1999. Miljarder kronor

	1998	1999
Intäkter		
Skatter m.m.	742,3	770,2
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	44,5	46,6
Intäkter av bidrag	49,9	49,2
Summa intäkter	836,6	865,9
 Summa transfereringar och bidrag	 -580,6	 -610,6
 Kostnader egen verksamhet		
Kostnader för personal	-68,5	-72,9
Kostnader för lokaler	-10,8	-10,8
Övriga driftkostnader	-63,9	-51,5
Avskrivningar	-15,1	-15,8
Summa kostnader för statens egen verksamhet	-158,4	-151,0
 Saldo före finansiella poster	 97,6	 104,3
Summa finansiella poster	-129,0	-49,0
Årets över/underskott	-31,4	55,3

Källa: Årsredovisning för staten 1999. Regeringens skrivelse 1999/2000:150.

Skatteinkomsterna på 770 miljarder kronor utgör nästan nio tiondelar av statens intäkter. Inkomsterna från skatter hade ökat med 28 miljarder eller fyra procent från året innan. Av skatteinkomsterna avsåg största delen, 249 miljarder kronor arbetsgivaravgifter. Nästan lika mycket, 242 miljarder kronor, utgjordes av skatter och avgifter från fysiska och juridiska personer och 163 miljarder kronor avsåg mervärdesskatt.

De största kostnaderna i den statliga verksamheten uppkommer i bidrags- och transfereringssystemen med sammanlagt 611 miljarder kronor. Detta var en ökning med fem procent jämfört med 1998. De största enskilda posterna avser ålderspensioner inklusive ATP samt olika former av statliga bidrag till kommuner och landsting.

Bland transfereringarna förekommer såväl ökningar som minskningar under året. De största ökningarna förekom avseende avsättningar till premiereserven med 12 miljarder och till ersättningar vid sjukdom med nio miljarder kronor. Däremot minskade

räntebidragen med nästan fyra miljarder kronor och lönegarantierna med drygt en miljard kronor.

Kostnaderna för statens egen verksamhet, myndighetsutövning och statlig förvaltning, beräknas till 151,0 miljarder kronor 1999. Detta innebär en minskning av kostnaderna med drygt sju miljarder jämfört med 1998.

Kostnaderna för personal utgjorde närmare hälften av statens kostnader för egen verksamhet. Personalkostnaderna ökade med fem miljarder kronor, bland annat på grund av nya redovisningsprinciper för statens tjänstepensioner.

En minskning av de övriga verksamhetskostnaderna med drygt 12 miljarder kronor förklaras främst av att Försvarsmakten och Försvarets materielverk från och med 1999 redovisar anskaffning av krigsorganisatoriska anläggningar på annat sätt istället för som tidigare som driftskostnader.

Saldot för de finansiella posterna, som uppvisade ett minus på 49 miljarder 1999, hade förbättrats med 80 miljarder kronor sedan föregående år. Förbättringen hänförs huvudsakligen till den kronförstärkning som skett under året.

Tillgångar och skulder

I den konsoliderade balansräkningen redovisas värdet av statens tillgångar till sammanlagt 661 miljarder kronor. Detta var en ökning med 25 miljarder kronor. De materiella anläggningstillgångarna uppgick till 279 miljarder kronor och de finansiella anläggningstillgångarna till 157 miljarder kronor.

Statens totala skulder, avsättningar och fonder utgjorde 1 749 miljarder kronor. Statsskulden uppgick till 1 370 miljarder kronor vilket kan jämföras med 1 446 miljarder kronor året innan. Avsättningarna ökade med 30 miljarder kronor till 198 miljarder kronor 1999 och fonderna ökade med fyra miljarder kronor.

Statens negativa nettoförmögenhet förbättrades under 1999 med 89 miljarder kronor och blev minus 1 088 miljarder kronor. I huvudsak beror förbättringen på den minskade statsskulden.

8 Statens konsoliderade balansräkning 1998 och 1999. Miljarder kronor

	1998	1999
Tillgångar		
Anläggningstillgångar	421,1	437,3
Utlåning	119,3	123,1
Kassa och bank	4,5	6,7
Övriga tillgångar	90,9	93,8
Summa Tillgångar	635,8	660,9
Skulder och eget kapital		
Nettoförmögenhet	-1 176,9	-1 087,9
Avsättningar	168,1	198,4
Statsskulden	1 446,0	1 370,2
Övriga skulder och avsättningar	198,6	180,2
Summa skulder och eget kapital	635,8	660,9
Ansvarsförbindelser	667,7	681,3

Källa: Årsredovisning för staten 1999. Regeringens skrivelse 1999/2000:150

Socialförsäkringssektorn

Socialförsäkringssektorn omfattar offentliga institutioner vars huvudsakliga aktivitet är att tillhandahålla sociala förmåner. Fr.o.m. verksamhetsåret 1998 utgörs sektorn av följande försäkrings-system:

- Allmän tilläggspension (ATP)
- Premiepension

De institutioner som administrerar de olika socialförsäkrings-systemen är de allmänna pensionsfonderna (AP-fonderna) och Premiepensionsmyndigheten (PPM). De allmänna pensionsfonderna var 1999 uppdelade på fyra olika fonder, 1-3:e, 4:e, 5:e och 6:e.

ATP-systemet är ett förmånsbestämt fördelningssystem. Det bygger på att pensionsutbetalningarna finansieras genom obligatoriska arbetsgivaravgifter som är baserade på den aktiva befolkningens förvärvsinkomster. De medel som AP-fonderna förvaltar skall placeras så att bidraget till finansieringen av de allmänna pensionerna blir så stort som möjligt. Det har hittills skett främst genom placeringar i räntebärande papper och fastighetsaktier.

PPM:s huvudsakliga uppgift är att hantera individuella konton för pensionsmedel i olika fonder. Pensionsmedel som bygger på den lag (1998:674) som trädde i kraft den 1 januari 1999 då ett nytt system för inkomstgrundad ålderspension infördes. Tidigare gällande regler för folkpension, ATP, delpension och pensionstillskott ersätts successivt av det nya systemet.

Socialförsäkringssektorns resultat, en uppskattning

Ränteintäkter och aktieutdelningar utgör huvuddelen av socialförsäkringssektorns nettointäkter. De varierar kraftigt mellan sektorns olika delar främst beroende på skiftande innehav av placeringstillgångar. Det betyder också att det finns stora variationer vad beträffar årets resultat då förvaltningskostnaderna generellt är marginella. PPM:s underskott förklaras av att försäkringsrörelsen inte var påbörjad under 1999. Verksamheten har istället dominerats av arbetet med att bygga upp myndighetens olika tekniska system och organisatoriska struktur.

9 Resultaträkning för socialförsäkringssektorn 1999, miljoner kronor

	PPM	1-3:e AP- fonden	4:e AP- fonden	5:e AP- fonden	6:e AP- fonden	Summa (ej konsoliderad)
Förvaltningskostnader	-246	-143	-67	-112	-115	-683
Nettointäkt	-6	40 217	7 979	3 508	1 513	53 211
Årets resultat	-252	40 074	7 912	3 396	1 398	52 528
Värdeförändring	-	-36 427	50 204	1 180	5 274	20 483
Marknadsvärderat resultat	-	3 647	58 116	4 576	6 672	73 011

Källa: Årsredovisningar 1999, PPM och AP-fonderna.

Summeras årets resultat för AP-fonderna och PPM kan man få en uppfattning om nivån på socialförsäkringssektorns totala resultat. Det uppgick 1999 till 53 miljarder kronor. Här bör uppmärksammas att det inte gjorts några justeringar, någon konsolidering, för de transaktioner som förekommit inom socialförsäkringssektorn.

Det marknadsvärderade resultatet för hela socialförsäkringssektorn uppgick 1999 till 73 miljarder kronor. Ett värde som översteg det bokförda resultatet (årets resultat) med 20 miljarder kronor trots att 1-3:e AP-fondens marknadsvärderade resultat bara uppgick till en tiondel av fondens bokförda resultat. Den lägre värderingen berodde till största delen på stigande nominella och reala marknadsräntor som försämrade värdet på obligationslånen.

Socialförsäkringssektorns tillgångar och skulder, en uppskattning

Den helt dominerande institutionen till storlek är 1-3:e AP-fonden. Den har en balansomslutning (summa tillgångar) som 1999 motsvarade 80 procent av den samlade sektorns tillgångar på 696 miljarder kronor. Det har dock inte varit möjligt att eliminera transaktioner mellan de institutioner som ingår i socialförsäkringssektorn, men summeringen bör ändå ge en rimlig uppfattning om sektorns totala balansomslutning.

Huvuddelen, ca 70 procent, av 1-3:e AP-fondens placerade tillgångar utgörs av obligationslån. Övriga fonder har däremot nästan bara aktier som placerade tillgångar. PPM som 1999 inte påbörjat försäkringsrörelsen och som ansvarade för förvaltningen av inbetalda men ännu inte placerade pensionsrätter hade dessa placerade på ett antal räntebärande konton i Riksgäldskontoret. Behållningen på dessa konton har värderats till marknadsvärde vilket också gäller innehavet av svenska aktier. De värderas i första hand till senaste betalkurs under årets sista handelsdag enligt en ny redovisningsprincip fr.o.m. 1999. Utländska aktier värderas till marknadsvärdet i utländsk valuta omräknad med balansdagens valutakurs.

10 Socialförsäkringssektorns tillgångar och skulder 1999, miljoner kronor

	PPM	1-3:e AP- fonden	4:e AP- fonden	5:e AP- fonden	6:e AP- fonden	Summa (ej konsoliderad)
<i>Tillgångar</i>						
Plac.tillg.	72 105	551 192	39 140	10 662	14 004	687 103
Andra tillg.	2 060	1 167	3 491	1 146	865	8 729
Samtliga tillg.	74 165	552 359	42 631	11 808	14 869	695 832
<i>Skulder</i>						
Fondkap./						
eget kap.	-294	552 275	42 294	11 570	13 051	618 896
Summa skulder	74 459	84	337	238	1 818	76 936
Summa skulder o. fondkap.	74 165	552 359	42 631	11 808	14 869	695 832

Källa: Årsredovisningar 1999, PPM och AP-fonderna.

Den kommunala sektorn

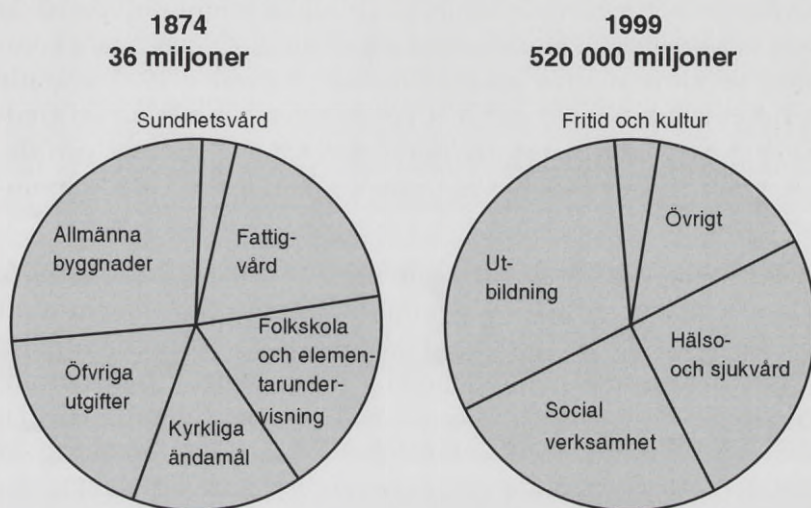
Den kommunala sektorn omfattar kommuner och landsting samt t.o.m. 1999 även kyrkliga kommuner, dvs. församlingar, pastorat och andra kyrkliga samfälligheter. Till den kommunala sektorn räknas också den verksamhet som bedrivs i samarbete mellan kommuner eller landsting i form av kommunalförbund.

Verksamhet som bedrivs i kommunägda företag ingår inte i den kommunala sektorn. Däremot ingår kommunernas affärsverksamhet i den kommunala sektorn i detta och i följande kapitel. Här används en något vidare definition än i kapitlet Den offentliga sektorn där den definition som tillämpas i nationalräkenskaperna följdes helt.

Under de många år som Kommunernas finanser belyst kommunernas ekonomi har deras verksamheter genomgått genomgripande förändringar både vad beträffar omfattning och inriktning. En viss uppfattning om hur genomgripande förändringarna har varit i ett längre tidsperspektiv kan man få genom att jämföra den kommunala sektorns utgifter 1874 och 1999. Räknas 1874 års utgifter på 36 miljoner kronor om med hjälp av konsumentprisindex¹ till 1999 års priser motsvarade det ca 1 420 miljoner kronor. Detta belopp skall jämföras med 1999 års utgifter på 514 000 miljoner kronor. Jämförelsen ger naturligtvis inte en riktig bild av utvecklingens omfattning bl.a. därför att förhållandena vad avser målsättning och innehåll för kommunal verksamhet har förändrats mycket på så många år. Befolkningstillväxten, som inneburit att antalet invånare mer än fördubblats, har t.ex. haft stor betydelse när det gäller ökade utgifter. Om hänsyn tas till befolkningsförändringarna blir utgifterna per invånare, i 1999 års priser, nästan 400 kronor för 1874 och 58 000 kronor för 1999.

1) Levnadskostnadsindex för 1874 är 95,7 och för 1999 3 771. Tal före 1914 bygger på det s.k. Myrdal-Bouvins konsumentprisindex, en ekonomisk-historisk efterhandskonstruktion. Tal efter 1914 bygger på officiella indexserier.

10a Den kommunala sektorns utgifter fördelade på olika verksamheter 1874 och 1999. Procent

Det blir naturligtvis än mer osäkert att göra meningsfulla jämförelser om utgifterna fördelas på lägre nivåer. Därför återges här bara hur de fördelade sig på olika verksamheter 1874 och 1999 utan några försök till jämförelser. Enligt den uppdelning som tillämpades 1874 utgjorde de största utgiftsslagen allmänna byggnader, fattigvård samt folkskola och elementarundervisning. Deras andelar av de totala utgifterna var 27, 19 respektive 18 procent. Enligt 1999 års uppdelning var gruppen utbildning, hälso- och sjukvård samt social verksamhet de största utgiftsposterna. De uppgick till 32, 27 respektive 25 procent.

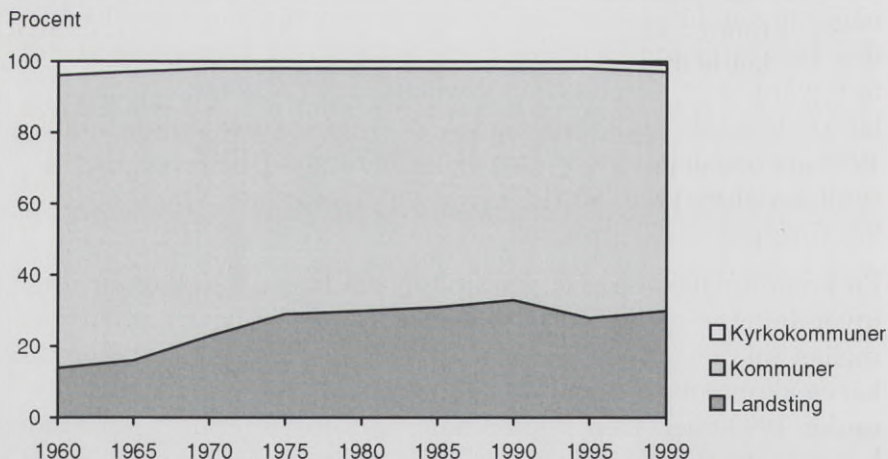
En kommunalekonomisk jämförelse som borde kunna göras utan invändningar gäller det finansiella sparandet, dvs. differensen mellan inkomster och utgifter. Detta mått speglar i viss mån det kärva ekonomiska klimat som kommunal verksamhet bedrivits i under 1990-talet. Den kommunala sektorns finansiella sparande har som regel gett underskott under denna period men 1999 gav det ett överskott på 0,1 procent av de totala inkomsterna. Motsvarande situation 1874 var ett finansiellt underskott på 8,5 procent. Vi kan konstatera att en underbalanserad kommunalekonomi inte är en modern företeelse.

Den kommunala sektorns externa utgifter

Den verksamhet som bedrivs inom de olika kommuntyperna är mycket varierande till storlek och omfattning. Av den totala kommunala sektorns utgifter på 514 miljarder kronor 1999 svarade kommunerna för 67 procent och landstingen för nästan en tredjedel. Kyrkokommunernas utgifter motsvarade 2 procent och deras ekonomiska betydelse är marginell i jämförelse med kommuner och landsting.

Landstingens verksamhet har, framför allt mellan 1965 och 1975, byggts ut i snabbare takt än kommunernas. Det har inneburit att landstingens andel av den totala kommunala sektorns utgifter ökat från ungefär en åttondel i början av 1960-talet till dagens andel på nästan en tredjedel. I början av 1990-talet förändrades den trenden då kommunernas verksamhet ökade. En förklaring är kommunernas övertagande av omsorgen om äldre och funktionshindrade som genomfördes 1992 med den s.k. ÄDEL-reformen.

11 Kommuntypernas utgifter 1960–1999. Procent av den kommunala sektorns externa utgifter

En lång period med årliga ökningar av den kommunala sektorns utgifter bröts 1993 då de externa utgifterna sjönk med sex procent till 441 miljarder kronor. Därefter stabiliserades de fram till 1996 då de ökade med nio procent till 499 miljarder kronor.

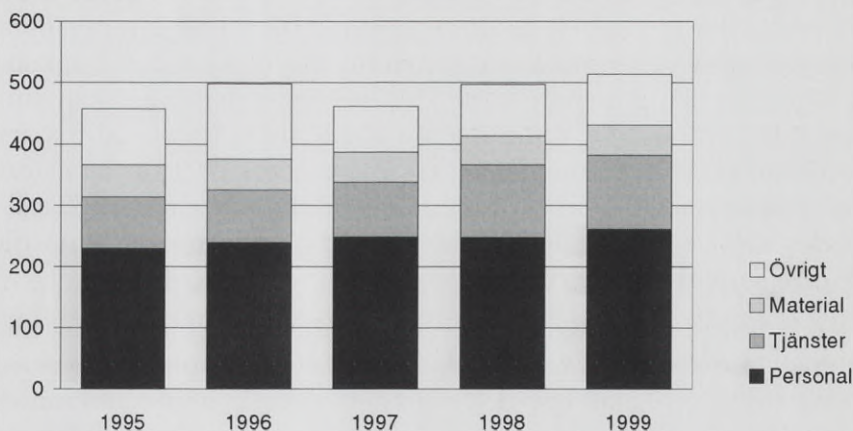
En betydande del av utgiftsökningen 1996 utgjordes av avgifter till staten. T.ex. mervärdesskatteavgifter och avgifter till det inomkommunala utjämningssystemet som infördes då. Dessa medel fördelades mellan kommuner respektive landsting för att utjämna skillnader, inkomster och strukturella, varför beloppen också fanns redovisade bland de externa inkomsterna. Totalt uppgick de till ca 28 miljarder kronor, en summa som bör elimineras från de externa utgifterna för att det skall vara möjligt att få en bättre uppfattning om de faktiska utgifterna. Det skulle innebära att de externa utgifterna reduceras till 471 miljarder kronor och att den faktiska ökningen 1996 blir tre procent i stället för nio.

År 1997 minskade utgifterna till 462 miljarder kronor. Det berodde främst på att den ekonomiska utjämningen mellan kommuner respektive landsting redovisades netto i stället för brutto. Det innebar att både kostnader och intäkter blev lägre och att de externa utgifterna och inkomsterna för 1997 inte är jämförbara med 1996. Det totala nettot – skillnaden mellan inkomster och utgifter – är där-
emot jämförbart. Det förändrades från ett underskott på 12 miljarder 1996 till ett överskott på 87 miljoner 1997.

Under verksamhetsåren 1998 och 1999 steg utgifterna med sju respektive tre procent vilket motsvarade 35 miljarder och 17 miljarder kronor i löpande priser. Denna utveckling berodde främst på betydande utgiftsökningar som landstingen svarade för.

12 Den kommunala sektorns externa utgifter fördelade på olika utgiftsslag 1995–1999. Miljarder kronor i löpande priser

Miljarder kronor

Personalkostnaderna, dvs. löner och arbetsgivaravgifter utgör den kommunala sektorns största utgiftspost. De har svarat för ungefär hälften av de totala utgifterna varje år under första hälften av 1990-talet. År 1999 svarade personalkostnaderna för 51 procent av de totala utgifterna vilket motsvarade 261 miljarder kronor.

Utgiftsslaget avgifter, bidrag och transfereringar minskade sin andel med tre procentenheter medan posten övrigt ökade med två procentenheter. Det motsvarade i absoluta tal 16 respektive 14 miljarder kronor. Andelarna material och tjänster var i stort sett oförändrade i jämförelse med 1998.

13 Den kommunala sektorns externa utgifter 1999. Miljoner kronor

Utgiftsslag	1999	
	Miljoner kronor	Procent
Löner	193 142	38
Arbetsgivaravgifter	67 956	13
Material	49 278	10
Tjänster	120 694	23
Avgifter, bidrag och transfereringar	30 708	6
Övrigt	51 803	10
Summa utgifter	513 581	100

Den kommunala sektorns externa inkomster

Inkomsterna ökade kraftigt under de första åren under 1990-talet. Störst var ökningen 1992 då inkomsterna steg med 14 procent till 470 miljarder kronor. Uppgången berodde främst på den tillfälliga förbättringen i kommunernas ekonomi till följd av den högkonjunktur som kulminerade 1990. Det kraftigt förbättrade skatteunderlaget detta år gav kommunerna ökade inkomster med två års fördröjning. Efter en minskning på åtta procent 1993 var de i stort sett oförändrade till 1996. Då steg de med nio procent eller 39 miljarder kronor och totalt uppgick de redovisade inkomsterna till 487 miljarder kronor 1996.

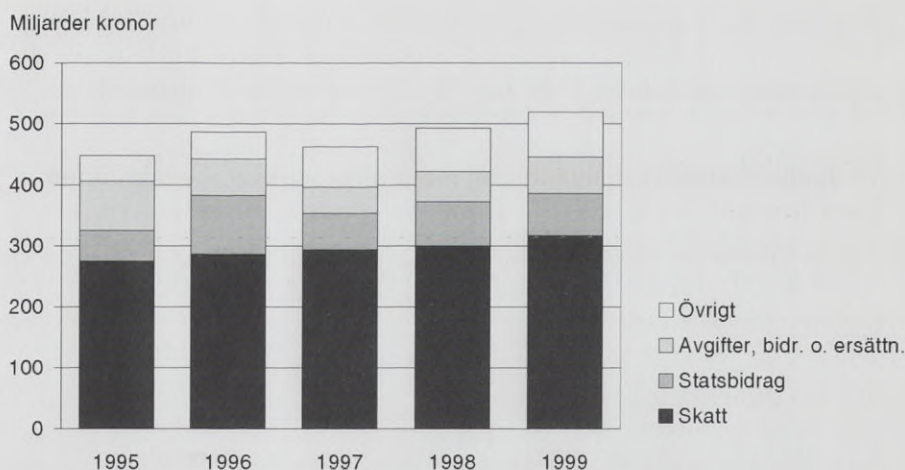
Den kraftiga inkomstökningen 1996 berodde på de bidrag som tillkom när det kommunala kostnads- och inkomstutjämningsystemet infördes. Totalt uppgick bidragen till ca 28 miljarder kronor, medel som tagits in som avgifter och som sedan fördelats för att

utjämna skillnader, såväl inkomster som strukturella. För att få en uppfattning om de faktiska externa inkomsterna bör dessa belopp elimineras. Det skulle innebära en faktisk inkomstökning under 1996 för den kommunala sektorn på två procent i stället för det redovisade tillskottet på nio procent.

Förändringen under 1997, en minskning med 25 miljarder kronor, var till stor del en följd av att den ekonomiska utjämningen netto-redovisades (se externa utgifter). Det innebar lägre redovisade inkomster och utgifter och utfallet 1997 är därför inte helt jämförbart med tidigare år.

Under 1998 steg de externa inkomsterna med sju procent till 493 miljarder kronor. Det var främst de ökade statsbidragen som bidrog till förbättringen. De steg med 22 procent eller 12 miljarder kronor. Denna utveckling, stigande inkomster, fortsatte 1999 då de ökade med fem procent till 520 miljarder kronor. Det berodde till stor del på att avgifter, bidrag och ersättningar ökade med nästan 10 miljarder kronor.

14 Den kommunala sektorns externa inkomster fördelade på olika inkomstslag 1995–1999. Miljarder kronor i löpande priser

Den kommunala inkomstskatten är kommunsektorns största inkomstkälla och dess betydelse har varit relativt konstant under senare delen av 1990-talet. År 1999 uppgick andelen till 61 procent. Tillsammans med statsbidragen svarade de för tre fjärdedelar av de totala inkomsterna.

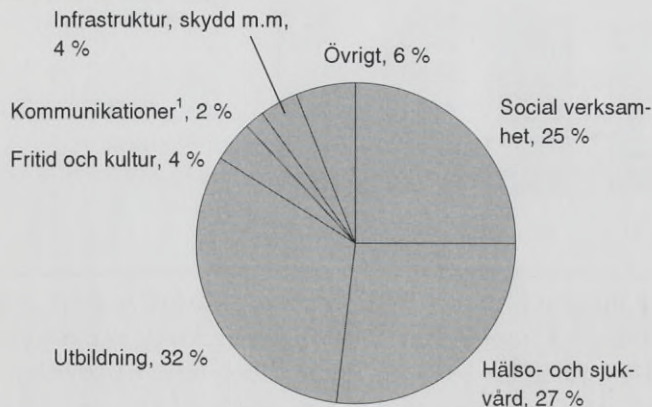
Andelen avgifter, bidrag och ersättningar har minskat efter 1995 bl.a. beroende på att delar av den kommunala affärsmässiga verksamheten förts över till kommunägda företag. Av de totala inkomsterna 1999 utgjorde avgifterna, bidrag och ersättningar 12 procent eller 60 miljarder kronor.

15 Den kommunala sektorns externa inkomster 1999. Miljoner kronor

Inkomstslag	1999	
	Miljoner kronor	Procent
Skatt	317 270	61
Statsbidrag	69 397	13
Avgifter, bidrag och ersättningar	59 726	12
Övrigt	73 471	14
Summa	519 864	100

Hur skatteintäkter, kommunalskatt och statsbidrag, dvs. driftintäkter som inte är knutna till något speciellt ändamål, används för att finansiera olika kommunala löpande verksamheter framgår av diagram 16. Huvuddelen av intäkterna används inom utbildning, hälso- och sjukvård samt social verksamhet. Deras andelar av de totala skatteintäkterna 1999, var 32, 27, respektive 25 procent.

16 Skatteintäkternas användning inom olika verksamhetsområden 1999. Procent

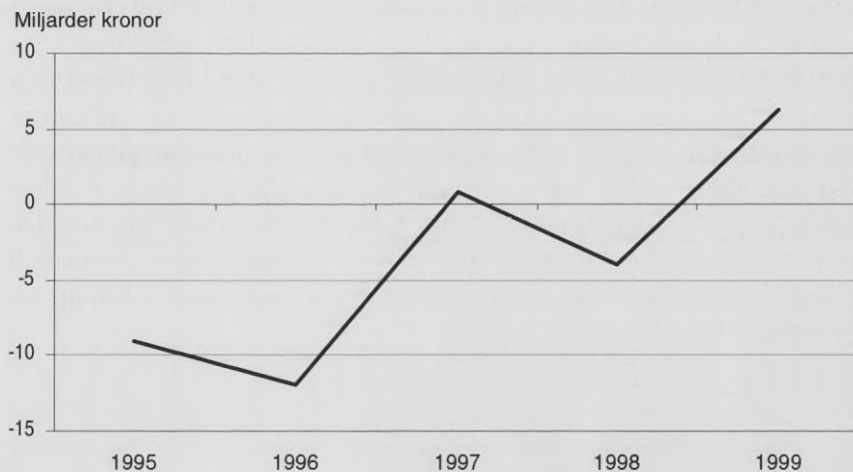

1) Exklusive gator och vägar som ingår i infrastruktur, skydd m.m.

Finansiellt sparande

Skillnaden mellan inkomster och utgifter ger en uppfattning om den kommunala sektorns finansiella sparande. I början av 1980-talet var ekonomin i balans med ett positivt sparande, men fr.o.m. mitten av 1980-talet försämrades utvecklingen stadigt med årliga underskott som regel. Denna utveckling har fortsatt under 1990-talet med undantag för 1992 då höga skatteinkomster gav en tillfällig förbättring. Förklaringen var den gynnsamma inkomstutvecklingen 1990 som med två års eftersläpning möjliggjorde den kortvariga återhämtningen. Därefter har utvecklingen med årliga underskott fortsatt fram till 1997 då det skedde en markant förbättring. Det finansiella sparandet gav då ett mindre överskott på 87 miljoner kronor. Den fortsatta utvecklingen har gett både under- och överskott. Överskottet 1999 på drygt 6 miljarder kronor var en förbättring med drygt 10 miljarder kronor. Det var främst kommunernas extraordinära intäkter som bidrog till den gynnsamma utvecklingen. De ökade med nästan nio miljarder kronor under 1999 till totalt 13 miljarder.

17 Den kommunala sektorns finansiella sparande. Miljarder kronor i löpande priser 1995–1999

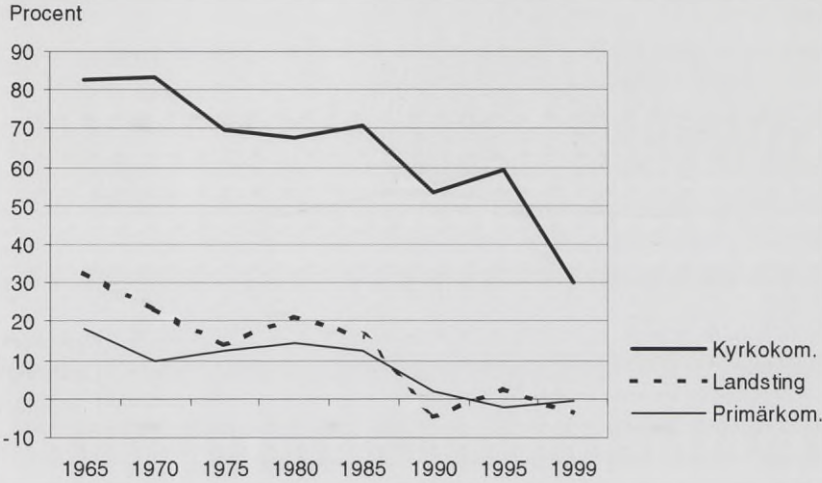
Den kommunala sektorns likviditet och soliditet

Hur det ekonomiska tillståndet utvecklas kan också beskrivas med hjälp av olika likviditets- och soliditetsmått. Likviditeten visar vilken beredskap som finns för att klara de löpande betalningarna medan soliditeten anger den finansiella ställningen på lång sikt. Dvs. soliditeten visar vilken beredskap det finns för att möta framtida resultatförsämringar.

I detta kapitel uttrycks likviditeten som rörelsekapitalet i procent av verksamhetens kostnader. Verksamhetens kostnader har beräknats som externa utgifter minus investeringsutgifter. Det valda måttet rörelsekapital – omsättningstillgångar minus kortfristiga skulder (inklusive semesterlöneskuld) – i förhållande till verksamhetens kostnader visar hur känslig kommunernas ekonomi är för oförutsedda händelser.

Likviditeten eller betalningsberedskapen för den löpande verksamheten varierar kraftigt mellan de olika kommuntyperna. Trenden har varit nedåtgående men den höga nivå som utmärker kyrkokommunerna skiljer dem från kommuner och landsting. Kyrkokommunerna har en relativt bra likviditet som dock försämrades 1999 med 33 procentenheter till 30 procent av verksamhetens kostnader. Förklaringen är att då fördes ett betydande belopp över till Svenska kyrkans försäkringsförening, en nybildad inrättning som skall ansvara för kyrkans pensionsåtaganden. För kommuner och landsting var situationen däremot bekymmersam. Deras likviditet låg under noll procent 1999. För kommunerna innebar det att rörelsekapitalets underskott uppgick till 1,7 miljarder kronor. Motsvarande underskott för landstingen var 5,2 miljarder kronor. De kortfristiga skulderna var större än omsättningstillgångarna och anläggningstillgångarna måste då delvis finansieras med hjälp av kortfristiga skulder.

18 De olika kommuntypernas likviditet 1965–1999. Procent

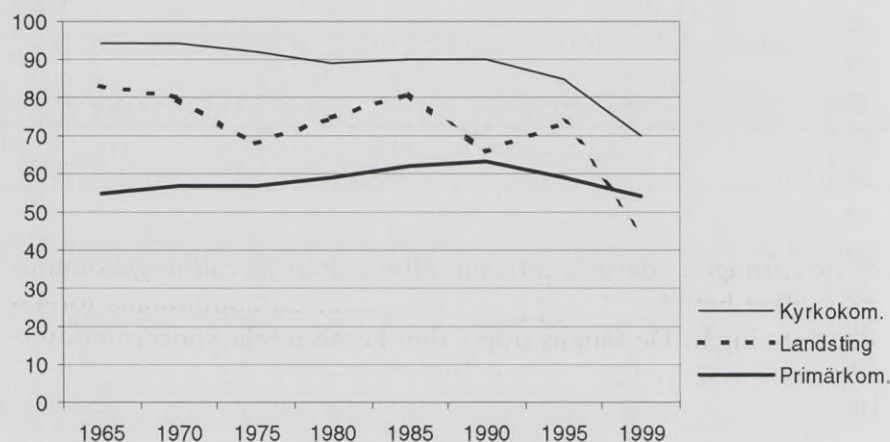

Soliditeten (exkl. pensionsskulden) ligger på en hög nivå för alla kommuntyper under den period som redovisas i diagram 19. Trenden har dock varit stabilt avtagande fr.o.m. 1990. Landstingen avviker något genom att de med hjälp av besparingar och minskade kostnader kunde förbättra resultaten och på så sätt förbättra soliditeten mellan 1990 och 1995. Efter 1995 följer de emellertid samma utveckling som kommunerna och kyrkokommunerna. En utveckling som inneburit en fortsatt minskning av soliditeten samtidigt som förändringstakten har ökat.

Ett kommunalt problem är de växande kommunala pensionsskulderna. Medel som avsätts till dem skall redovisas i balansräkningen och fr.o.m. 1989 finns också sådana skulder upptagna där och antalet kommuner som har redovisat dem har ökat successivt. Numera tar alla kommuner upp dem men i enlighet med en ny redovisningslag skall pensionsförmåner som intjänats före 1998 redovisas tillsammans med borgensförbindelser och övriga ansvarsförbindelser. Det innebär att pensionsskulden, som 1998 uppgick till 128 miljarder kronor, lyftes ut från balansräkningen. En förändring som medfört att utvecklingen fr.o.m. 1998 inte är jämförbar med tidigare år.

19 De olika kommuntypernas soliditet (exkl. pensionsskuld) 1965–1999. Procent

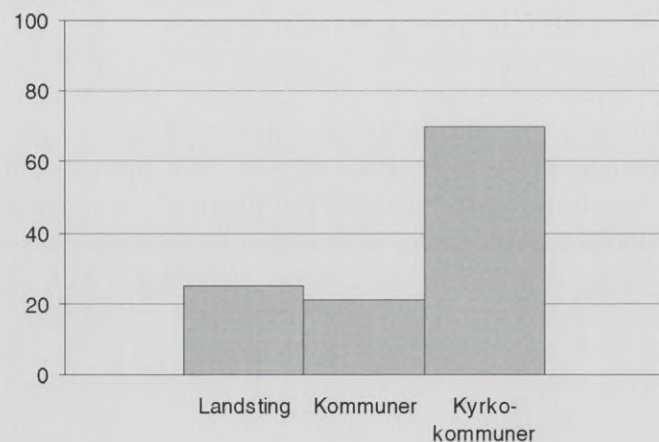
Procent

Om man tar hänsyn till pensionsskulderna blir den finansiella ställningen betydligt sämre för landstingen och kommunerna. Soliditeten sjunker då till 25 respektive 21 procent. För kyrkokommunerna är den oförändrad därför att varje kyrkokommun före utgången av 1999 gjorde en engångsinbetalning till Svenska kyrkans försäkringsförening. En förening vars syfte är att – efter den fr.o.m. år 2000 ändrade relationen till staten – trygga pensionsmedlen för de som är eller varit anställda inom Svenska kyrkan. Inbetalningarna uppgick sammantaget till fyra miljarder kronor och avsåg pensionsskulden för de anställda.

20 De olika kommuntypernas soliditet 1999, inklusive pensionsskuld

Procent

Kommuner

Huvuddelen av den kommunala verksamheten är reglerad genom förordningar. Olika lokala förutsättningar och varierande ambitionsnivåer ger utrymme för skillnader mellan verksamheterna i olika kommuner. En kommun, Gotland, har själv hand om den verksamhet som i övriga landet sköts av landstingen. Det berör i första hand sjukvården. Gotland är därför i vissa avseenden inte jämförbar med övriga kommuner.

Redovisningen i detta kapitel omfattar enbart förvaltningskommunen vilket betyder att uppgifter som berör de kommunala företagen inte ingår. De fångas upp i den kommunala koncernredovisningen som redovisas i det särskilda kapitlet Kommunkoncerner.

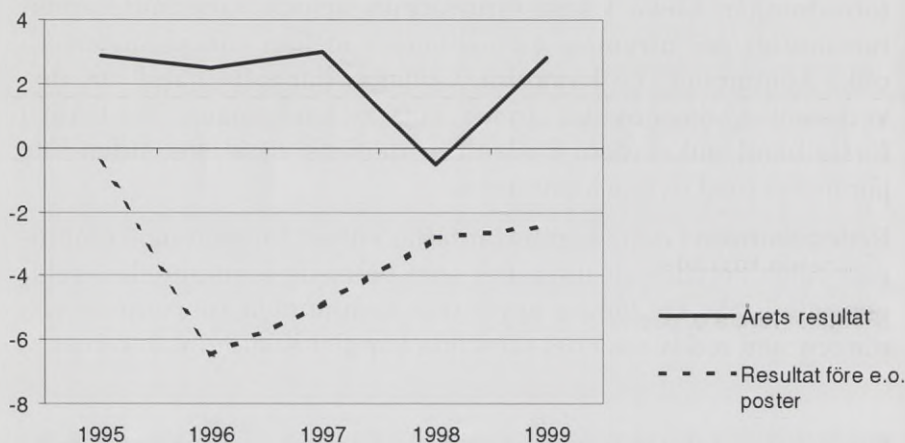
Uppgifterna från boksluten 1998 och 1999, som redovisas i detta kapitel, är inte helt jämförbara. 1998 ansvarade Gotland, Malmö och Göteborg för sjukvård som sköts av landstingen i övriga landet. Det är bara Gotland som har kvar denna verksamhet 1999. Dessa skillnader har inte kunnat elimineras i redovisningen med undantag för tabell 22 Resultaträkning för samtliga kommuner 1998 och 1999.

Verksamhetens resultat

För att få en uppfattning om hur den löpande verksamheten utvecklats under ett år används vanligtvis måttet resultat före extraordinära poster. Sammantaget för kommunerna visar det på årliga underskott för andra hälften av 1990-talet. Trenden har dock varit uppåtgående fr.o.m. 1996 och fram till 1999 då underskotten reducerats med 4,0 miljarder till 2,5 miljarder kronor.

21 Kommunernas resultat före extraordinära poster och årets resultat. Miljarder kr i löpande priser

Miljarder kronor

Beaktas kommunernas samtliga intäkter och kostnader under ett år åskådliggörs årets resultat. Det innebär att hänsyn tas till extraordinära poster som utgörs av stora engångsbelopp, t.ex. försäljning av anläggningstillgångar eller aktier i kommunägda företag. Det är poster som normalt inte räknas in i den ordinarie verksamheten.

Måttet årets resultat ger en ljusare bild av kommunernas ekonomiska ställning. Sett över en femårsperiod har det i genomsnitt gett årliga överskott på omkring två miljarder kronor med undantag för 1998 då ett underskott på 0,5 miljarder kronor redovisades.

22 Resultaträkning för samtliga kommuner 1998 och 1999, miljarder kr i löpande priser

	1998	1999
Verksamhetens intäkter	73,1	77,7
Verksamhetens kostnader	-303,2	-318,8
Avskrivningar	-11,1	-12,6
Verksamhetens nettokostnader	-241,1	-253,7
Skatteintäkter	193,9	207,8
Generella statsbidrag o utjämning	43,9	43,1
Finansiella intäkter	9,3	8,0
Finansiella kostnader	-8,7	-7,7
Resultat före e.o. poster	-2,8	-2,5
Extraordinära intäkter	4,5	12,9
Extraordinära kostnader	-2,1	-7,6
Årets resultat	-0,5	2,8

Sammanställningen över kommunernas samtliga intäkter och kostnader visar att de relativt sett har förändrats obetydligt mellan 1998 och 1999. Undantag är de extraordinära intäkterna som trefaldigats, vilket förklarar förbättringen av årets resultat med drygt tre miljarder kronor. Underskottet för den reguljära verksamheten har dock bara förbättrats marginellt.

Uppmärksammas bör att posten generella statsbidrag och utjämning minskat med nästan en miljard kronor trots att de generella statsbidragen höjts. Förklaringen är att i det redovisade beloppet ingår också ersättningar och avgifter till kommunkontosystemet. I sammanställningen ovan har sådana transaktioner konsoliderats för att visa nettobehållning av det statliga stödet.

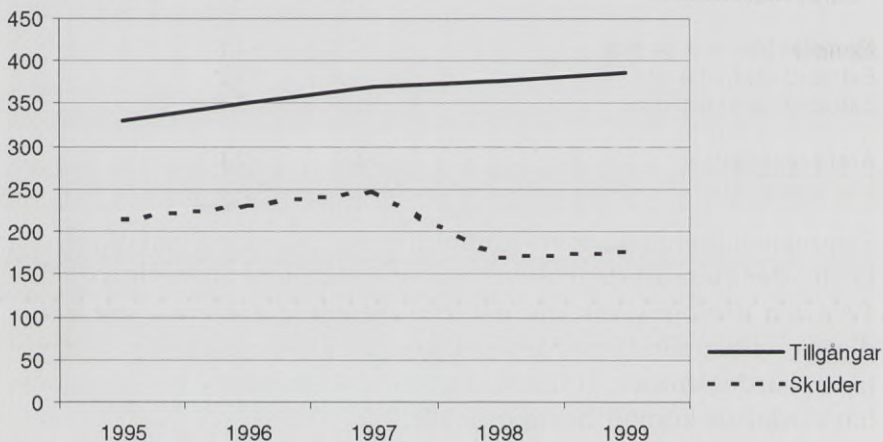
Den kärva ekonomiska utvecklingen under 1990-talet har ställt stora krav på besparingar och omstruktureringar. Flera kommuner har haft problem att anpassa sin verksamhet till dessa förutsättningar och det är bl.a. mot denna bakgrund som riksdagen fattade beslut om att det s.k. balanskravet skall gälla fr.o.m. år 2000. Det innebär att årets resultat skall överstiga noll kronor, men flera av de extraordinära posterna får inte ingå när balanskravet beräknas. Det är därför mer relevant att analysera resultatet före extraordinära poster för att få en uppfattning om i vilken utsträckning kommunerna lever upp till kravet. Mätt med det måttet var det 67 procent av kommunerna som inte klarade balanskravet 1999. Det betydde en ökning med sex procentenheter i jämförelse med 1998.

Tillgångar och skulder

Balansräkningen visar vilka tillgångar och skulder kommunen har vid årets slut. Tillgångar delas vanligtvis upp i anläggnings- och omsättningstillgångar medan skulder grovt delas upp i avsättningar, lång- och kortfristiga skulder. Skillnaden mellan tillgångar och skulder ger det egna kapitalet eller nettoförmögenheten.

23 Tillgångar och skulder. Miljarder kr i löpande priser 1995–1999

Miljarder kronor

Tillgångarna har ökat måttligt under senare hälften av 1990-talet. Ökningstakten har varit avtagande med undantag för verksamhetsåret 1999 då de ökade med 2,6 procent. Skulderna har procentuellt ökat något mer än tillgångarna fram till 1997. Förändringen 1998, en minskning med ca 30 procent, svarar inte mot en faktisk utveckling utan är en följd av den nya redovisningslagen som tillämpas fr.o.m. bokslutsåret 1998. Pensionsskulden, som då uppgick till 128 miljarder kronor, lyftes då ut från balansräkningen för att istället redovisas tillsammans med borgensförbindelser och övriga ansvarsförbindelser. En modifiering som innebar att utvecklingen fr.o.m. 1998 inte är jämförbar med tidigare år.

24 Balansräkning för samtliga kommuner 1998 och 1999, miljarder kr i löpande priser

	1998	1999
Tillgångar		
Anläggningstillgångar	314,1	324,5
därav mark o byggnader	214,8	214,7
Omsättningstillgångar	62,3	61,8
därav likvida medel	10,8	10,3
Summa tillgångar	376,4	386,3
Eget kapital	206,5	210,1
därav Årets resultat	-0,5	2,8
Skulder		
Avsättningar för pensioner	7,2	13,1
Andra avsättningar	3,1	8,3
Långfristiga skulder	88,7	91,2
Kortfristiga skulder	70,9	63,5
Summa skulder	169,9	176,2

Under verksamhetsåret 1999 har summa tillgångar ökat med 9,9 miljarder kronor. De finansiella anläggningstillgångarna bland tillgångarna svarade för hela ökningen främst genom att de långfristiga fordringarna steg med 15 procent. Huvuddelen av dem avsåg fordringar på kommunernas egna aktiebolag.

Summa skulder har ökat med 6,3 miljarder kronor mellan 1998 och 1999. Det var framför allt avsättningarna för pensioner som ökade. De redovisas för andra året i balansräkningen och har fördubblats till 13,1 miljarder kronor 1999. De kortfristiga skulderna har däremot minskat vilket betytt ett trendbrott för perioden 1995-1999. Minskningen uppgick till 7,4 miljarder kronor som också innebar att dess andel av summa skulder reducerades från 42 till 36 procentenheter.

Kommunernas externa utgifter

Med kommunernas externa utgifter avses utbetalningar som rensats från avskrivningar, interna ränteersättningar och andra interna transaktioner mellan olika kommunala förvaltningar. De externa utgifterna har ständigt ökat under lång tid med undantag för 1993. Det berodde bl.a. på att då minskade betalningsströmmarna mellan kommunerna och staten när ett nytt bidragssystem infördes. Samtidigt utsattes den kommunala verksamheten för omprövningar och neddragningar som tvingades fram av en allt kär-

vare ekonomi. Trots det ansträngda ekonomiska läget har utgifterna fortsatt att stiga efter 1993. En utveckling som också omfattar 1999 då ökningen var marginell, drygt en procent eller 4,3 miljarder kronor i löpande priser.

Kommunernas totala redovisade utgifter på 347 miljarder kronor 1999 utgjorde drygt två tredjedelar av den kommunala sektorns utgifter. Ställs utgifterna i relation till den totala svenska ekonomin uppgick de till 17 procent i förhållande till BNP. Den totala kommunala konsumtionen beräknas ha uppgått till 243 miljarder kronor 1999, en ökning med 1,7 procent jämfört med 1998. Uttrycks förändringen i fasta priser motsvarade den en volymökning på 1,3 procent.

25 Vissa utgiftsslag för kommunerna 1998–1999. Andelar och belopp i miljoner kronor

Utgiftsslag	1998		1999	
	Milj. kr	Procent	Milj. kr	Procent
Personalkostnader	178 893	52	187 214	54
därav löner	127 664		134 121	
därav sociala avgifter	45 534		47 882	
Inköp av anläggningstillgångar	8 936	3	11 941	3
därav mark, byggn. o. tekn. anlägg.	2 648		2 330	
Material	23 497	7	23 015	7
Tjänster, inkl köp av verksamhet	100 308	29	95 245	28
därav husbyggnadsentreprenader	9 468		10 109	
därav anläggnings- o. reparationsentr.	5 787		5 946	
därav övr.entr. o. köp av verksamhet	41 023		36 938	
därav lokalhyror	13 632		13 857	
Bidrag och transfereringar	20 693	6	21 449	6
därav socialbidrag	11 446		11 404	
Finansiella kostnader	8 939	3	7 319	2
Extraordinära kostnader	1 131		509	
Summa utgifter¹⁾	342 397	100	346 693	100

1) Nettoredovisning: Följande poster är exkluderade:

Skattekostnader	17 501
Utgjenningsavgift för inkomstutjämning	8 564
Utgjenningsavgift för kostnadsutjämning	5 158

Av sammanställningen ovan framgår att det helt dominerade utgiftsslaget var personalkostnader som utgjorde 54 procent av samtliga utgifter eller 187 miljarder kronor. En andel som ökat med 2 procentenheter under 1999.

Mer betydande förändringar kan man urskilja inom områden där kommunerna köpt eller lagt ut verksamhet på entreprenad. Bland utgiftsslaget tjänster har t.ex. övriga entreprenader och köp av verksamhet ökat trots den redovisade minskningen med 4,1 miljarder kronor. Förklaringen är att 1998 hade Malmö och Göteborgs kommuner fortfarande ansvaret för sjukvården. Verksamhet som de köpte för 6,6 miljarder kronor från Skånes landsting och ett kommunalförbund, vilket förklarar minskningen för riket.

En utgiftspost av mindre omfattning, 11,4 miljarder kronor 1999, men som brukar uppmärksammas i massmedia är socialbidragen. I löpande priser har de nästan fördubblats under 1990-talet. Det är en kostnad som vuxit i takt med den stigande arbetslösheten men ökningstakten har mattats av och under 1998 minskade socialbidragen för första gången under 1990-talet. Denna utveckling har fortsatt under 1999 men förändringen var obetydlig, en minskning på 42 miljoner kr.

De externa utgiftsslagen innehåller utgifter både för drift- och investeringsändamål. Under rubriken material ingår t.ex. material för löpande förbrukning som bränsle, energi och vatten.

Tjänster kan omfatta allt från telefonavgifter till köp av tjänster som erbjuds kommuninvånarna men som kommunen har huvudansvaret för. Hit räknas även husbyggnads-, anläggnings- och reparationsentreprenader.

Av kommunernas externa utgifter utgjorde investeringarna omkring 6 procent 1999. I utgifterna ingår inte amorteringar och utlämnade lån.

Kommunernas externa inkomster

Under senare hälften av 1990-talet har kommunernas inkomstutveckling präglats av måttliga ökningar. I löpande priser ökade de med 3,7 procent 1999 till 357 miljarder kronor.

26 Vissa inkomstslag för kommunerna 1998 och 1999. Andelar och belopp i miljoner kronor.

Inkomstslag	1998		1999	
	Milj.kr	Procent	Milj.kr	Procent
Försäljning av tillgångar	11 540	3	24 460	7
därav fastigheter och anläggningar	3 320		5 562	
Taxor och avgifter	30 684	9	29 838	8
Försäljning av verksamhet och entreprenad	10 707	3	11 002	3
därav till andra kommuner och landsting	7 343		7 627	
Hyror och arrenden	11 886	3	11 945	3
därav bostads- och lokalhyror	7 254		7 703	
Bidrag	19 510	6	20 165	6
därav specialdestinerade statsbidrag	13 628		12 834	
Skatteintäkter	201 954	59	207 774	58
därav allmän kommunalskatt	201 260		204 246	
Generella statsbidrag netto ¹	42 735	12	40 847	12
Inkomst- och kostnadsutjämning netto ²	3 483	1	2 213	1
Finansiella intäkter	9 435	3	8 062	2
därav ränteintäkter	7 349		6 022	
Extraordinära intäkter	1 957	1	475	
Summa inkomster¹	343 891	100	356 781	100

Nettoredovisning: Följande poster är exkluderade:

1) Skattekostnader	17 501
2) Utjämningsavgifter för inkomstutjämning	8 564
2) Utjämningsavgifter för kostnadsutjämning	5 158

Av tabell 26 framgår att mer än hälften av kommunernas externa inkomster utgörs av kommunalskatter. Dess betydelse som inkomstkälla har ökat under 1990-talet och totalt steg de med nästan tre miljarder kronor till 204 miljarder 1999. Tillsammans med taxor och avgifter samt statsbidrag utgjorde de fyra femtedelar av de totala inkomsterna. Övriga inkomstslag har förändrats marginellt mellan 1998 och 1999 med undantag för värdet på försäljning av tillgångar som mer än fördubblats. Förklaringen är den tilltagande utförsäljningen av finansiella tillgångar (t.ex. aktier i kommunägda företag). Uppmärksammas bör också att de senaste årens utveck-

ling, stigande generella statsbidrag (netto), bryts 1999 då de minskade med nästan två miljarder kronor.

Taxor och avgifter avser inkomster från de tjänster och den service som lämnas till kommuninvånarna. Exempel på taxor och avgifter är avgifter för barnomsorg, hemtjänst, el, värme, vatten etc. Under senare år har delar av den affärsmässiga verksamheten förts över till kommunägda företag. Det har bl.a. inneburit att de sammanlagda avgifterna/inkomsterna till den verksamhet som bedrivs i förvaltningsform har minskat trots att avgiftshöjningar inom t.ex. barnomsorgen samt äldre och funktionshindrade betytt större inkomster till den egentliga verksamheten. De totala avgifterna inom barnomsorgen samt äldre och funktionshindrade uppgick till 13,7 miljarder kronor 1999.

Under rubriken försäljning av verksamhet och entreprenad redovisas intäkter i samband med försäljning av kommunala verksamheter, entreprenaduppdrag, konsulttjänster och dyl. till andra kommuner, landsting, eller andra företag och organisationer.

Med bidrag avses medel som skiljer sig från försäljningsintäkter av verksamhet – taxor och avgifter – genom att det är bidragsgivaren som bestämmer omfattningen på bidraget. Det föreligger inget egentligt affärsförhållande mellan bidragsgivare och kommunen. Exempel på denna typ av bidrag är driftbidrag från staten och AMS.

I inkomsterna ingår *inte* nya lån och amorteringar på utlämnade lån.

Finansiellt sparande

Skillnaden mellan inkomster och utgifter ger en uppfattning om det finansiella sparandet. Det har som regel varit negativt varje år under första hälften av 1990-talet.

Utförsäljning av finansiella tillgångar i kombination med ökade statsbidrag har markant förändrat det finansiella sparandet fr.o.m. 1997. Ett underskott på 6,7 miljarder kronor 1996 vändes då till ett överskott på 6,2 miljarder. Den fortsatta utvecklingen har också gett överskott, framförallt 1999 då det ökade från 1,5 miljarder kronor till 10,0 miljarder.

27 Kommunernas finansiella sparande i löpande priser 1995–1999. Miljarder kronor

Miljarder kronor

Det betydande tillskottet som det finansiella sparandet gett 1999 har inneburit att det ackumulerade sparandet under perioden 1995–1999 också blivit positivt, 6,7 miljarder kronor.

Verksamheten – egentlig och affärsmässig

Man brukar skilja på kommunernas obligatoriska respektive deras frivilliga uppgifter. De obligatoriska uppgifterna som vanligtvis benämns den egentliga verksamheten regleras av tvingande lagar som ger kommunerna ett direkt förvaltningsansvar. Exempel på områden som berörs är socialtjänsten, barnomsorgen samt den grundläggande utbildningen.

Kommunernas fria sektor eller den s.k. affärsmässiga verksamheten regleras av den nya kommunallagen som trädde i kraft 1992. Den sätter endast generella gränser för vilka verksamheter som kan komma ifråga. En kommun har t.ex. rätt, men inte skyldighet, att driva hamnar och idrottsanläggningar. Andra exempel på affärsmässig verksamhet är energi, vatten och avfallshantering.

I denna publikation behandlas huvudsakligen kommunernas egentliga verksamhet. En mer detaljerad verksamhetsredovisning finns dock i kapitlet Tabelldelen, tabell 70, som även inkluderar den affärsmässiga verksamheten.

Principerna för kostnadsfördelningen är att alla direkta och indirekta kostnader påförs verksamheterna. Kostnader för kommun-

gemensam och verksamhetsrelaterad administration samt lokal-kostnader fördelas därför i sin helhet ut till respektive verksamhet. Sådana fördelningar är i vissa fall komplicerade att göra och i många fall kan uppdelningen bara göras med hjälp av olika schabloner.

Definitionen på kostnader per verksamhet som tillämpas här omfattar bruttokostnad minus interna intäkter och försäljningsintäkter från andra kommuner och landsting. Kostnaderna för den egentliga verksamheten, exkl. sjukvård¹, uppgick till 302 miljarder kronor 1999. Hur de kommunala kostnaderna för några verksamhetsområden förhåller sig i relation till den totala egentliga verksamheten framgår av tabell 28.

28 Kostnaderna inom vissa verksamheter 1999. Miljoner kronor samt andelar i procent av den egentliga verksamheten

Verksamhetsområde	1999	
	Milj. Kr	Procent
Infrastruktur, skydd m.m.	23 375	8
Fritid och kultur	16 549	5
Barnomsorg	39 812	13
Utbildning	94 235	31
Därav Grundskola	56 364	
Gymnasieskola	22 412	
Vård och omsorg om äldre och funktionshindrade	89 184	30
Individ- och familjeomsorg exkl. flyktingmottagande	23 954	8
Särskilt riktade insatser (flyktingmot., arb.markn.åtg.)	8 247	3
Övrig verksamhet	6 396	2
Totalt	301 752	100

Kostnader för vård och omsorg

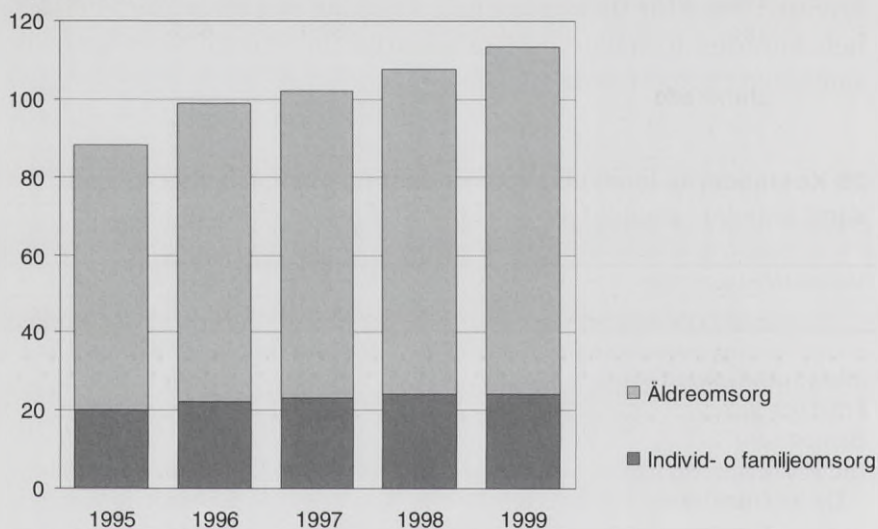
De till största delen åldersberoende verksamheterna, vård och omsorg, barnomsorg samt utbildning utgör de områden som kostnadsmässigt väger tyngst i den kommunala verksamheten. Till sammans uppgick de till 247 miljarder kronor vilket motsvarade drygt 80 procent av kommunernas totala kostnad för den egentliga verksamheten 1999.

1) Gotlands kommun.

Kostnaderna för *vård och omsorg*, som omfattar omsorg om äldre och funktionshindrade samt individ- och familjeomsorg, har stigit för varje år under 1990-talet och 1999 uppgick de till 113 miljarder kronor.

29 Kostnaderna för vård och omsorg 1995–1999. Miljarder kronor i löpande priser

Miljarder kronor

Efter 1995 har kostnaderna främst stigit inom omsorgen om äldre och funktionshindrade. Framförallt märktes det under 1995 och 1996 då kommunerna tog över omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda från landstingen. Det motsvarade t.ex. en kostnad på sju miljarder kronor eller 78 procent av hela ökningen av omsorgen av äldre och funktionshindrade 1996.

Insamlingen av uppgifter som berör vård och omsorg utökades inför verksamhetsåret 1998. Det var främst frågan om en mer detaljerad uppdelning av variabler som tidigare samlats in på en grövre nivå. T.ex. har kostnaderna för hemtjänsten och boendet enligt SoL och HSL fördelats på äldre respektive funktionshindrade. Kostnaderna för LSS och LASS har också specificerats på finare nivåer.

30 Fördelning av kostnaderna för omsorg om äldre och funktionshindrade 1998 och 1999. Miljarder kronor

Verksamhet	Kostnad	
	1998	1999
Äldre		
Vård och omsorg enl. SoL och HSL	58,3	61,7
därav i ordinärt boende	15,0	19,2
i särskilt boende	43,3	44,6
Förebyggande verksamhet	2,1	2,1
Summa äldre	60,4	63,8
Funktionshindrade		
Vård och omsorg enl. SoL och HSL	4,2	4,4
därav i ordinärt boende	1,9	2,1
i särskilt boende	2,3	2,3
Insatser enligt LSS och LASS totalt ¹	18,0	21,0
därav boende enligt LSS	8,6	9,9
personlig ass. enl. LSS och LASS	4,5	5,7
daglig verksamhet enl. LSS	2,9	3,1
övriga insatser enl. LSS	2,0	2,3
Summa funktionshindrade	22,2	25,4
Summa äldre och funktionshindrade	82,6	89,2

1) Därav ersättning från Försäkringskassan 2,6 miljarder kronor 1998 och 3,6 miljarder 1999.

Kostnaderna för äldre och funktionshindrade ökade med 6,6 miljarder kronor 1999. Relativt sett steg kostnaderna betydligt mer för de funktionshindrade, 14 procent i jämförelse med sex procent för de äldre. Huvuddelen, drygt fyra femtedelar, av omkostnaderna för de funktionshindrade utgjordes av insatser för LSS och LASS.

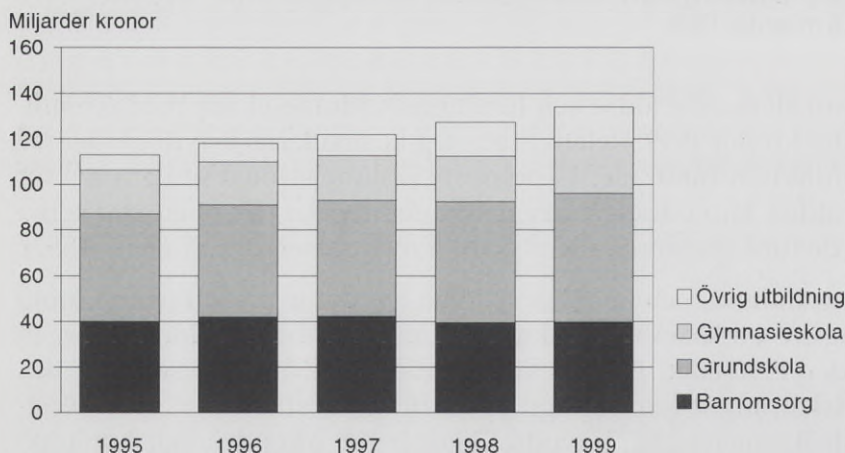
Inom individ- och familjeomsorgen har det inte skett någon utökning av verksamheten liknande den som berört äldreomsorgen under 1990-talet. Detta i kombination med rationaliseringar och nedskärningar har bidragit till måttliga kostnadsökningar. Kostnadsökningarna har huvudsakligen berott på en vikande konjunktur med stigande arbetslöshet och ett ökat antal socialbidragstagare. I takt med att konjunkturen förbättrats har kostnadsökningarna mattats av och under 1999 minskade utgifterna något för första gången under 1990-talet.

Kostnader för pedagogisk verksamhet

Kommunernas kostnader för *pedagogisk verksamhet*, som förutom utbildning också omfattar barnomsorg, utgjorde 44 procent av kommunernas totala kostnad för den egentliga verksamheten 1999. Det motsvarade 134 miljarder kronor. I löpande priser har kostnaderna stigit med 21 procent eller med ca 21 miljarder kronor mellan 1995 och 1999. Två femtedelar av denna ökning svarade Övrig utbildning för bl.a. genom den kraftiga utbyggnaden av vuxenutbildningen som skedde 1998 (kunskapslyftet). Samma år överfördes också förskoleklasserna organisatoriskt från barnomsorgen till en egen skolform, förskoleklasser, vilka redovisas i gruppen Övrig utbildning i diagram 31.

Kommunernas allt kärvare ekonomi har tvingat dem till omprövningar och rationaliseringar vilket bl.a. märkts inom barnomsorgen där kostnadsökningarna i löpande priser varit obetydliga under 1990-talet. Nivån 1999 var densamma som 1995, men omfattningen vid de båda tillfällena är inte helt jämförbara i och med att förskoleklasserna inte längre redovisas inom barnomsorgen.

31 Kommunernas kostnader för pedagogisk verksamhet 1995–1999. Miljarder kronor i löpande priser

Köp av verksamhet – entreprenader

Kommunerna bedriver sin verksamhet i stor utsträckning i egen regi. Av de totala kostnaderna på 302 miljarder kronor utfördes nio procent av olika entreprenörer (köp mellan kommuner ingår inte här). I jämförelse med 1998 innebar det en redovisad minsk-

ning med fem procentenheter. En minskning som inte överensstämmer med den faktiska utvecklingen. Förklaringen är att 1998 hade Malmö och Göteborgs kommuner fortfarande ansvaret för sjukvården. Verksamhet som de köpte för 6,6 miljarder kronor från Skånes landsting och ett kommunalförbund, vilket förklarar minskningen för riket.

År 1995 svarade den totala entreprenadverksamheten för 22 miljarder kronor. Av den utgjorde den affärsmässiga verksamheten 1,4 miljarder kronor eller sex procent av entreprenaderna. Av tabell 32 framgår att 1999 hade affärsverksamheten ökat till 1,7 miljarder kronor medan andelen, av den totala entreprenadverksamheten, var oförändrad.

Villkor för entreprenader:

- Kommunen har ett huvudansvar för att verksamheten erbjuds kommuninvånarna.
- Verksamheten skulle annars ha utförts i egen regi.
- Det är en verksamhet eller delverksamhet av större omfattning.
- Avtal eller liknande överenskommelse finns med den externa producenten.

Som köp av verksamhet räknas t.ex. köp av gymnasieplatser från annan kommun, köp av omsorgs-/vårdplatser från landsting eller staten, betalningar till fristående skolor och till icke-kommunal barnomsorg. Hit räknas även kommunens kostnader för placering av vuxna missbrukare på institutioner som bedrivs i enskild regi inom individ- och familjeomsorgen.

32 Kommunernas köp av kommunal verksamhet 1999, miljoner kronor

Verksamhet	Totalt	Från						
		Föreningar och Stiftelser	Kommun-ägda företag	Övriga företag	Kommunalförbund-m.m. ¹	Lands-ting	Staten	En-skilda
Förskoleverks. och skolbarnsomsorg	3 270	1 739	37	1 262	68	7	2	155
Utbildning (inkl.förskoleklass)	7 395	1 489	305	3 409	1 170	774	125	167
Vård och omsorg om äldre och funk.hindrade	9 673	1 206	108	6 564	18	973	410	393
Individ- och familjeomsorg	3 833	445	60	1 866	39	278	658	505
Övrig verksamhet	6 041	1 956	820	2 389	671	24	55	214
Summa egentlig verksamhet	26 942	5 096	1 293	14 228	1 898	2 049	1 248	1 279
Affärsverksamhet	1 691	16	566	986	..	5	7	9
Totalt	28 633	5 112	1 859	15 214	1 898	2 054	1 255	1 288

1) Köp och försäljning av verksamhet från andra kommuner är nettoredovisad.

Finansiering av verksamheterna

Det finns stora variationer när det gäller finansieringen av den kommunala verksamheten.

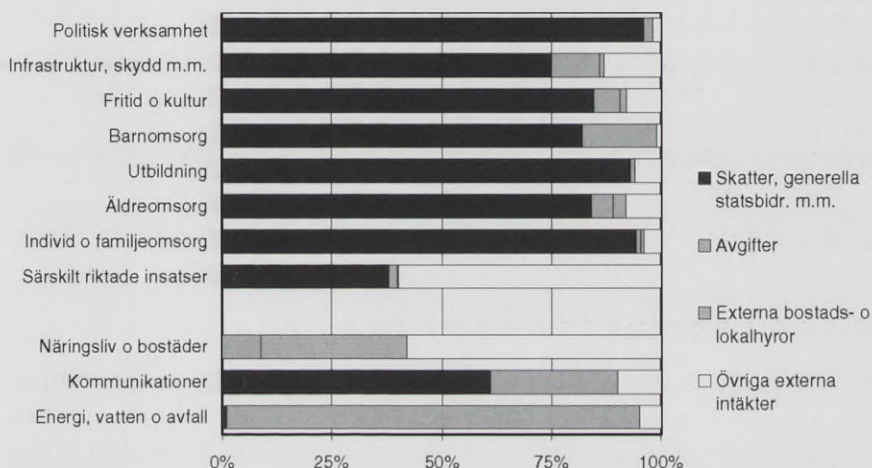
Kommunernas utbildningsverksamhet, fritid och kultur samt vård och omsorgsverksamhet är nästan helt finansierade med skattemedel medan driftskostnaderna för de affärsmässiga verksamheterna energiförsörjning, vatten och avfallshantering täcks nästan helt med avgifter.

Finansiering med hjälp av externa bostads- och lokalyror är vanligast inom verksamheten näringsliv och bostäder, medan övriga externa intäkter har störst betydelse inom särskilt riktade insatser. Exempel på sådana insatser är flyktingmottagning, arbetsmark-

nadsåtgärder och kunskapslyftet som till stor del finansieras med specialdestinerade statsbidrag.

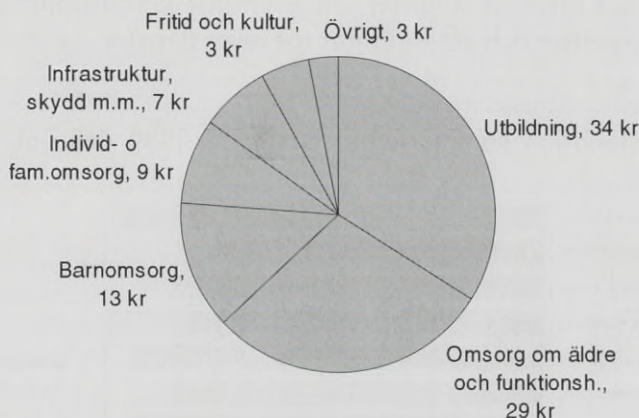
Intäkterna i form av avgifter avser endast kommunernas externt erhållna avgifter och ersättningar för olika tjänster.

33 Finansiering av kommunernas kostnader 1999. Procent

När avgifter, externa bostads- och lokalhyror samt övriga externa intäkter har exkluderats från driftkostnaderna återstår kommunens nettokostnader för verksamheten. Dessa nettokostnader finansieras med kommunalskatt, generella statsbidrag och utjämningsbidrag, medel som inte är knutna till någon viss verksamhet. Totalt uppgick de till 258 miljarder kronor för den egentliga verksamheten och huvuddelen 34, 29 respektive 13 procent av skatteintäkterna, förbrukades inom verksamheterna utbildning, omsorg om äldre- och funktionshindrade samt barnomsorg. Det kan också uttryckas som att i genomsnitt gick 34 kronor av varje hundralapp som kommuninvånarna betalade i kommunalskatt (inklusive generella statsbidrag och statliga utjämningsbidrag) till utbildning.

34 Hur stor del av 100 kr i kommunalskatt¹ som går till olika verksamheter

Kommunernas investeringar

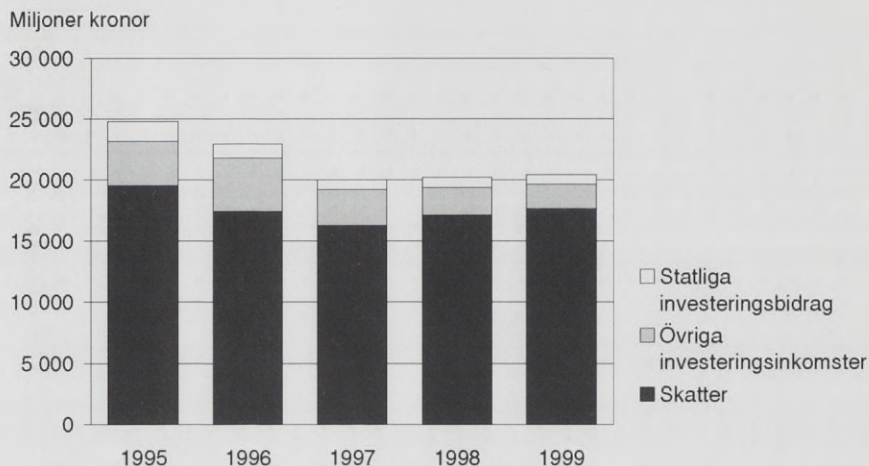
Kommunernas investeringsutgifter eller *bruttoinvesteringar* omfattar inköp av fastigheter och anläggningar, utgifter för byggnadsverksamhet samt inköp av maskiner, inventarier, fordon m.m. Mellan 1995 och 1999 minskade de med 17 procent eller 4,3 miljarder kronor i löpande priser till 20,4 miljarder.

Huvuddelen av bruttoinvesteringarna betalas med skattemedel och nyupplåning. Skattemedel som finansieringsform minskade i betydelse mellan 1995 och 1997, men därefter har dess andel ökat och uppgick till 86 procent 1999 eller 17,6 miljarder kronor.

En stor del av de övriga investeringsinkomsterna utgörs av försäljning av anläggningstillgångar. De uppgick till 1,1 miljarder kronor 1999 vilket motsvarade 55 procent av de övriga investeringsinkomsterna. Jämfört med 1998 innebar det en minskning med tre procentenheter.

1) I kommunalskatt ingår även generella statsbidrag och statliga utjämningsbidrag

35 Finansiering av kommunernas investeringar 1995–1999. Miljoner kronor i löpande priser

Exkluderas inköp av fastigheter och anläggningar från bruttoinvesteringarna återstår investeringar som syftar till att öka samhällets realkapital. De uppgick till ca 18 miljarder kronor 1999 eller 90 procent av bruttoinvesteringarna. De betydde att investeringarna i realkapital ökade med en miljard kronor under 1999. Den uppnådda nivån, strax under 20 miljarder kronor, har i löpande priser varit relativt konstant under 1990-talet.

Fördelat på olika verksamheter framgår det att 1999 gjordes de största investeringarna inom utbildning samt infrastruktur, skydd m.m. Utbildning är en verksamhet där investeringarna har ökat relativt mycket under 1990-talet.

Utvecklingen inom verksamheten Energi, vatten och avfall bör också uppmärksammas. De kommunala investeringarna har minskat där under 1990-talet. Denna utveckling speglar dock inte den totala kommunala realkapitalförändringen på ett helt riktigt sätt utan mer att verksamheten inom Energi, vatten och avfall successivt har förts över till kommunägda och privata bolag.

Byggnads- och anläggningsinvesteringarna bestod 1999 till 78 procent av ersättningar till byggtreprenörer, medan resterande 22 procent utgjordes av kommunernas byggnadsverksamhet i egen regi.

36 Kommunernas bruttoinvesteringar 1999. Andelar och belopp i miljoner kronor, löpande priser

Verksamhet	Procent	Mkr	Därav investeringar i	
			bygg- nader o. anlägg- ningar	fordon, maskiner o. inven- tarier
Infrastruktur, skydd m.m.	26	5 328	4 945	383
Fritid och kultur	6	1 272	1 000	272
Barnomsorg	2	309	254	55
Utbildning	27	5 561	4 132	1 429
Vård och omsorg	9	1 925	1 502	423
Övrigt	1	168	98	70
Summa egentlig verksamhet	71	14 563	11 931	2 632
Näringsliv och bostäder	15	2 998	2 829	169
Kommunikationer	1	245	232	13
Energi vatten och avfall	13	2 646	2 415	231
Summa affärsverksamhet	29	5 889	5 476	413
Totalsumma	100	20 499	17 405	3 044

Borgensförbindelser och pensionsskuld

Kommunernas borgensförbindelser ökade kraftigt fram till år 1995. Då vände utvecklingen när de sjönk med tre miljarder kronor. Denna utveckling har fortsatt och 1999 minskade de med 14 miljarder kronor till 170 miljarder. I jämförelse med 1991, som var det första året som borgensförbindelserna redovisades, är åtagandena emellertid större 1999. Uttryckt i kronor per invånare motsvarar det en ökning från 18 200 kronor till 20 000 kronor. Den största delen av borgensförbindelserna 1999, 86 procent, avsåg borgen för lån till kommunala bolag inklusive kommunägda bostadsföretag medan tre procent utgjorde borgensförbindelser för statliga bostadslån.

Spridningen mellan kommunernas åtaganden är mycket stor och 1999 varierade kommungruppernas genomsnittliga borgensförbindelser mellan 7 500 och 23 900 kronor per invånare. Den viktigaste orsaken till variationen mellan kommunerna är skillnaden i åtagandet av kommunägda företag som t.ex. bostadsföretag.

De kommungrupper som har högst borgensförbindelser per invånare är större städer¹ och övriga större städer. Det beror på ett expansivt bostadsbyggande under 1980-talet. Landsbygdskommunerna har låga borgensåtaganden beroende på att där är den verksamhet som bedrivs i kommunägda företag av mindre omfattning.

De som arbetar inom den kommunala sektorn erhåller vid pensioneringen ett tillägg utöver den statliga allmänna tilläggspensionen. Tillägget kallas kommunal kompletteringspension (KP) och fr.o.m. 1989 har flera kommuner tagit upp den som pensionsskuld i sina balansräkningar. Antalet som redovisade skulden ökade successivt för varje år. Inför verksamhetsåret 1998 förändrades dock förutsättningarna då lagen om kommunal redovisning (SFS 1997:614) trädde i kraft. Den innebar att pensionsförmåner som intjänats före 1998 inte skulle tas upp som skuld eller avsättning i balansräkningen. Istället skall den redovisas som en ansvarsförbindelse bland borgens- och övriga ansvarsförbindelser. Denna förändring har medfört att 1998 och 1999 års pensionsskulder inte är helt jämförbara med tidigare år. Pensionsskuld 1999 uppgick till 129 miljarder kronor, en ökning med en miljard i jämförelse med 1998.

Till skillnad från borgensförbindelserna fanns det inga större avvikelser mellan kommungruppernas åtaganden vad beträffar deras pensionsskulder 1999. Storstäderna och glesbygdskommunerna avviker dock något. Deras samlade pensionsskulder uppgick i genomsnitt till 18 700 kronor och 17 000 kronor per invånare vilket motsvarade 29 respektive 17 procent mer än genomsnittet för riket som låg på 14 500 kr per invånare.

1) Enligt Kommunförbundets kommungruppsindelning.

Kommunägda företag

Med kommunägda företag avses företag där en eller flera kommuner har ett avgörande inflytande, dvs. äger minst 50 procent av det röstetal som grundas på innehav av aktier, andelar e.d. Företag där staten har övriga 50 procent av röstetalet räknas dock som statliga. På motsvarande sätt betecknas företag som landstingsägda, då minst 50 procent av röstetalet innehas av landsting. Uppgifter om de kommunägda företagen ingår inte i de sammanställningar som redovisas i kapitlen Den offentliga sektorn och Den kommunala sektorn. Där används den definition som tillämpas i nationalräkenskaperna där de kommunägda företagen hänförs till företagssektorn.

Kommunägda företag som redovisas i detta kapitel utgörs av rörelsedrivande (verksamma) företag. Landstingsägda företag ingår endast i tabell 37, övriga tabeller omfattar endast kommunägda företag.

Mellan 1998 och 1999 har antalet kommunägda företag minskat med 14 st. till 1 436 företag. Branschen el-, gas-, värme- och vattenförsörjning har ökat med 12 st. samtidigt som företag inom transport, magasinering och kommunikation minskat med 15 st. De landstingsägda företagen har ökat med 18 företag till 97 st.

Omsättningen för kommunägda och landstingsägda företag minskade med tre procent under 1999 till 133 miljarder kronor.

37 Kommunägda och landstingsägda företag

Ägare	Antal företag den 31 dec. resp. år					Omsättning, miljoner kr		
	1995	1996	1997	1998	1999	1997	1998	1999
Kommun	1 450	1 482	1 471	1 450	1 436	113 402	122 271	118 858
Landsting	126	114	105	79	97	15 595	14 439	14 131
Totalt	1 576	1 596	1 576	1 529	1 533	128 997	136 710	132 989

Av företagen var 89 procent verksamma som aktiebolag medan den näst största gruppen stiftelser endast utgjorde 7 procent. Det innebär att denna företagsform minskat som andel med 10 procentenheter sedan 1995. Totalt var det 147 stiftelser som försvann under denna period varav huvuddelen försvann under 1996.

Verksamma som ekonomiska eller ideella föreningar var endast ett fåtal av de kommunägda företagen.

38 Kommunägda företag efter juridisk form

Juridisk form	Antal företag					Andel företag, procent 1999
	1995	1996	1997	1998	1999	
Handelsbolag och Kommanditbolag	29	35	39	41	37	3
Aktiebolag	1 138	1 278	1 281	1 271	1 271	88
Ekonomisk förening	23	21	18	15	14	1
Ideell förening	4	7	1	9	7	1
Stiftelse	253	137	127	106	106	7
Övriga	3	4	5	8	1	0
Totalt	1 450	1 482	1 471	1 450	1 436	100

Hälften av de kommunägda företagen var verksamma med fastighetsförvaltning. Det näst största verksamhetsområdet var energi, vatten och avlopp med ca 23 procent.

Rangordnas företagen efter antal anställda så dominerade även här verksamhetsområdena fastighetsförvaltning och energi, vatten och avlopp. Där fanns 36 respektive 27 procent av de anställda i kommunägda företag 1999. Transporter och kommunikationer svarade för 18 procent av de anställda.

Bäst årsresultat i kronor per anställd hade företagen inom energi, vatten och avlopp samt fastighetsbolagen. Företagen inom energi, vatten och avlopp förbättrade sitt resultat med 850 procent till 304 000 kronor per anställd under 1999.

39 Antal kommunägda företag samt några ekonomiska mått, miljoner kronor

	Antal företag	Omsätt- ning	Årets resultat	Eget kapital	Summa tillgångar
El-, gas-, värme- och vatten- försörjning	329	52 852	3 567	35 531	156 245
Hotell- och restaurang- verksamhet	33	1 115	5	148	669
Transport, magasinering, kommunikation	113	6 875	244	2 108	9 043
Fastighets- och uthyrnings- verksamhet	709	50 147	5 536	56 300	349 154
Andra samhälls- och person- Liga tjänster	142	4 721	6	1 462	7 595
Övriga	110	3 149	228	2 154	9 959
Total	1 436	118 859	9 586	97 703	532 665

40 Antal anställda inom kommunägda företag samt några ekonomiska mått, tkr/anställd

	Antal anställda	Omsätt- ning	Årets resultat	Eget kapital	Summa tillgångar
El-, gas-, värme- och vatten- försörjning	11 729	4 506	304	3 029	13 321
Hotell- och restaurang- verksamhet	917	1 216	5	161	730
Transport, magasinering, kommunikation	7 771	885	31	271	1 164
Fastighets- och uthyrnings- verksamhet	15 546	3 226	356	3 622	22 459
Andra samhälls- och person- Liga tjänster	4 956	953	1	295	1 532
Övriga	1 951	1 614	17	1 104	5 105
Total	42 870	2 773	224	2 279	12 425

Antalet anställda i kommunägda företag uppgick 1999 till 42 870. Det innebar en minskning till skillnad från åren 1996–1998 då de ökade något. Under treårsperioden före 1996 minskade antalet anställda kraftigt från att i början av 1990-talet som mest ha uppgått till drygt 55 000.

Kommunkoncerner

Enligt 1992 års kommunallag skall kommunerna i sin årsredovisning även upprätta en koncernredovisning. Syftet med koncernredovisningen är att få en helhetsbild av kommunens ekonomi och åtaganden. Samtidigt möjliggör den relevanta jämförelser mellan kommunerna eftersom det förekommer olika organisationsformer för verksamheten. Koncernredovisningen är därför den naturliga och riktiga jämförelsenivån eftersom den eliminerar de skillnader som finns beroende på om t.ex. den affärsmässiga verksamheten bedrivs i förvaltnings- eller bolagsform.

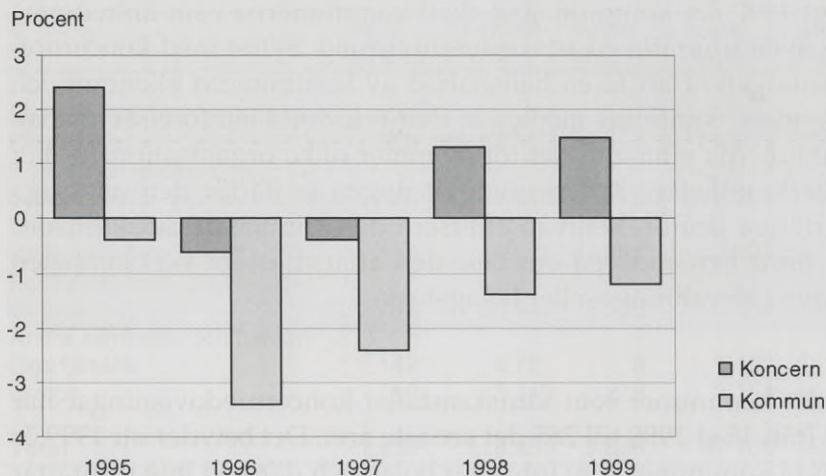
Antalet kommuner som sammanställer koncernredovisningar har ökat från 18 st 1988 till 285 det senaste året. Det betyder att 1999 är det fyra kommuner som inte äger bolag och därmed inte upprättar koncernredovisning.

Verksamhetens resultat i koncern och kommun

Kommunkoncernernas resultat före extraordinära poster uppgick till ca 3,3 miljarder kronor 1999. Det var 5,8 miljarder kronor större än kommunernas resultat, som utgjorde ett underskott på 2,5 miljarder kronor. Att resultat före extraordinära poster på koncernnivå är högre beror framförallt på att verksamheternas intäkter i förhållande till kostnaderna är betydligt större än motsvarande förhållande för kommunerna. Koncernernas resultat efter skatteintäkter och finansnetto skall räcka till att täcka avskrivningarna, vilka är dubbelt så höga som kommunernas.

Koncernernas resultat före extraordinära poster som andel av skatteintäkterna har inte utvecklats i någon klar riktning under senare delen av 1990-talet (se diagram 41). Överskott och underskott har varierat men summeras resultaten mellan 1995 och 1999 uppgår det sammanlagda resultatet till ett överskott på 8,3 miljarder kronor. Motsvarande utveckling för kommunerna ger ett sammantaget underskott på 17,4 miljarder kronor.

41 Resultat före extraordinära poster som andelar av skatteintäkterna för koncerner och kommuner 1995–1999. Procent

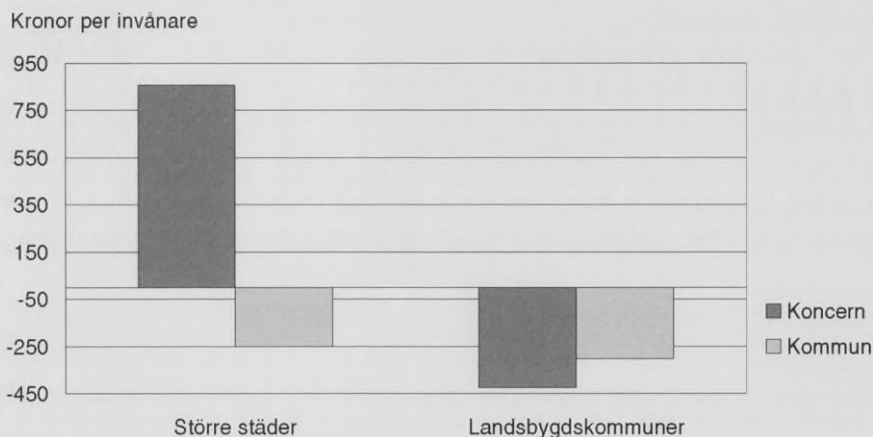

Fr.o.m. 1998 inkluderas avskrivningar och årets nyintjänade pensioner i resultatet före extraordinära poster. Resultaten 1998 och 1999 är därför inte helt jämförbara med tidigare år

Jämförs olika kommungrupper¹ visar det sig att skillnaderna mellan resultaten på koncern- respektive kommunnivå är stora. Ju större kommuner, desto större är skillnaderna. Det beror på att stora kommuner, som regel, har en mer omfattande koncernverksamhet och att den verksamhet som man hittills valt att bolagisera har en högre avgiftsfinansieringsgrad än de verksamheter som bedrivs i förvaltningsform. På koncernnivå uppgick t.ex. resultatet före extraordinära poster för kommungruppen större städer till 860 kronor per invånare 1999. Det var nästan fem gånger så mycket som motsvarande resultat på kommunnivå. För gruppen landsbygdkommuner var skillnaden på koncern- respektive kommunnivå relativt sett obetydlig.

1) Kommunförbundets kommungruppsindelning.

42 Resultat före extraordinära poster för kommungruppen större städer och landsbygdskommuner 1999. Kronor per invånare

Resultatet av den kommunala verksamheten påverkas också av extraordinära poster. Genom att hänsyn tas till dessa poster erhålls årets resultat. Detta mått har, under den senaste tiden, fått en viss uppmärksamhet i den ekonomiska debatten. Anledningen är statsmakternas strävan att främja en god hushållning med offentliga medel genom en lag om krav på balanserade kommunala budgetar. Enligt förslaget skall det inte vara möjligt att budgetera ett negativt resultat. Om utfallet enligt bokslutet ändå skulle bli negativt ska kommunen täcka underskottet med ett motsvarande överskott senast det andra året därefter.

Bland enskilda koncerner var det 57 procent som inte klarade ett balanserat resultat 1999 om man ser till resultatet före extraordinära poster. Motsvarande andel bland kommunerna var 67 procent. På riksnivå var årets resultat positivt både för koncerner och kommuner. Utfallet för koncerner uppgick till 1,3 miljarder kronor och motsvarade resultat för kommunerna var 2,8 miljarder kronor.

43 Resultat före extraordinära poster och årets resultat 1995–1999. Miljoner kronor i löpande priser

Resultat	Koncern					Kommun				
	1995	1996	1997	1998	1999	1995	1996	1997	1998	1999
Resultat före extraordinära poster	4 483	-1 271	-867	2 664	3 276	-662	-6 513	-4 896	-2 838	-2 496
Extraordinära intäkter	2 690	3 109	5 130	9 524	5 506	6 717	10 812	9 286	4 529	12 869
Extraordinära kostnader	-2 393	-1 300	-1 557	-1 476	-6 168	-3 200	-1 788	-1 498	-2 146	-7 560
Skattekostnader	-980	-1 080	961	-1 037	-1 281	-	-	-	-	-
Årets resultat	3 800	-542	1 745	9 654	1 333	2 855	2 511	2 892	-455	2 813

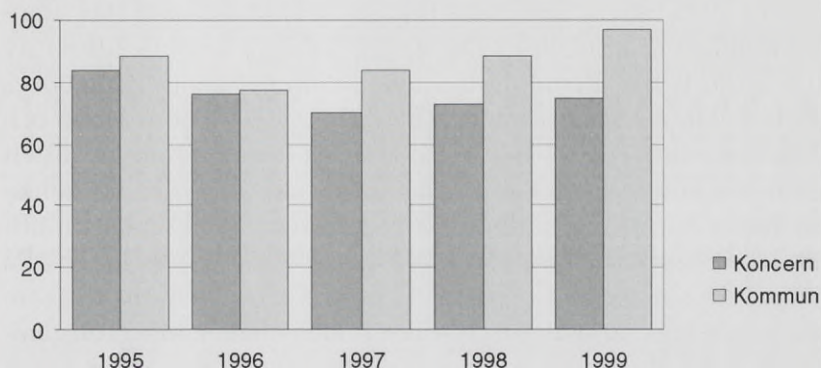
Årets resultat har under senare delen av 1990-talet i regel varit positiva både för koncernerna och kommunerna. Undantag för koncernerna var 1996 då de redovisade ett underskott på 542 miljoner kronor. Motsvarande undantag för kommunerna var 1998.

Likviditet och soliditet i koncern och kommun

Likviditeten, uttryckt som omsättningstillgångar i relation till kortfristiga skulder, har sjunkit för koncerner mellan 1995 och 1997. Utvecklingen har varit något gynnsammare för kommunerna som redovisat årliga förbättringar av likviditeten fr.o.m. 1997. Fr.o.m. 1998 har också koncernerna förbättrat sin likviditet och 1999 uppgick den till 75 procent. Motsvarande andel för kommunerna var då 97 procent. Ingen av verksamhetsformerna har emellertid nått en nivå som ligger över 100 procent. Det betyder att rörelsekapitalet är negativt, dvs. de kortfristiga skulderna överstiger omsättningstillgångarna.

44 Likviditet i kommuner och koncerner 1995–1999

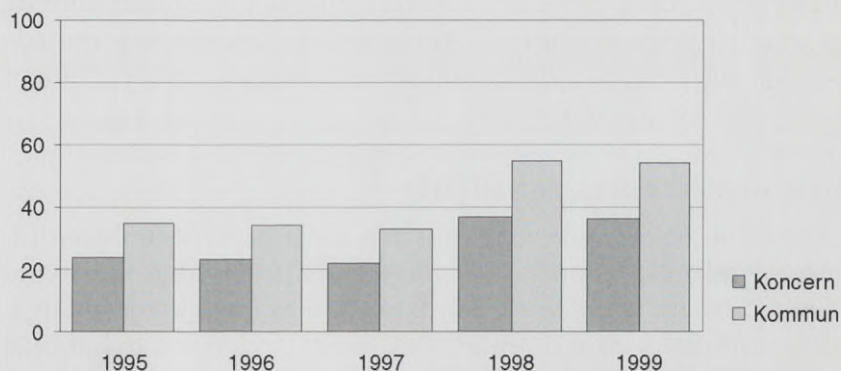
Procent

Beräkningen och redovisningen av kommunernas pensionsskulder förändrades inför verksamhetsåret 1998. Det har bl.a. påverkat det egna kapitalet och soliditeten. Utfallen för 1998 och 1999 är därför inte jämförbara med tidigare år. Skillnaden i soliditet mellan koncern- och kommunnivå går dock fortfarande att jämföra och den har ökat med sju procentenheter mellan 1995 och 1999. År 1999 uppgick koncernernas soliditet till 36 procent vilket var 18 procentenheter lägre än kommunernas. Det är alltså betydligt vanligare att koncernernas tillgångar är lånefinansierade.

45 Soliditet i kommuner och koncerner 1995–1999

Procent

Landsting

Sverige är 1999 indelat i 20 landsting samt Gotland som står utanför indelningen i landsting. De uppgifter som annars utförs av landsting sköts för Gotlands del av kommunen själv. Göteborgs och Bohus län, Älvsborgs län och Skaraborgs län (utom Habo och Mullsjö kommuner) har efter riksdagsbeslut lagts samman till ett län som benämns Västra Götalands län fr.o.m. 1998. De tre landstingen fanns dock kvar under 1998 men fr.o.m. 1999 bildar de tillsammans ett separat landsting, Västra Götalands regionen. På motsvarande sätt bildades också Region Skåne 1999 av tidigare Kristianstads läns landsting och Malmöhus läns landsting. Organisationsrätt har också den landstingsverksamhet som Malmö och Göteborgs kommuner ansvarade för t.o.m. 1998 förts över till Region Skåne respektive Västra Götalandsregionen. Det innebär att 1999 års uppgifter inte är helt jämförbara med tidigare års.

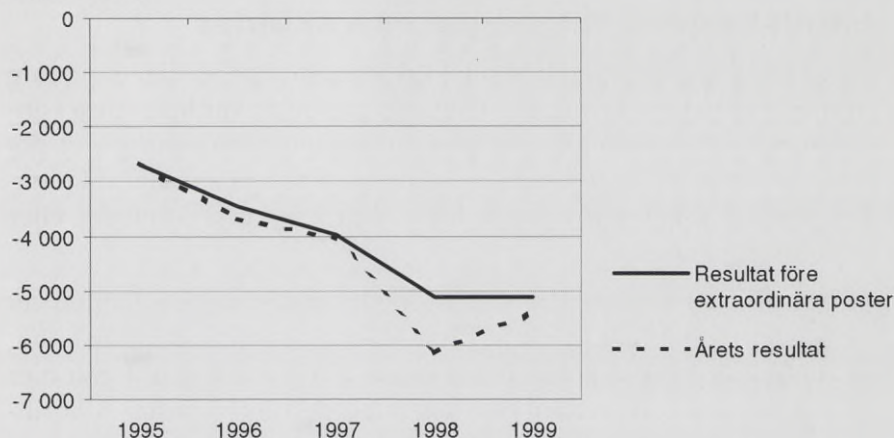
Landstingens historia sträcker sig tillbaka till 1862, då en förordning om landsting infördes i kommunalförfattningarna. Landstingens verksamhet har under åren förändrats och utvecklats dels genom ändringar i förordningar som reglerar landstingens obligatoriska verksamhet, dels genom landstingens egna åtaganden. Den dominerande verksamheten för dem har varit sjukvården. Till en början var ansvaret begränsat till lasarettsvård och viss annan sjukvård. Fr.o.m. 1950-talet har skyldigheterna efter hand kraftigt utökats och omfattar nu praktiskt taget all slags hälso- och sjukvård. Den 1 januari 1992 flyttades emellertid ansvaret för äldreomsorgen enligt den s.k. ÄDEL-reformen över från landstingen till kommunerna. Detta berörde ca 58 000 landstingsanställda som då gick över till primärkommunal verksamhet. Landstingen lämnade bl.a. över ansvaret för vissa sjukhem och andra vårdinrättningar för somatisk långtidssjukvård.

Verksamhetens resultat

För att få en uppfattning om hur den löpande verksamheten utvecklats under ett år används vanligtvis måttet resultat före extraordinära poster. Trenden för landstingen har varit klart nedåtgående under den senare delen av 1990-talet. Underskotten har ökat för varje år från 2,7 miljarder kronor 1995 till 5,1 miljarder 1999.

46 Landstingens resultat före extraordinära poster och årets resultat 1995–1999. Miljoner kronor i löpande kostnader

Miljoner kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik 1999. Landstingsförbundet.

Beaktas landstingens samtliga intäkter och kostnader under ett år åskådliggörs årets resultat. Det innebär att hänsyn tas till extraordinära poster som normalt inte räknas in i den ordinarie verksamheten. Det kan gälla försäljning av anläggningstillgångar eller aktier i landstingsägda företag, dvs. stora engångsbelopp. Sådana transaktioner har varit sällsynta under den studerade perioden vilket inneburit att det inte är någon större skillnad oavsett val av mått.

En skillnad, jämfört med kommunerna, är att landstingens extraordinära poster till största delen utgjorts av kostnader. Kostnader som ytterligare har förvärrat den ekonomiska situationen. Kommunerna har istället tack vare extraordinära intäkter (försäljning av anläggningstillgångar och aktier) som regel lyckats vända underskott i den ordinarie verksamheten till överskott.

Även landstingen har haft svårigheter att anpassa sin verksamhet till den kärva ekonomiska utvecklingen under 1990-talet. Mot den bakgrunden har riksdagen fattat beslut om att det s.k. balanskravet skall gälla fr.o.m. år 2000. Det innebär att årets resultat skall överstiga noll kronor, men flera av de extraordinära posterna får inte räknas med. Det är därför mer relevant att analysera resultatet före extraordinära poster för att få en uppfattning om i vilken utsträckning landstingen lever upp till kravet. Mätt med måttet, re-

sultat före extraordinära poster var det bara två landsting som klarade balanskravet 1999. Det betydde en ökning med ett landsting i jämförelse med 1998.

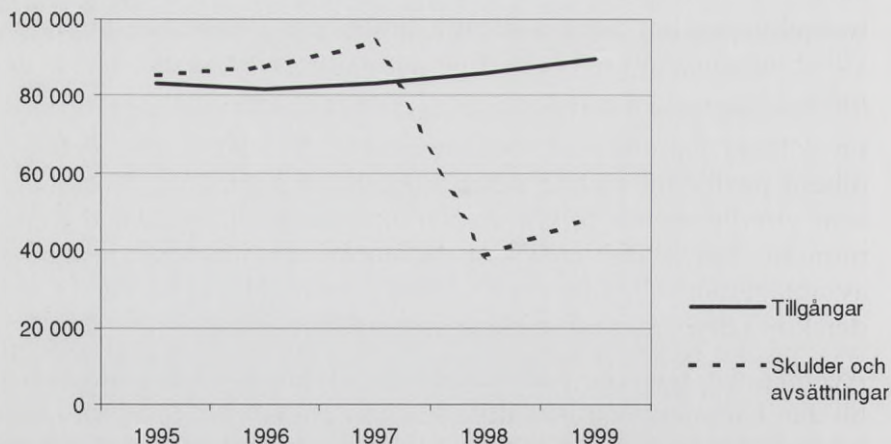
Landstingens tillgångar och skulder

Vilka tillgångar och skulder som landstingen har vid årets utgång framgår av balansräkningen. Tillgångarna delas vanligen upp i anläggnings- och omsättningstillgångar medan skulderna grovt delas upp i avsättningar samt lång- och kortfristiga skulder. Skillnaden mellan tillgångar och skulder visar det egna kapitalet eller nettoförmögenheten.

Tillgångarna har förändrats marginellt under senare hälften av 1990-talet medan det samtidigt har skett en betydande minskning av de bokförda skulderna. Fram t.o.m. 1997 ökade skulderna mer än tillgångarna och redan 1995 översteg de tillgångarna. Alla tillgångar finansierades med främmande kapital vilket betydde att skuldsättningsgraden (skulder / totala tillgångar) översteg 100 procent.

47 Utvecklingen av landstingens tillgångar och skulder 1995–1999. Miljoner kronor i löpande priser

Miljoner kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik 1999. Landstingsförbundet.

Fr.o.m. 1998 infördes en ny redovisningslag som bl.a. innebar att avtalspensioner som intjänats före 1998 inte skall skuldbokföras utan istället anges som en ansvarsförbindelse. Bokföringstekniskt betydde det att ca 70 miljarder av pensionsskulden lyftes bort från balansräkningen. De redovisade skulderna och avsättningarna på 38 miljarder kronor 1998, en minskning med 59 procent i jämförelse med 1997, är därför inte jämförbara med tidigare år. Ökningen på 27 procent 1999 berodde främst på större avsättningar till pensioner intjänade efter 1998 och utökade lån.

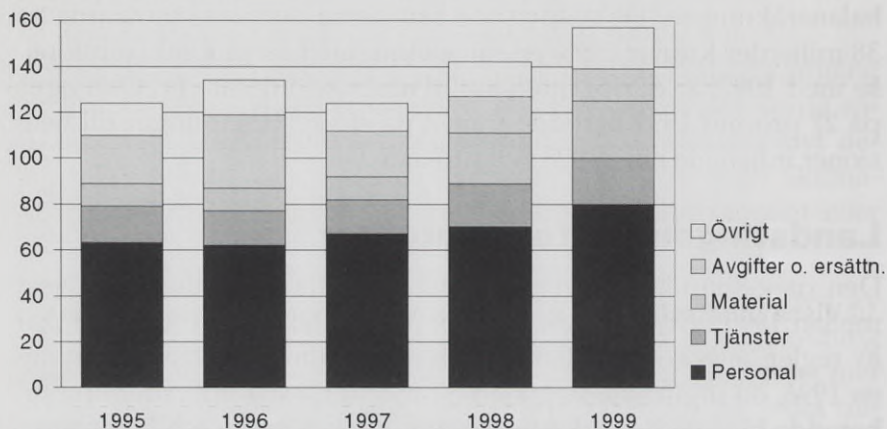
Landstingens externa utgifter

Den oregelbundna utveckling som de externa utgifterna utvisar mellan 1995 och 1999 kan till viss del förklaras med förändringar av regler, ansvarsförhållanden och redovisningsprinciper. Ökningen 1996, då utgifterna steg med 8 procent till 134 miljarder kronor, berodde bl.a. på de regler för kommunal kostnads- och inkomstutjämning som infördes då. Regler som bidrog till att avgifter och ersättningar till staten blev betydligt större. Syftet var att utjämna de ekonomiska villkoren för landstingen genom att staten tog in avgifter som sedan fördelades för att utjämna för strukturella skillnader respektive för inkomstskillnader. På liknande sätt har mervärdesskatteavgifterna fungerat. Dels som utgift när staten samlat in dem, dels som inkomst bland de externa inkomsterna när de fördelats.

För att få en mer riktig uppfattning om landstingens faktiska utgifter bör externa utgifter som återkommer som inkomster bland de externa inkomsterna elimineras. Om utjämnings- och mervärdesskatteavgifterna räknas bort 1996 reduceras de redovisade externa utgifterna till ca 122 miljarder kronor. Det skulle innebära att utgifterna har sjunkit med ca två procent 1996. En minskning som förefaller rimlig mot bakgrund att kommunerna tog över omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda motsvarande en kostnad på ca sju miljarder kronor. De ekonomiska konsekvenserna av denna förändring har reglerats genom att det skett en skatteväxling mellan landstingen och kommunerna.

48 Landstingens externa utgifter fördelade på olika utgiftsslag 1995–1999. Miljarder kronor i löpande priser

Miljarder kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik 1999, Landstingsförbundet.

År 1997 minskade de redovisade utgifterna till 123 miljarder kronor. Ett resultat som inte är jämförbart med 1996 års uppgifter därför att den ekonomiska utjämnningen har nettoredovisats fr.o.m. 1997. Det innebär att 1997 års intäkter och kostnader blir lägre samtidigt som de på ett bättre sätt speglar den faktiska verksamheten.

Under verksamhetsåret 1998 steg de externa utgifterna kraftigt till totalt 143 miljarder kronor. Det var främst kostnaderna för verksamheten material, läkemedel och sjukvårdsartiklar som ökade när landstingen övertog det betalningsansvar som tidigare åvilat staten. Det innebär att 1998 års uppgifter inte är helt jämförbara med tidigare år.

Inför verksamhetsåret 1999 genomfördes också en organisatorisk förändring som försvårar jämförbarheten med tidigare år. Då överfördes den landstingsfria del, som Malmö och Göteborgs kommuner tidigare ansvarat för, till landstingssektorn. Det bidrog till att de totala utgifterna ökade med 15 miljarder till 157 miljarder kronor. Personalkostnaderna steg med 14 procent eller nästan 10 miljarder kronor. Den största procentuella ökningen svarade investeringarna för, som steg med 38 procent. I den redovisade sammanställningen ingår de i gruppen övrigt.

Av den totala kommunala sektorns utgifter 1999 utgjorde landstingens externa utgifter drygt en fjärdedel. Relateras de till den totala svenska ekonomin uppgick de till 7,9 procent i förhållande till BNP.

Av sammanställningen nedan framgår att det dominerande utgiftsslaget var löner och arbetsgivaravgifter som 1999 uppgick till 51 procent eller 80 miljarder kronor. Därefter, i storleksordning, kom material och tjänster som utgjorde 25 respektive 20 miljarder kronor. Tillsammans svarade dessa utgiftsslag för fyra femtedelar av landstingens totala utgifter.

49 Vissa utgiftsslag för landstingen 1999. Andelar och belopp i miljoner kronor

Utgiftsslag	1999	
	Milj. kr	Procent
Löner och arbetsgivaravgifter	79 828	51
Material	25 110	16
Tjänster	20 386	13
Bidrag	9 761	6
Köp av verksamhet	14 271	9
därav från andra landsting	4 124	
kommunalförbund	—	
övriga	8 022	
Räntor	516	0
Övriga utgifter	7 500	5
Summa utgifter	157 372	100

Källa: Ekonomisk basstatistik 1999, Landstingsförbundet.

Landstingens externa inkomster

Landstingens externa inkomster steg med 7,6 miljarder till 129 miljarder kronor 1996. Ökningen berodde huvudsakligen på det tidigare omnämnda kommunala kostnads- och inkomstutjämnings-system som infördes då.

De statliga bidragen, utjämningsbidrag och ersättning för mervärdeskatt, som uppgick till ca 12 miljarder, motsvaras av avgifter som finns redovisade bland de externa utgifterna. För att få en bättre uppfattning om den faktiska inkomstutvecklingen bör de nämnda statliga bidragen elimineras. Det skulle innebära att inkomsterna har minskat med ca tre procent. Med hänsyn till att

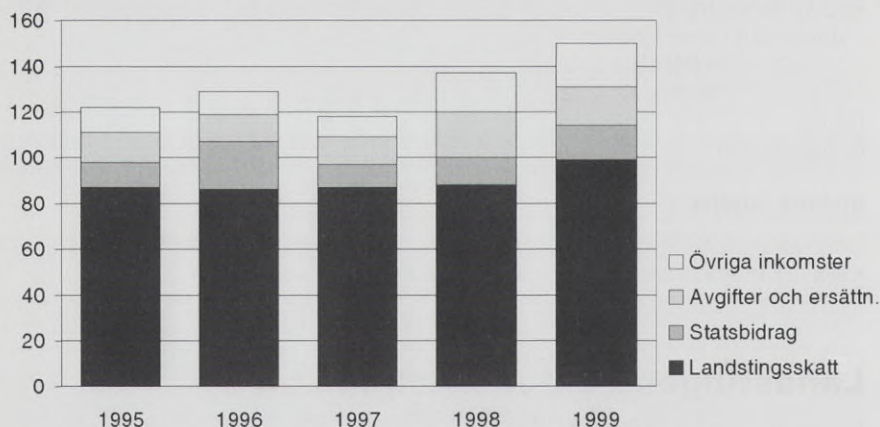
verksamhet och skatteintäkter motsvarande ca sju miljarder kronor överfördes till kommunerna 1996 förefaller en försvagning av inkomsterna sannolik.

Utfallet 1997, en minskning av de redovisade externa inkomsterna till 118 miljarder kronor, är inte jämförbart med tidigare redovisade uppgifter från 1996. Det beror på att den ekonomiska utjämnningen netto redovisas fr.o.m. 1997. Det betyder lägre redovisade inkomster och utgifter samt bättre överensstämmelse med det faktiska utfallet.

Utfallet 1998 på 137 miljarder kronor betydde en kraftig ökning av de externa inkomsterna. Det var framförallt bidrag till läkemedelsförmånen på 12,5 miljarder kronor bland inkomstslagen övriga erhållna bidrag som bidrog till denna utveckling. Det innebär att 1998 års uppgifter inte är helt jämförbara med tidigare år.

50 Landstingens externa inkomster fördelade på olika inkomstslag 1995–1999. Miljarder kronor i löpande priser

Miljarder kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik 1999, Landstingsförbundet.

Inkomstökningarna har fortsatt under verksamhetsåret 1999. Totalt uppgick de till nio procent vilket var lite drygt hälften av motsvarande ökning 1998. En stor del av denna utveckling kan förklaras av ökade skatteintäkter och de organisatoriska förändringar som genomfördes då landstingen tog över verksamhet från Malmö

och Göteborgs kommuner. Det har samtidigt medfört att 1999 års utfall inte är helt jämförbart med tidigare års.

Av tabell 51 framgår att den helt dominerande inkomstkällan 1999 var landstingsskatten som svarade för 66 procent av de samlade inkomsterna. Totalt ökade de med 11 miljarder till 99 miljarder kronor. Resterande inkomstslag utgjorde var för sig en relativt liten andel av de totala inkomsterna. Undantag var övriga erhållna bidrag som sammantaget uppgick till 20 miljarder kronor. Dessa tillsammans med landstingsskatten svarade för fyra femtedelar av de totala inkomsterna.

51 Vissa inkomstslag för landstingen 1999. Andelar och belopp i miljoner kronor

Inkomstslag	1999	
	Milj. kr	Procent
Landstingsskatt	99 429	66
Generella statsbidrag	11 049	7
Patientavgifter m.m.	4 992	3
Försäljning av verksamhet	7 257	5
Försäljning av tjänster	3 879	3
Försäljning av material och varor	1 304	1
Övriga erhållna bidrag	19 773	13
Därav läkemedelsförmånen	14 801	
specialdestinerade statsbidrag	3 603	–
Övriga inkomster	2 541	2
Summa inkomster	150 224	100

Källa: Ekonomisk basstatistik 1999, Landstingsförbundet.

Finansiellt sparande

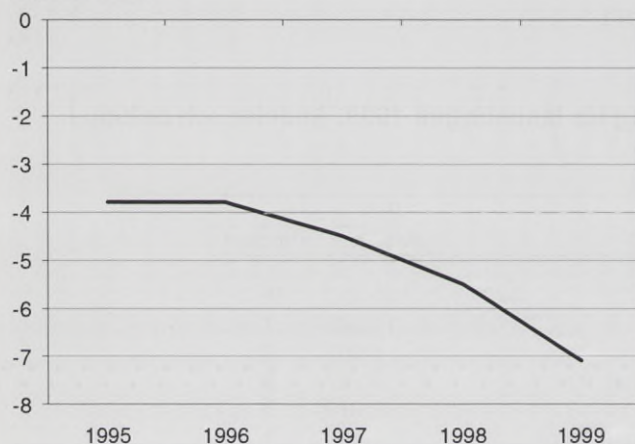
Skillnaden mellan externa inkomster och utgifter används ibland för att få en uppfattning om det finansiella sparandet. Det är ett mått som inte skall förväxlas med verksamhetens resultat som begränsas till skillnaden mellan de periodiserade intäkterna och kostnaderna. Det finansiella sparandet belyser bl.a. möjligheterna att låna ut pengar när det är positivt och behovet att låna upp pengar när det är negativt.

Under 1990-talet har det finansiella sparandet varit negativt med ett undantag. Undantaget var 1993 då sparandet gav ett överskott på 1,6 miljarder kronor. Landstingets ackumulerade finansiella

sparande, under 1990-talet, uppgick 1999 till ett underskott på 42 miljarder kronor. Det innebär att i genomsnitt har underskottet legat på drygt fyra miljarder kronor per år under 1990-talet. Under 1999 ökade underskottet från 5,5 miljarder till sju miljarder kronor.

52 Landstingens finansiella sparande. Miljarder kronor i löpande priser 1995–1999

Miljarder kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik 1999, Landstingsförbundet.

Landstingens verksamheter

Landstingen delar för budget- och bokslutsändamål in sin verksamhet i åtta verksamhetsområden, s.k. huvudtitlar. På sju av huvudtitlarna redovisas landstingens egentliga verksamheter.

Verksamheternas totala driftkostnader steg med 13 miljarder till 147 miljarder kronor 1999. Den helt dominerande verksamheten hälso- och sjukvård ökade under detta år sin andel av de totala kostnaderna med tre procentenheter till 87 procent. Denna ökning innebar att andelen hälso- och sjukvård passerade den nivå som gällde innan ÄDEL-reformen genomfördes 1992. Kostnadernas fördelning på de övriga verksamheterna har dock förändrats marginellt.

53 Landstingens kostnader 1995–1999. Procent av respektive års kostnader

Verksamhet	Procent					Milj.kr 1999
	1995	1996	1997	1998	1999	
Driftkostnader						
Hälso- och sjukvård	77	81	82	84	87	127 578
Social verksamhet	1	1	0	0	0	401
Oms. om psykiskt utveckl.störda	7	1	1	0	0	297
Utbildning och kultur	6	6	6	5	3	5 027
Diverse verksamhet	7	9	8	8	7	10 246
Central förvaltning	2	2	3	3	2	3 594
Summa	100	100	100	100	100	147 143

Källa: Ekonomisk basstatistik 1999. Landstingsförbundet.

Under huvudtiteln diverse verksamhet ingår kollektivtrafiken vars driftkostnader uppgick till 5,1 miljarder kronor 1999. Det innebar en minskning med 0,5 miljarder kronor i jämförelse med 1998.

Finansiering av verksamheterna

Landstingen har i de flesta fall en högre grad av skattefinansiering av kostnaderna än kommunerna. I skatter m.m. ingår förutom landstingsskatt också generella statsbidrag och de fr.o.m. 1994 kraftigt reducerade ersättningar från sjukförsäkringen.

Vårdavgifter, bidrag och ersättningar utgörs till största delen av patientavgifter samt ersättningar för köpta tjänster från bl.a. landsting och kommuner. Här spelar de statliga driftbidragen en mindre roll än vad de gör för kommunerna. I gruppen övrigt ingår som de största posterna försäljningsintäkter och ersättningar för lämnade tjänster.

54 Landstingens finansiering av kostnaderna 1999. Miljoner kronor

Verksamhet	Kost- nader	Betalas		
		med skatter m.m.	Vårdavg., bidrag, Ersättn ¹	Övrigt
Läns- och regionsjukvård	83 683	76 132	5 390	2 161
Primärvård	43 895	25 783	17 493	619
därav tandvård	6 074	3 262	2 734	78
Social verksamhet	401	271	71	59
Oms. om psykiskt utvecklingsstörda	297	247	44	6
Utbildning och kultur	5 027	3 551		405
			1 071	
Diverse verksamheter	10 246	7 549	214	2 487
Central förvaltning	3 594	3 140	391	63
Summa egentlig verksamhet	147 143	116 673	24 674	5 796

Källa: Ekonomisk basstatistik 1999. Landstingsförbundet.

1) Patientavgifter och bidrag.

Landstingens investeringsutgifter

Landstingens investeringsutgifter eller bruttoinvesteringar omfattar utgifter för byggnadsverksamhet samt inköp av fastigheter, anläggningar, maskiner, inventarier, utrustning, fordon m.m. Till landstingens investeringar i inventarier räknas bl.a. all anskaffning av teknisk utrustning till sjukhusen. Denna kategori av inköp är omfattande och motsvarade 50 procent av de totala bruttoinvesteringarna 1999. Landstingen skiljer sig från kommunerna när det gäller investeringarnas fördelning på inköp av inventarier m.m. respektive på byggnader. Motsvarande andel för kommunernas investeringar i inköp av inventarier uppgick till 15 procent 1999.

Bruttoinvesteringarna inklusive finansiering uppgick 1999 till 7 105 miljoner kronor. Skillnaden mellan brutto- och nettoinvesteringarna utgörs av investeringsinkomster som 1999 var 34 miljoner. Av dessa utgjorde de statliga investeringsbidragen 79 procent eller 27 miljoner kronor.

55 Landstingens bruttoinvesteringar 1995–1999. Andelar och belopp i miljoner kronor, löpande priser

Verksamhet	Procent					Mkr		
	1995	1996	1997	1998	1999	1999	Därav investeringar i mark och byggnader	inventarier
Hälso- och sjukvård	67	76	64	79	79	5 640	2 667	2 973
Social verksamhet	1	1	0	1	1	32	10	22
Omsorger om psykiskt utvecklingsstörda	1	0	0	0	0	3	0	3
Utbildning och kultur	6	4	3	3	2	156	65	91
Diverse verksamheter	21	16	18	12	10	732	475	256
Central förvaltning	4	3	2	3	4	258	23	235
Finansiering	0	7	13	1	4	284	0	1
Totalt, miljoner kronor	5 679	5 418	6 709	5 158	7 105	7 105	3 241	3 581

Källa: Ekonomisk basstatistik 1999. Landstingsförbundet.

I löpande priser har landstingens investeringsutgifter varierat relativt mycket under de senaste åren. Mellan 1995 och 1997 ökade de t.ex. med drygt en miljard kronor eller 18 procent. Därefter sjönk de 1998 med 23 procent för att åter öka 1999 med 38 procent, vilket motsvarade nästan två miljarder kronor.

Huvuddelen av investeringarna går till verksamheten hälso- och sjukvård. Dess relativa betydelse förändrades inte under 1999 utan inom detta område görs fortfarande fyra femtedelar av de samlade bruttoinvesteringarna.

Kommunalförbund

Kommunalförbund bildas för att sköta en eller flera angelägenheter som är gemensamma för de kommuner och/eller landsting som ingår i förbundet.

Antalet verksamma kommunalförbund uppgick till 50 stycken år 1999, en ökning med tre i jämförelse med 1998. Av dem finns det flera som är verksamma inom flera områden. De vanligaste verksamheterna är:

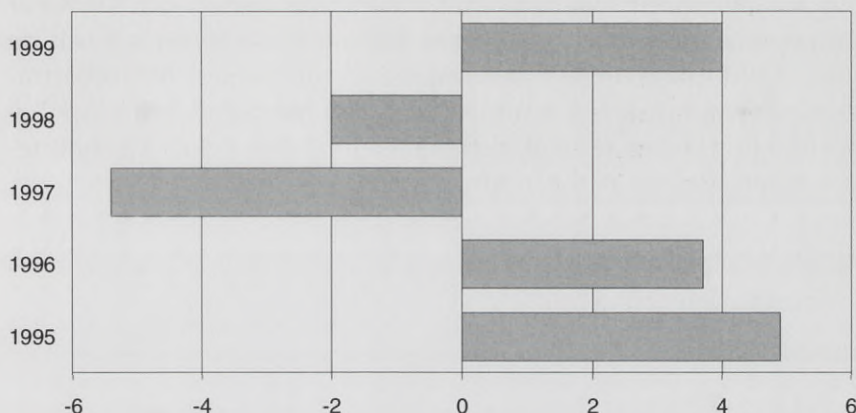
- energi, vatten och avfall
- utbildning
- vård och omsorg
- räddningstjänst (ingår i verksamheten infrastruktur)
- kommunikation

För den kommunala sektorns totala ekonomi är kommunalförbundens betydelse relativt liten. Av den kommunala sektorns totala utgifter 1999 svarade kommunalförbunden bara för 0,7 procent.

Verksamhetens resultat, likviditet och soliditet

Resultat före extraordinära poster, före avskrivningar och efter finansnetto, uppvisade ett överskott på 150 miljoner kronor 1999. Det motsvarade fyra procent av rörelsens intäkter och innebar att den positiva utveckling, som påbörjades 1998, förstärktes. Tidigare hade verksamhetens resultat, som andel av rörelsens intäkter, uppvisat årliga försämringar. År 1995 motsvarade den 4,9 procent, en andel som hade minskat till -5,4 procent 1997.

56 Kommunalförbundens resultat före extraordinära poster som andel av rörelsens intäkter 1995–1999. Procent

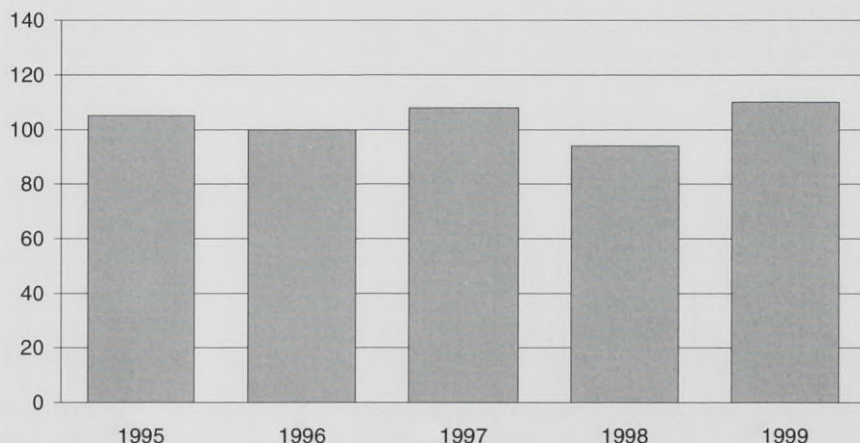

Källa: Räkenskapssammandrag för kommunalförbund 1999.

Likviditeten, uttryckt som omsättningstillgångar i relation till kortfristiga skulder, har legat på en relativt stabil nivå under perioden 1995–1999. Under verksamhetsåret 1998 sjönk den till 94 procent vilket innebar att de kortfristiga skulderna översteg omsättningstillgångarna. Under 1999 förbättrades likviditeten till ungefär samma nivå som 1997 då den låg på 108 procent.

57 Kommunalförbundens likviditet 1995–1999. Procent

Procent

Källa: Räkenskapssammandrag för kommunalförbund 1999.

Soliditeten har försämrats gradvis fram t.o.m. 1998. Kommunalförbundens tillgångar som finansierades med eget kapital uppgick 1995 till 21 procent. Därefter har soliditeten sjunkit och 1998 var den negativ, 2,7 procent. Det egna kapitalet var förbrukat och de totala skulderna översteg de samlade tillgångarna. 1999 förbättrades den ekonomiska situationen markant främst på grund av betydande minskningar av skulderna. Det innebar också att soliditeten förbättrades till 19,3 procent.

Kyrkokommuner

Redovisningen i detta kapitel omfattar den totala kyrkokommunala ekonomin, både på lokal och regional nivå.

Vid utgången av 1999 ändrades relationerna mellan Svenska kyrkan och staten. I och med förändringen upphörde kyrkokommunerna att vara kommuner och de lämnade den offentliga sektorn. Det är därför sista gången som uppgifter om kyrkokommunerna presenteras i en publikation av det här slaget.

Verksamhetens resultat

Kyrkokommunernas ekonomiska resultat beskrivs vanligtvis med hjälp av måtten:

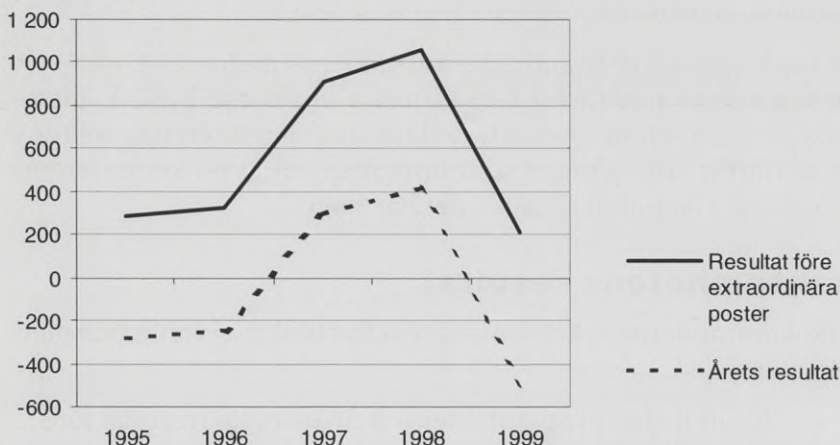
- Resultat efter skatteintäkter och finansnetto (resultat före extraordinära poster)
- Årets resultat (resultat efter extraordinära poster)

Resultatet före extraordinära poster visar om den löpande verksamheten gett över- eller underskott. Enligt den nya redovisningslagen, som infördes 1998, skall kostnaderna för värdeminskningen (avskrivningar) på de tillgångar – anläggningar, maskiner och inventarier – som utnyttjas i verksamheten belasta resultatet före extraordinära poster. För kyrkokommunernas del kommer denna anpassning att ske först inför verksamhetsåret 2000. Det innebär att kyrkokommunernas resultat före extraordinära poster 1999 inte är jämförbart med motsvarande uppgifter för kommuner och landsting.

Om verksamheten belastas med samtliga intäkter och kostnader, som uppstått under året, kvarstår resultatet efter extraordinära poster eller årets resultat. Här avses kostnader och intäkter som utgörs av stora engångsbelopp och som normalt inte kan hänföras till den ordinarie verksamheten. Kyrkokommunernas avskrivningar finns också upptagna här vilket innebär att det framräknade resultatet efter extraordinära poster (årets resultat) är jämförbart med motsvarande uppgifter för kommuner och landsting.

58 Kyrkokommunernas resultat före extraordinära poster och årets resultat 1995–1999. Miljoner kronor i löpande priser

Miljoner kronor

Källa: Ekonomisk redogörelse för kyrkokommuner 1999.

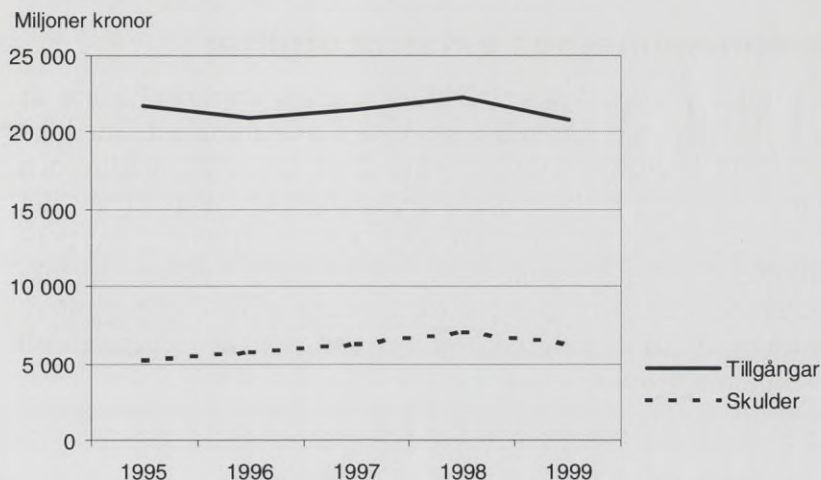
Resultatutvecklingen, resultat före extraordinära poster och årets resultat, följer i stort sett samma mönster under perioden 1995–1999. Det beror huvudsakligen på att det endast är avskrivningarna som skiljer måtten åt eftersom de extraordinära intäkterna och kostnaderna har varit obetydliga under perioden 1995–1999.

Trenden, årliga förbättrade resultat, bröts 1999 då resultatet före extraordinära poster minskade med 80 procent till 210 miljoner. När hänsyn tas till extraordinära poster och avskrivningar förvandlas överskottet till ett underskott på 505 miljoner kronor. Försämringen kan hänföras till de ökade arbetskraftskostnaderna efter en korrigering av pensionsskulden.

Tillgångar och skulder

Hur stora tillgångar och skulder som kyrkokommunerna har vid årets slut framgår av balansräkningen. Tillgångarna delas grovt upp i omsättningstillgångar och anläggningstillgångar. Skulderna delas upp i kort- och långfristiga skulder. Skillnaden mellan tillgångarna och skulderna visar kyrkokommunernas bokförda nettoförmögenhet eller det egna kapitalet.

59 Kyrkokommunernas tillgångar och skulder 1995–1999. Miljoner kronor i löpande priser

Källa: Ekonomisk redogörelse för kyrkokommuner 1999.

Tillgångarna har förändrats marginellt mellan 1995 och 1999. De förändringar som förekommit har jämnat ut varandra så att nivån 1999 är ungefär densamma som 1995. Ökningen 1998 berodde huvudsakligen på en förbättring av resultatet. Minskningen 1999 kan hänföras till kyrkokommunernas inbetalning av pensionskulden till Svenska kyrkans försäkringsförening.

Förändringen av skulderna följer i det närmaste samma mönster som gäller för tillgångarna. Ökningen 1998 berodde på att då tog flera av de kyrkokommuner som tidigare inte skuldfört sina pensionsåtaganden upp dem i sina balansräkningar. Den därpå följande minskningen förklaras av den ovannämnda överföringen till försäkringsföreningen.

Soliditeten, som uttrycks som nettoförmögenheten eller eget kapital i relation till totalt kapital, har förbättrats under 1999. Den uppgick till 70 procent vilket innebar att kyrkokommunernas tillgångar var till 70 procent finansierade med eget kapital vid utgången av året.

Det bör påpekas att soliditeten påverkas av hur kyrkokommunerna värderar sina tillgångar i balansräkningen. Måttet är också beroende av hur årets resultat ser ut eftersom det läggs till det egna kapitalet. Resultatet 1999 var negativt, vilket också minskade

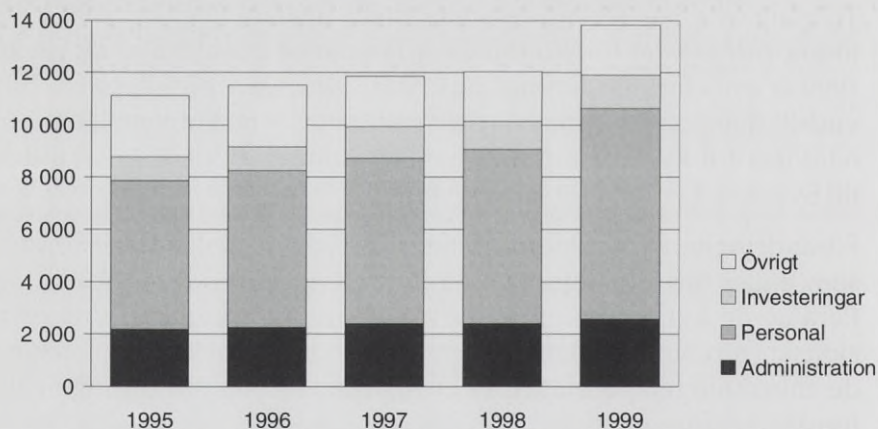
det egna kapitalet, men eftersom skulderna också minskade totalt sett så ökade soliditeten.

Kyrkokommunernas externa utgifter

Kyrkokommunernas utgifter i löpande priser har ökat varje år under 1990-talet med undantag för 1995 då de minskade med 2,6 procent. Den fortsatta ökningen efter 1995 har varit måttlig och avtagande fram till 1999 då den steg kraftigt. Orsaken var att det då blev nödvändigt att göra en betydande korrigering av pensionsskulden. Dessa inbetalningar, till Svenska kyrkans försäkringsförening som skall ansvara för kyrkans pensionsåtaganden, har bidragit till att de externa utgifterna stigit med 15 procent till 13 800 miljoner kronor.

60 Kyrkokommunernas utgifter fördelade efter utgiftsslag 1995–1999. Miljoner kronor i löpande priser

Miljoner kronor

Källa: Ekonomisk redogörelse för kyrkokommuner 1999.

Fördelningen mellan de olika utgiftsslagen har förändrats något mellan 1995 och 1999. Personalkostnaderna har stigit med 21 procent till 8,1 miljarder kronor samtidigt som investeringarna har stigit med 19 procent till 1,3 miljarder kronor. Administrationen och posten övrigt har i stort sett varit oförändrade. Den största utgiftsposten, personal, svarade för 58 procent av de totala utgifterna

1999. Andelen ökade 1999 med tre procentenheter huvudsakligen beroende på kostnadsförda pensioner.

61 Kyrkokommunernas utgifter fördelade efter utgiftsslag 1999

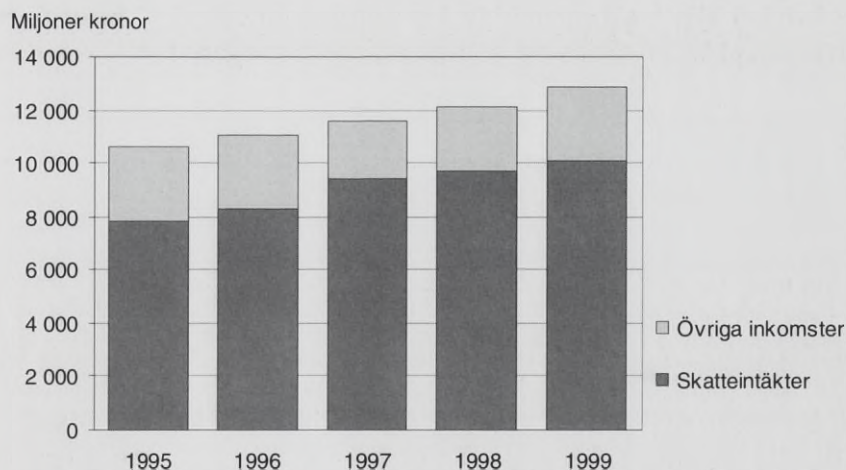
Utgiftsslag	Miljoner kr	Procent
Investeringar	1 282	9
Personal	8 072	58
Material	671	5
Administration	2 560	19
Bidrag	254	2
Räntor, försäkringar m.m.	227	2
Ekonomisk utjämning m.m.	743	5
Extraordinära kostnader	3	0
Summa utgifter	13 812	100

Källa: Ekonomisk redogörelse för kyrkokommuner 1999.

Kyrkokommunernas externa inkomster

Kyrkokommunernas inkomster har ökat kontinuerligt under 1990-talets senare hälft. Ökningstakten har i genomsnitt motsvarat omkring en procentenhet per år med undantag för 1999 då de externa inkomsterna steg med två procentenheter till 12 860 miljoner kronor.

62 Kyrkokommunernas inkomster fördelade på skatteintäkter och övriga inkomster. Miljoner kronor i löpande priser 1995–1999

Källa: Ekonomisk redogörelse för kyrkokommuner 1999.

Skatteintäkterna är kyrkokommunernas helt dominerande inkomstkälla. Dess betydelse har, under den redovisade perioden 1995–1999, varierat mellan 74 procent och 81 procent. Andelen skatteintäkter var lägst 1995 och högst 1997. Under 1999 reducerades andelen med två procentenheter i jämförelse med 1998 trots att skatteintäkterna i absoluta tal ökade med 340 miljoner kronor.

63 Kyrkokommunernas inkomster fördelade efter inkomstslag 1999

Inkomstslag	Miljoner kronor	Procent
Försäljningsmedel	807	6
Hyror	185	1
Arrenden	9	0
Avkastning på prästlönetillg.	220	2
Bidrag m.m.	507	4
Generella intäkter	11 131	87
därav skatteintäkter	10 067	78
Summa inkomster	12 859	100

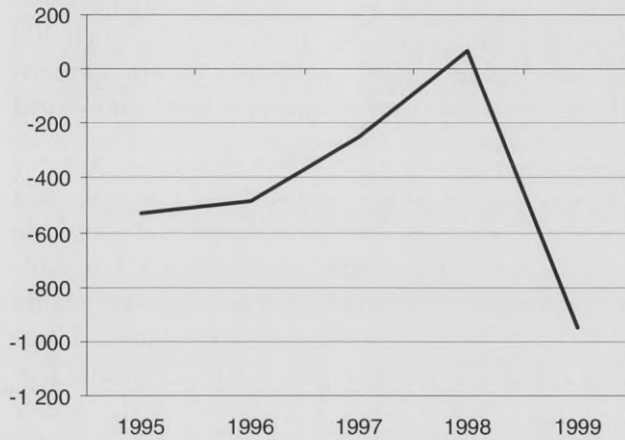
Källa: Ekonomisk redogörelse för kyrkokommuner 1999.

Finansiellt sparande

Skillnaden mellan inkomster och utgifter ger en uppfattning om det finansiella sparandet. Det är ett mått som består av differensen mellan samtliga in- och utbetalningar under ett år till skillnad från verksamhetens resultat som utgör en sammanställning av de periodiserade intäkterna och kostnaderna. Det finansiella sparandet belyser bl.a. möjligheten att låna ut pengar när det är positivt och behovet av att låna upp pengar när det är negativt.

64 Kyrkokommunernas finansiella sparande. Miljoner kronor i löpande priser 1995–1999

Miljoner kronor

Källa: Ekonomisk redogörelse för kyrkokommuner 1999.

Under senare hälften av 1990-talet har kyrkokommunernas finansiella sparande gett årliga underskott med undantag för 1998 då det gav ett överskott på 70 miljoner kronor. Utvecklingen har dock varit positiv tack vare att underskotten minskat för varje år. Denna utveckling bryts 1999 då det finansiella sparandet försämrades kraftigt. Underskottet uppgick då till 950 miljoner kronor vilket till stor del kan förklaras med den överföring som då gjordes till Svenska kyrkans försäkringsförening. En nybildad inrättning för att ansvara för kyrkans pensionsåtaganden.

En internationell jämförelse

Vid ekonomiska jämförelser mellan länder bör man ha i åtanke att det kan finnas skillnader i fråga om definitioner av använda begrepp. Även om organisationer som exempelvis OECD och EU arbetar mer eller mindre kontinuerligt med att ta fram gemensamma standarder bör man fortfarande iakttä viss försiktighet vid jämförelser.

Som en utgångspunkt vid internationella jämförelser används ofta bruttonationalprodukten, BNP, som är ett mått på det samlade värdet av en nations produktion av varor och tjänster. I nedanstående tabell har de offentliga utgifterna för ett antal länder ställts i relation till BNP för vart och ett av åren under 1990-talet. Uppgifterna som hämtats från OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) redovisas för ett urval av de länder som f.n. ingår i organisationen. Som framgår av tabellens engelska underrubrik omfattar jämförelsen utgifterna för *general government*. I detta begrepp inlemmas staten, kommunerna, socialförsäkringssektorn samt verksamheter och inrättningar som inte verkar på någon marknad och som kontrolleras och i huvudsak finansieras av stat och kommun. I sammanställningen ingår utgifter för konsumtion, transfereringar och räntor samt nettoinvesteringar.

Andelarna för Sverige och övriga skandinaviska länder ligger som synes klart över genomsnittet för OECD-länderna sammantagna. Schweiz, Sverige och Danmark hade 1999 de högsta andelstalen med 56,7, 55,9 respektive 54,3 procent. Andra länder vars andelstal översteg femtioprocentstränsen var Frankrike och Österrike.

För OECD som helhet låg årsmedeltalen under 1990-talet på en förhållandevis stabil nivå med 37,8 procent som lägsta värde (1999) och 40,6 procent som högsta värde (1993). Motsvarande siffror för Sverige var 55,9 (1999) respektive 67,7 (1993). Under lågkonjunktur- och krisåren i början och mitten av 1990-talet låg Sveriges andel klart över 60 procent under fem år i rad. Det var Sverige så gott som ensamt om.

65 Offentliga sektorns utgifter i vissa OECD-länder som andelar av BNP, procent

Land	År									
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Australien	33,5	34,7	36,3	36,4	35,0	35,5	34,7	33,2	32,8	32,3
Belgien	50,7	51,6	51,7	53,1	51,1	50,1	50,3	48,5	48,0	47,9
Canada	46,7	50,1	51,1	50,0	47,5	46,3	44,4	42,4	42,6	40,2
Danmark	56,0	56,9	58,0	60,6	60,6	59,0	58,7	56,9	55,7	54,3
Finland	44,4	52,7	57,7	59,1	57,5	54,3	54,0	51,3	48,4	47,1
Frankrike	49,6	50,0	51,7	53,9	53,8	53,5	53,8	52,8	52,3	52,2
Grekland	47,8	43,8	45,8	47,9	45,5	46,6	44,4	42,8	42,6	43,5
Irland	37,8	39,0	39,4	39,1	38,9	36,4	34,5	33,2	31,0	31,5
Island	36,7	37,4	37,7	37,4	37,1	36,0	35,5	33,8	32,9	33,4
Italien	53,1	53,1	53,3	56,4	53,9	52,3	52,5	49,9	48,7	48,3
Japan	31,3	30,9	31,7	33,7	34,4	35,6	35,9	34,9	36,6	38,1
Nederländerna	49,4	49,5	50,0	49,9	47,6	47,7	45,6	44,6	43,5	43,2
Norge	49,7	50,6	52,0	51,0	49,9	47,6	45,4	43,8	46,4	46,1
Nya Zeeland	48,8	45,8	45,4	42,0	39,6	38,8	38,5	38,9	39,5	40,8
Polen	..	53,4	54,9	54,3	49,1	47,7	46,6	46,0	44,3	44,5
Portugal	40,6	43,1	43,6	45,3	43,8	44,5	43,4	43,5	43,5	44,7
Schweiz	48,6	48,8	50,2	51,5	52,2	52,7	53,6	54,9	55,9	56,7
Spanien	39,7	40,7	42,0	45,2	43,1	42,5	41,3	40,0	39,7	38,6
Storbritannien	41,8	43,4	45,2	45,4	44,7	44,4	43,0	40,9	40,0	39,3
Sverige	56,2	58,3	64,0	67,7	65,3	62,4	60,8	58,7	56,1	55,9
Tyskland	43,8	44,2	45,1	46,2	46,0	46,3	47,3	46,3	45,6	45,6
USA	33,6	34,2	34,8	34,1	33,1	32,9	32,4	31,4	30,5	30,1
Österrike	48,5	49,6	50,2	53,0	52,4	52,6	51,9	50,7	50,9	50,7
OECD	38,2	38,9	39,8	40,6	39,7	39,6	39,3	38,2	37,9	37,8

Källa: OECD, Economic Outlook, tabell 28.

Tema Kyrkokommuner

Långa historiska band

Alltsedan 1500-talet med Gustav Vasa och övergången till den protestantiska läran har banden mellan staten och Svenska kyrkan varit starka. Kyrkan blev en del av statsapparaten. På lokal nivå kom kyrkan med tiden och särskilt på landsbygden också att förknippas med det som utvecklades till kommunala angelägenheter, t.ex. skolundervisningen. Under 1860-talet avskaffades ständsriksdagen ("adel, präster, borgare och bönder") och vid samma tid stiftades de första kommunallagarna. Ansvar för socknens angelägenheter delades upp mellan kommunalstämman och kyrkostämman. Utöver de kyrkliga ändamålen ansvarade kyrkostämman för folkskolan, medan ett huvudsakligt ansvarsområde för kommunalstämman var fattigvården.

Världens äldsta befolkningsstatistik

Den svenska kyrkobokföringen reglerades genom 1686 års kyrkolag, en lag som tillsammans med ett otal andra lagar och bestämmelser på området upphävdes först 1992, då riksdagen beslutade införa en kyrkolag som – för återstoden av seklet skulle det visa sig – tog ett samlat grepp över det kyrkliga området. Redan före 1686 hade de flesta stift infört någon form av kyrkobokföring, men genom 1686 års lag blev det obligatoriskt att föra kyrkliga längder över befolkningen. Detta gjorde det möjligt att systematiskt sammanställa nationell statistik över befolkningen. Ett sådant arbete startade 1749 med *Tabellverket*. Prästerna ålades att årligen sammanställa statistik enligt ett givet formulär och med informationen i kyrkböckerna som utgångspunkt. I och med detta samarbete mellan staten och kyrkan lades grunden till svensk och finsk befolkningsstatistik, 250 år gammal och äldst i världen i sitt slag.

I tablån nedan redovisas Sveriges folkmängd vissa år under åren fr.o.m. 1750.

Folkmängd i tusental vissa år under perioden 1750–2000

År	Totalt	Män	Kvinnor
1750	1 781	837	944
1800	2 347	1 121	1 227
1850	3 483	1 687	1 795
1900	5 136	2 506	2 630
1950	7 042	3 506	3 535
2000	8 861	4 380	4 481

Källa: Befolkningsutvecklingen under 250 år. Demografiska rapporter 1999:2, SCB.

Religionsfrihet dröjer till 1952

I slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet diskuteras frågan om *religionsfrihet* intensivt, men en lag om fullständig religionsfrihet dröjer ända till 1952, då det slås fast att var och en har rätt att utöva sin religion och att ordna offentliga gudstjänster. Och att man heller inte är skyldig att tillhöra något trossamfund. Parallellt med debatten om religionsfrihet dyker frågan om en ändrad relation, en skilsmässa, mellan staten och kyrkan då och då upp, men dessa diskussioner leder inte fram till några avgöranden eller beslut om förändringar.

Kyrka – statfrågan utreds i drygt 40 år

Först vid 1950-talets mitt inleds det utredningsarbete som sedan pågår i det närmaste oavbrutet under mer än 40 år framåt i tiden. Efter riksdagsbeslut tillsatte regeringen en utredning om kyrka-statfrågan. Det var en expertutredning utan parlamentariskt deltagande. Utredningen som lade fram sitt slutbetänkande 1968, avlöstes av en parlamentarisk utredning, *1968 års beredning om stat och kyrka*. Efter dess slutbetänkande lät regeringen under 1973 meddela att den inte skulle komma med några förslag till förändringar som byggde på utredningens idéer. Svenska kyrkan kom några år senare att initiera ett arbete som ledde fram till överläggningar mellan en kyrklig arbetsgrupp och en statlig. Grupperna kunde enas om förslag till reformer och efter sedvanlig remissbehandling lade regeringen fram ett förslag till kyrkomötet om ändrade relationer. Förslaget avvisades emellertid av 1979 års kyrkomöte.

De grundläggande relationerna mellan staten och Svenska kyrkan förblev således oförändrade, men efter omfattande utredningsarbete genomfördes en rad ekonomiska, organisatoriska och rättsliga reformer. Kyrkomötet ombildades, Svenska kyrkans centralstyrelse tillkom, församlings-, pastorats- och stiftsorganisationen förändrades, systemen för ekonomisk utjämning reformerades och en ny kyrkolag infördes.

Efter beslut av 1988 års kyrkomöte tillsattes en expertutredning om Svenska kyrkans ekonomiska och rättsliga förhållanden, *Utredningen om ekonomi och rätt i kyrkan – ERK-utredningen*. Dess betänkande med efterföljande remissyttranden blev sedan viktiga utgångspunkter för den utredning som övertog ansvaret, den parlamentariskt sammansatta *Kyrkoberedningen*.

Beslut och genomförande

Kyrkoberedningens slutbetänkande *Staten och trossamfundet* lades fram under 1994. Efter en bred remissbehandling och partiledaröverläggningar presenterade regeringen på 1995 års kyrkomöte ett principförslag om de framtida relationerna mellan staten och kyrkan. Ett ja från kyrkomötet följdes av principbeslut i riksdagen och senare också av beslut om vissa grundlagsändringar för att bana väg för reformen. Ytterligare utredningsarbete vidtog därefter, på såväl statligt som kyrkligt håll, kring väsentliga delområden. Under 1999 beslutar kyrkomötet om det inomkyrkliga regelverk, *kyrkoordningen*, som skall ersätta kyrkolagen. Vid ingången av 2000 övergår statskyrkan till att bli trossamfundet Svenska kyrkan.

Svenska kyrkan inte längre statskyrka

Att Svenska kyrkan inte längre är en statskyrka märks på olika sätt. Den statliga lagregleringen av kyrkans verksamhet, främst i kyrkolagen, har ersatts av en betydligt mindre omfattande *lag om Svenska kyrkan*. I denna sätter staten ramar för kyrkans identitet, verksamhet och organisation. Lagen säger bl.a. att Svenska kyrkan skall ha en riksomfattande täckning och ett demokratiskt styrelseskick.

Andra förändringar är att Svenska kyrkans centralstyrelse och Kyrkofondens styrelse upphörde att vara statliga myndigheter. Statliga myndigheter som skatteförvaltningen och länsstyrelserna skall inte längre befatta sig med de kyrkliga valen. Biskopar och domprostar utses i fortsättningen av kyrkan och inte längre av regeringen.

Den kyrkliga indelningen

Sedan kristendomen kommit till Sverige kom den kyrkliga verksamheten att knytas till den territoriella församlingen, socknen. I gemenskap byggde man kyrka, prästboställe och begravningsplats och man tog ansvar för prästens försörjning. Då verksamheten efterhand fick en fastare organisation utövades beslutanderätten på landet av sockenstämman och i städerna vanligen av ett representativt organ, kyrkorådet. Först genom 1862 års kommunallagstiftning genomfördes en uppdelning av den dittillsvarande sockenförvaltningen i en borgerligt kommunal och en kyrkligt kommunal del.

Vid 1950-talets mitt fanns det 2 550 församlingar i landet. Detta antal ökade sedan något under de kommande åren för att som mest uppgå till 2 575. Ökningen av antalet församlingar berodde ofta på att stadsförsamlingar delades. Det totala antalet minskade därefter under återstoden av seklet successivt till 2 528, i första hand p.g.a. sammanläggningar av landsbygdsförsamlingar.

Avfolkningen av landsbygden ledde till att många församlingar förlorade stora delar av sitt befolkningsunderlag. Omkring 30 procent av församlingarna hade vid ingången av 1999 mindre än 500 invånare. Nästan hälften av församlingarna hade mindre än 1 000 invånare. Arbetet med församlingssammanläggningar torde därför komma att fortsätta sedan frågorna om församlingsindelning blivit en inomkyrklig fråga.

Av de 2 528 församlingarna som fanns 1999 var 2 523 territoriella. Övriga fem var icke-territoriella. De har tillkommit av olika historiska skäl för att betjäna särskilda befolkningsgrupper. Icke-territoriella församlingar är Hovförsamlingen, Finska församlingen och Tyska S:ta Gertruds församling i Stockholm, Kungl. Karlskrona amiralitetsförsamling samt Göteborgs Tyska församling.

Församlingen/socknen var från historiska och organisatoriska utgångspunkter länge av större intresse än pastoraten. Pastoraten var i första hand enheten för den prästerliga verksamheten och utgjorde/utgör tjänstgöringsområde för en kyrkoherde. Församlingar som tillsammans bildade ett pastorat behandlade i regel pastoratsangelägenheterna på en gemensam socken- eller kyrkostämma. Först genom 1961 års församlingsstyrelselag fick pastoraten en egen rättslig ställning. – Ett pastorat kan utgöras av en församling (enförsamlingspastorat) eller av minst två församlingar (flerförsamlingspastorat). Antalet pastorat uppgick 1999 till 1 076.

Samarbetsformerna utvecklades och med tiden bildades kyrkliga samfälligheter i vilka två eller flera församlingar kom att samarbeta kring antingen alla ekonomiska angelägenheter (totala samfälligheter) eller vissa angelägenheter, t.ex. begravningsväsendet (partiella samfälligheter). Med en samfällighetsbildning sökte man åstadkomma en mer rationell skötsel av det gemensamma. – Under 1999 fanns det närmare 60 samfälligheter av ovanstående slag, företrädesvis "totala" samt hemmahörande i större och medelstora städer. Göteborgs kyrkliga samfällighet, som territoriellt sammanfaller med Göteborgs stad, beskrevs exempelvis inom kyrkliga kretsar som "världens största kyrkokommun".

I de fall det inte bildats någon samfällighet var församlingen basen för den kyrkliga verksamheten och det var i sådana fall också församlingen som utdebiterade huvuddelen av den kyrkliga skatten. Många församlingar, särskilt på landsbygden, tappade emellertid i folkmängd och de ekonomiska bördorna blev alltför tunga att bära. En statlig utredning, *1982 års kyrkokommitté*, förde i mitten av 1980-talet därför fram förslag om en genomgripande förändring. Förslaget innebar att församlingar i flerförsamlingspastorat skulle avlastas arbetsgivaransvaret och ansvaret för fastighetsfrågorna och att sådana uppgifter skulle skötas på lägst pastoratsnivå. Församlingarnas ansvar skulle begränsas till att omfatta i första hand gudstjänstlivet. Detta kom sedan att gälla från 1989, då den kyrkliga s.k. strukturreformen genomfördes.

Strukturreformen innebar på det lokala planet inom Svenska kyrkan en centralisering från församling till pastorat. Antalet kyrkliga enheter med ekonomiskt ansvar minskades väsentligt. Från att tidigare ha varit uppdelat mellan ca 3 000 lokala enheter kom ansvaret genom reformen att samlas hos pastoraten eller, i förekommande fall, flerpastoratssamfälligheterna. Antalet sådana enheter uppgick mot slutet av 1990-talet till drygt 900 st. och tillsammans svarade de för 98–99 procent av kyrkokommunernas utgifter. Återstoden på 1–2 procent härrörde från de mer än 500 församlingar som fortfarande, med bibehållen utdebiteringsrätt, själva svarade för finansieringen av församlingsverksamheten/ gudstjänstlivet.

Genom 1989 års strukturreform inrättades även en helt ny typ av kommun, en *stiftssamfällighet*, i vart och ett av de tretton stiftet. Stiftssamfälligheten fick som en av sina huvuduppgifter att främja församlingens utveckling inom stiftet. Stiftssamfälligheterna övertog ansvaret för uppgifter som tidigare dels legat på de statliga domkapitlen, dels sköts genom frivillig samverkan mellan församlingarna. Stiftssamfälligheterna tog ut skatt första gången år 1990.

Den totala kommunala skattesatsen består av olika delar. Inom sig rymmer den skattesatser för landsting och kommun och t.o.m. 1999 också kyrkokommuner. Beroende på lokal organisation varierade dock antalet kyrkliga nivåer med egen utdebitering en hel del mellan församlingarna. I kommunalskatten ingick under 1990-talet alltid skatt avseende minst två sådana nivåer, nämligen till stiftssamfälligheten på regional nivå och till en kyrkokommun på lokal nivå. I undantagsfall kunde den kyrkokommunala skattesatsen dock utgöras av fyra olika delar, vilket nedanstående faktiska exempel visar:

Total kommunal skattesats i %	32,09
Därav landsting	11,45
Kommun	19,45
stiftssamfällighet	0,04
Församling	0,05
Pastorat	0,70
kyrkogårdssamfällighet	0,40

Skattskyldiga som inte var medlemmar i Svenska kyrkan (ej kyrkotillhöriga) betalade 25 procent av den kyrkliga skatten. Skatteuttaget beräknades täcka kyrkans kostnader för begravningsväsendet. Denna lägre skattesats för ej kyrkotillhöriga brukade även benämnas *dissenterskatt*.

De kyrkliga utgifterna

Kyrkokommunernas utgifter, lokalt och regionalt, uppgick 1999 sammantaget till ca 13,5 miljarder kronor, vilket utgjorde mellan två och tre procent av den kommunala sektorns samlade utgifter.

Sett i ett längre perspektiv har de kyrkliga utgifterna, liksom för övriga delar av kommunal sektor, ökat kraftigt. Med år 1952 som utgångspunkt för en jämförelse har utgifterna som framgår av tabellen nedan fram till 1999 ökat mer än fyra gånger i fasta priser. Att 1952 valts som bas för jämförelsen motiveras av att det var det första året efter den s.k. storkommunreformen och att den kyrkliga

delen som en följd därav för första gången separerades från primärkommunerna i den kommunala finansstatistiken. Omräkningen till fasta priser har gjorts med hjälp av konsumentprisindex (KPI).

Kyrkokommunernas utgifter vissa år under perioden 1952–1999, fasta priser

År	Utgifter, miljarder kr
1952	3,1
1955	3,4
1960	3,8
1965	4,9
1970	6,7
1975	7,5
1980	9,1
1985	9,1
1990	11,4
1995	11,3
1999	13,8

Källa: Kommunernas finanser för vissa år under perioden 1952–1995, SCB.

Skatteintäkterna var den helt dominerande inkomstkällan för kyrkokommunerna. Skatterna svarade för 75 till 80 procent av de sammanlagda inkomsterna, efter viss variation mellan åren.

Församlingarna lämnar offentlig sektor

Till och med 1999 utgjorde kyrkokommuner, dvs. församlingar och samfälligheter på lokal och regional nivå inom Svenska kyrkan, tillsammans med landsting och primärkommuner den kommunala delen av offentlig sektor. Efter skilsmässan från staten kommer kyrkan inte längre att i nationalräkenskapssammanhang räknas till kommunsektorn. I stället kommer kyrkan att ingå som en del av hushållssektorn, närmare bestämt den del som kallas *hushållens ideella organisationer*. De offentliga utgifterna minskar således i viss mån samtidigt som hushållens utgifter för konsumtion etc. ökar enligt nationalräkenskaperna.

Den kyrkliga egendomen

Svenska kyrkan disponerade och disponerar över en mängd egendom av skilda slag. Som ett led i det omfattande utredningsarbete som ledde fram till ändrade relationer till staten var det angeläget och nödvändigt med en genomlysning och en kartläggning av egendomsfrågorna. På den statliga sidan gavs Kammarkollegiet i uppdrag att "i möjligaste mån undersöka den kyrkliga egendomens ursprung och omfattning samt kartlägga hur de olika slagen av egendom berörs av relationsändringen" (Kommittédirektiv 1995:162). Kammarkollegiet redovisade resultatet av sitt arbete i betänkandet *Den kyrkliga egendomen* (SOU 1997:47). Framställningen som följer bygger i stor utsträckning på innehållet i detta betänkande.

Den kyrkliga egendomen indelas efter *typ*, nämligen *specialreglerad kyrklig egendom*, *kyrkokommunal egendom* samt *stiftelse- och föreningsegendom*. Till den specialreglerade egendomen räknas sådan egendom som staten har ansett vara värd att skydda genom speciell lagstiftning. Den specialreglerade egendomen kan även indelas efter *funktion*. Man brukar då tala om *finansförmögenheten* respektive *förvaltningsförmögenheten*. Till finansförmögenheten räknas egendom som med sin avkastning bidrar till finansierandet av kyrkans verksamhet, medan förvaltningsförmögenheten utgörs av egendom som i allmänhet inte ger kyrkan någon ekonomisk avkastning, t.ex. en kyrka eller en kyrkogård, utan tjänar kyrkan genom sitt bruksvärde. En översikt över de viktigaste egendomslagen lämnas i tabblån nedan.

Den kyrkliga egendomen, en översikt

Typ av egendom	Ung. värde, milj. kr	Anm.
<i>Funktion</i>		
Specialreglerad egendom		
<i>Förvaltningsförmögenheten</i>		
Fast egendom:		
Kyrkor, kyrkogårdar, begravningsplatser etc.	..	
Lös egendom:		
Inventarier i kyrkor, domkyrkor, biskopsgårdar etc.	..	
Gåvor, donationer etc.	1 530	Enligt 1999 års bokslutsstatistik
<i>Finansförmögenheten</i>		
Fast egendom:		
Prästlönefastigheter	6 360	Enligt SOU 1997:47, sid. 84
Förs.kyrkas fastigheter	150	"—
Kyrkofondsfastigheter	140	"—
Domkyrkas fastigheter	160	"—
Lös egendom:		
Prästlönefonder	1 450	Enligt 1999 års bokslutsstatistik
Församlingskyrkas fastighetsfonder	..	
Domkyrkas fastighetsfonder	30	Enligt SOU 1997:47, sid. 90
Kyrkofonden	3 800	Enligt årsredovisning för 1999
Kyrkokommunal egendom		
Församlingshem, hyresfastigheter, administrationsbyggnader m.m.	11 520	"Anläggningstillgångar, fastigheter" enl. 1999 års bokslutsstatistik (bokförda värden)
Stiftelse- och föreningsegendom		
Församlingshem, stiftsgårdar, ungdomsgårdar, folkhögskolor, sjömanshem, vårdhem m.m.	..	Förekommer på lokal, regional och nationell nivå inom Sv. kyrkan

Som framgår av tablan är det vissa egendomsslag som är av betydelse, och även i annat hänseende, större betydelse än andra. Av särskilt intresse är därvidlag de s.k. *prästlönetillgångarna*, vilka utgörs av prästlönefastigheter och prästlönefonder. Prästlönefonderna har tillkommit genom att prästlönetillgångar (fastigheter eller annan egendom) har sålts och köpeskillingarna fonderats. Prästlönetillgångarna förvaltas av stiftet.

Prästlönetillgångarna består av historiska skäl till största delen av jord- och skogsfastigheter. Vid 1990-talets mitt utgjordes närmare 90 procent av de samlade tillgångarna av fast egendom. Detta är ett problem för Svenska kyrkan eftersom den typen av tillgångar under lång tid gett en klart sämre avkastning än vad de finansiella

marknaderna kunnat erbjuda. För jordbruksfastigheter har avkastningen tidvis t.o.m. varit negativ. I det inomkyrkliga betänkandet *Ekonomi och egendom* (Svenska kyrkans utredningar, SKU 1998:5) förs en diskussion om detta och utredningsgruppen föreslår att Svenska kyrkan bör sträva efter att på sikt minska andelen fast egendom av prästlönetillgångarna till ca 50 procent. Som andra viktiga mål för förvaltningen av dessa tillgångar anger utredningen vidare att natur- och kulturmiljövårdens intressen skall beaktas i skälig omfattning.

Att andelen fast egendom på sikt skall minskas till 50 procent är emellertid inte oomstritt. Sakkunniga i den inomkyrkliga utredningen skriver i ett särskilt yttrande "att kraftiga ansträngningar bör göras att snabbare minska andelen fast egendom till nivåer som ligger i närheten av dem som andra långsiktiga placerare väljer dvs. till cirka 10–20 procent av prästlönetillgångarnas totala värde" (SKU 1998:5, sid. 274). Reservanterna gör jämförelser med andra kapitalförvaltare och visar med räkneexempel på vilken tillväxt som kunde varit möjlig med andra placeringsstrategier. Avslutningsvis hävdar de med stöd av vissa antaganden att prästlönetillgångarna vid 1990-talets slut skulle ha "varit i det närmaste dubbelt så stora eller kring 17 miljarder kronor" om jord- och skogsinnehavet avyttrats tio år tidigare (SKU 1998:5, sid. 282).

Prästlönetillgångarna hänfördes på statskyrkans tid till den specialreglerade egendomen. Även för tiden efter en ändrad relation har statsmakterna utfärdat ett speciellt skydd för dessa egendoms-slag. En paragraf, av totalt 13, i den från år 2000 gällande lagen om Svenska kyrkan (SFS 1998:1591, 9 §) har nämligen följande lydelse:

"Prästlönefastigheter och prästlönefonder (prästlönetillgångar) har till ändamål att bidra till de ekonomiska förutsättningarna för Svenska kyrkans förkunnelse. Endast avkastningen får användas för ändamålet.

Prästlönetillgångarna skall förvaltas av Svenska kyrkan såsom självständiga förmögenheter. Regeringen får besluta om tillsyn av förvaltningen.

Förmögenheten skall vara placerad på ett godtagbart sätt."

Kyrkofonden bildades år 1914 genom sammanslagning av äldre fonder inom Svenska kyrkan. Kyrkofonden har under årens lopp tillförts medel från andra kyrkliga fonder och genom statliga anslag. Nya verksamheter har också tillkommit. Fonden ansvarar för det inomkyrkliga utjämningsystemet och finansierar kyrkans riksorganisation. Kyrkofonden beskrivs som Svenska kyrkans centrala finansfunktion. Fondens tillgångar utgörs främst av värde-

papper m.m. Tillgångarnas marknadsvärde ökade kraftigt under 1990-talet från ca 1 000 miljoner kronor 1990 till mer än 5 000 miljoner kronor 1998. Under 1999, inför en ändrad relation till staten, görs en överföring av kapital till Svenska kyrkans försäkringsförening och fondens tillgångar minskar därför i marknadsvärde till ca 3 800 miljoner kronor. Den statliga myndigheten Kyrkofondens styrelse skriver i sin sista årsredovisning, den för 1999, att "tillgångsutvecklingen för fonden har ökat de ekonomiska resurser som centralt står till Svenska kyrkans förfogande efter ändringen av relationerna med staten". Från år 2000 förvaltas kyrkofonden av en inomkyrklig styrelse.

Den kyrkliga sysselsättningen

Kyrkan sysselsätter omkring 25 000 personer, varav ungefär 3 500 är präster. Hur sysselsättningen varierat från 1992 och framåt framgår av nedanstående tabell.

Antal sysselsatta i kyrkokommunerna 1992–1998, inkl. präster

	Antal sysselsatta			Antal heltidspersoner		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
1992	26 300	14 600	11 700	19 800	9 800	10 000
1993	25 400	14 400	11 000	19 100	9 600	9 500
1994	25 200	14 400	10 800	19 100	9 700	9 400
1995	24 600	14 100	10 500	18 800	9 700	9 100
1996	24 400	14 200	10 300	18 700	9 700	9 000
1997	24 800	14 500	10 200	19 000	10 100	9 000
1998	24 300	14 300	10 000	19 100	10 200	8 900

Källa: Löner och sysselsättning inom kyrkokommunal sektor 1999, Statistiskt meddelande (SM) (AM 53 SM 0001), SCB.

Utvecklingen i de nordiska länderna

I de nordiska länderna har statskyrkosystemet länge haft en stark ställning. I Finland fick dock kyrkan redan i slutet av 1800-talet – då landet ännu var ett ryskt storfurstendöme – långtgående friheter gentemot staten. Sedan mitten av 1990-talet har Finska kyrkan en ställning som liknar den som nu gäller för den svenska. Även i Norge pågår diskussioner och utredande, vilket torde komma att leda till en ändrad relation mellan staten och kyrkan också där. I Danmark och på Island är däremot statskyrkans ställning stark och någon allmän diskussion om en skilsmässa mellan staten och kyrkan försiggår f.n. inte på någondera hållet.

Tabelldel

Tabelldelen omfattar i huvudsak de olika kommuntypernas resultaträkningar, finansieringsanalyser och balansräkningar. Därutöver finns i vissa fall sammanställningar över driftkostnader, driftintäkter och investeringsutgifter. Det gäller framför allt kyrkokommuner och kommunalförbund som i textavsnittet redovisas mer översiktligt än övriga kommuntyper.

Samtliga uppgifter i sammanställningarna avser löpande priser.

Den kommunala sektorn

- 66 Resultaträkning och finansieringsanalys 1995–1999
- 67 Balansräkning 1995–1999

Kommunerna

- 68 Resultaträkning och finansieringsanalys 1995–1999
- 69 Balansräkning 1995–1999
- 70 Finansiering av kommunernas driftkostnader 1999
- 71 Finansiering av kommunernas investeringsutgifter 1999

Landstingen

- 72 Resultaträkning och finansieringsanalys 1995–1999
- 73 Balansräkning 1995–1999

Kyrkokommuner

- 74 Resultaträkning och finansieringsanalys för samtliga kyrkokommuner (inkl. stiftssamfälligheter) 1995–1999
- 75 Balansräkning för samtliga kyrkokommuner (inkl. stiftssamfälligheter) 1995–1999
- 76 Driftkostnader för samtliga kyrkokommuner på lokal nivå 1995–1999
- 77 Driftintäkter för samtliga kyrkokommuner på lokal nivå 1995–1999
- 78 Investeringsredovisning för samtliga kyrkokommuner på lokal nivå 1997–1999
- 79 Driftkostnader för stiftssamfälligheter 1995–1999

- 80 Driftintäkter för stiftssamfälligheter 1995–1999
81 Investeringsredovisning för stiftssamfälligheter 1997–1999

Kommunalförbund

- 82 Resultaträkning 1995–1999
83 Balansräkning 1995–1999
84 Driftredovisning 1999
85 Investeringsredovisning 1999

Kommunal koncernredovisning

- 86 Resultaträkning 1995–1999
87 Balansräkning 1995–1999

Kommunägda företag

- 88 Resultaträkning 1995–1999
89 Balansräkning 1995–1999

Tabell 66
Resultaträkning och finansieringsanalys för den kommunala sektorn 1995-1999.
 Miljoner kronor i löpande priser

	1995	1996	1997	1998	1999
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	107 181	102 224	107 678	125 838	127 797
Verksamhetens kostnader	-410 437	-422 784	-439 111	-473 066	-490 384
därav årets nyintjänade pensioner ⁴	8 533	-9 224	-9 117	-7 460	-7 542
Avskrivningar ¹	-15 123	-15 247	-15 876	-16 952	-18 290
Verksamhetens nettokostnader	-318 379	-335 807	-347 309	-364 180	-380 877
Skatteintäkter	274 840	285 995	292 845	300 655	317 269
Generella statsbidrag/utjämningsbidrag	39 369	38 110	43 760	54 328	53 728
Finansiella intäkter	10 085	10 954	10 150	11 373	10 156
Finansiella kostnader	-9 542	-9 496	-8 695	-10 140	-8 678
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-3 627	-10 244	-9 249	-7 964	-8 134
Extraordinära intäkter ¹	6 799	10 910	9 345	4 613	12 986
Extraordinära kostnader ¹	-3 244	-2 090	-1 603	-3 190	-7 920
Förändring av eget kapital	-72	-1 424	-1 507	-6 541	-3 068
Finansieringsanalys²					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-3 071	-9 643	-7 980	-6 911	-7 407
Justering reavinst/realförlust	22 010	22 909	23 132	24 037	25 003
Försäljning av anläggningstillgångar	8 736	13 748	13 460	7 046	21 051
Minskning av långfristiga fordringar	1 410	3 324	3 830	12 317	1 817
Ökning av långfristiga skulder	15 262	17 656	16 852	8 866	15 676
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära intäkter	4 483	3 723	825	1 758	1 004
Summa tillförda medel	48 830	51 717	50 119	47 113	57 145
Använda medel					
Nettoinvesteringar	25 770	23 605	24 026	23 791	25 932
Övrig ökning av anläggningstillgångar	2 899	3 225	5 879	1 556	5 156
Ökning av långfristiga fordringar	12 680	21 243	12 289	7 136	11 069
Minskning av långfristiga skulder	6 709	7806	6 699	19 190	12 748
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära kostnader	3 252	1 890	949 ³	1 422	1 508
Summa använda medel	51 310	57 769	49 842	53 095	56 413
Förändring av rörelsekapital	-2 480	-6 052	277	-5 982	732

1) Avskrivningar inkl. förändring av pensionsskuld. För 1994 ingår inte avskrivningar, extraordinära intäkter och extraordinära kostnader för kyrkokommuner.

2) Kommunalförbunden ingår inte i finansieringsanalysen.

3) Här ingår för kommunerna semesterlöneskuld med 621.

4) Redovisningen av pensionsskulden förändrades fr.o.m. 1998 då den blandade modellen började användas.

1994-1996 redovisades pensionsskulden exkl.lärare, 1997 inkl.lärare.

Tabell 67

Balansräkning för den kommunala sektorn 1995-1999.

Miljoner kronor i löpande priser

	1995	1996	1997	1998	1999
Anläggningstillgångar					
Fastigheter och anläggningar	259 674	264 289	269 500	271 265	271 800
Fordon, maskiner och inventarier	25 562	24 613	25 241	24 601	25 930
Övriga anläggningstillgångar	72 830	93 407	106 129	97 172	108 430
Summa anläggningstillgångar	358 066	382 309	400 870	393 038	406 160
Omsättningstillgångar					
Likvida medel	31 763	30 916	32 096	28 832	23 130
Statsbidragsfordringar	2 443	1 258	1 762	4 092	5 640
Övriga kortfristiga fordringar ¹	44 648	33 910	44 576	63 361	64 860
Summa omsättningstillgångar	78 854	72 084	78 434	96 285	93 630
Summa tillgångar	436 920	454 393	479 304	489 323	499 790
Eget kapital	139 971	128 106	127 496	269 144	266 020
Avsättningar²	..	..	..	19 225	34 130
Långfristiga skulder	228 355	249 542	269 915	97 647	103 020
Kortfristiga skulder	76 595	76 745	81 893	103 307	96 720
Skulder avsättningar, skulder och eget kapital	436 920	454 393	479 304	489 323	499 790

1) Obligationer och värdepapper ingår i övriga kortfristiga fordringar.

2) Fr.o.m. 1998 redovisas pensionsskulden enligt den blandade modellen där pensionsförmåner intjänade före 1998 redovisas under ansvarsförbindelser.

Tabell 68
Resultaträkning och finansieringsanalys för kommuner 1995-1999.
 Miljoner kronor i löpande priser

	1995	1996	1997	1998	1999
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	80 058	75 620	74 759	76 689	77 694
Verksamhetens kostnader	-280 833	-296 478	-303 785	-316 664	-318 794
därav årets nyintjänade pensioner ¹	-5 329	-5 630	-6 101	-4 818	-5 166
Avskrivningar	-10 046	-10 180	-10 721	-11 432	-12 568
Verksamhetens nettokostnader	-210 821	-231 038	-239 747	-251 407	-253 669
 Skatteintäkter	179 881	191 956	197 174	201 954	207 774
Generella statsbidrag/Uljämningsbidrag	31 263	32 698	37 384	46 218	43 060
Finansiella intäkter	7 793	8 744	8 390	9 508	8 033
Finansiella kostnader	-8 778	-8 873	-8 097	-9 111	-7 694
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-662	-6 513	-4 896	-2 838	-2 496
 Extraordinära intäkter	6 717	10 812	9 286	4 529	12 869
Extraordinära kostnader	-3 200	-1 788	-1 498	-2 146	-7 560
Årets resultat²	2 855	2 511	2 892	-455	2 813
 Finansieringsanalys					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-662	-6 513	-4 896	-2 838	-2 496
Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	14 303	14 981	15 801	16 599	17 456
Försäljning av anläggningstillgångar	7 365	12 557	12 419	5 449	19 147
därav finansiella anläggningstillgångar	..	..	8 793	3 244	14 294
därav övriga anläggningstillgångar	..	..	3 626	2 205	4 853
Minskning av långfristiga fordringar	1 162	2 916	3 365	11 497	1 652
Ökning av långfristiga skulder	14 795	16 490	16 204	7 727	10 719
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära intäkter	4 440	3 482	774	1 709	717
Summa tillförda medel	41 404	43 913	43 667	40 143	47 196
 Använda medel					
Nettoinvesteringar	19 529	17 434	16 237	17 089	17 648
Övrig ökning av anläggningstillgångar	2 899	3 225	5 879	1 556	5 156
Ökning av långfristiga fordringar	11 932	20 490	11 091	5 163	10 338
Minskning av långfristiga skulder	5 079	7 241	6 314	16 768	8 721
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära kostnader	2 935	1 621	837	875	1 104
Summa använda medel	42 374	50 011	40 359	41 451	42 967
 Förändring av rörelsekapital	-970	-6 098	3 308	-1 308	4 229

1) Redovisningen av pensionsskulden förändrades fr.o.m. 1998 då den blandade modellen började användas.
 1994-1996 redovisades pensionsskulden exkl. lärare, 1997 inkl. lärare.

2) Kan ej jämföras mot det egna kapitalets förändring i balansräkningen, dels på grund av att vissa fastighetsuppskrivningar ej redovisats i resultaträkningen, dels på grund av förändringar av pensionsskulden, dels för att slutavräkningen för kommunal-skatten redovisas olika.

Tabell 69

Balansräkning för kommuner 1995-1999¹.

Miljoner kronor i löpande priser

	1995	1996	1997	1998	1999
Immateriella anläggningstillgångar	..	..	..	715	459
Mark, byggn.o.tekn.anläggningar	201 575	206 851	211 382	214 806	214 701
Maskiner och inventarier	14 667	14 532	15 163	14 054	14 030
Summa materiella anläggningstillgångar	216 242	221 383	226 545	228 860	228 731
Värdepapper, andelar och bostadsrätter	18 545	20 062	21 602	22 431	24 301
Långfristiga fordringar	46 442	63 789	72 482	62 042	71 380
Summa finansiella anläggningstillgångar	64 987	83 851	94 084	84 473	95 681
Summa anläggningstillgångar	281 229	305 234	320 629	314 048	324 412
Förråd, lager, exploateringsfastigheter	1 140	1 009	1 233	1 012	1 484
Fordringar hos staten	2 194	995	1 222	2 071	2 568
Kortfr.fordringar hos koncernföretag	11 095	10 245	10 672	16 052	10 071
Kortfristiga placeringar (i värdepapper)	0	0	0	11 258	9 908
Övriga kortfristiga fordringar	20 058	18 784	20 217	21 118	27 445
Summa kortfr.fordringar och placeringar	33 347	30 024	32 111	50 499	49 992
Kassa och bank	14 785	13 693	16 319	10 826	10 275
Summa omsättningstillgångar	49 272	44 726	49 663	62 337	61 750
Summa tillgångar	330 501	349 960	370 292	376 385	386 251
Rörelsekapital	-6 579	-13 092	-9 327	-8 548	-1 718
Anläggningskapital	123 731	131 521	131 760	215 011	211 797
Summa eget kapital	117 152	118 429	122 433	206 463	210 079
Avsättningar för pensioner och likn.förpliktelser ¹	..	..	..	7 228	13 141
Andra avsättningar ¹	..	..	..	3 136	8 323
Summa avsättningar¹	...	...	...	10 364	21 464
Lån i banker och kreditinstitut	49 630	70 471	81 511	68 098	79 881
Lån i utländsk valuta	24 043	12 326	11 355	12 141	4 349
Redovisad pensionsskuld	76 740	84 536	89 653	..	..
Övriga långfristiga skulder	7 085	6 380	6 350	8 434	7 016
Summa långfristiga skulder	157 498	173 713	188 869	88 673	91 247
Skulder till kommunala bolag	4 510	4 267	3 849	11 258	5 629
Semesterlöneskuld	6 820	8 684	9 636	8 747	9 557
Övriga kortfristiga skulder	44 521	44 867	45 505	50 880	48 281
Summa kortfristiga skulder	55 851	57 818	58 990	70 885	63 468
Summa skulder	213 349	231 531	247 859	159 558	154 716
Skulder, avsättningar och eget kapital	330 501	349 960	370 292	376 385	386 251

1) Följden av den nya redovisningslagen, som tillämpas fr.o.m.bokslutsår 1998, är bl.a. nya poster och vissa definitionsförändringar

Tabell 70

Finansiering av kommunernas kostnader 1999.
Miljoner kronor i löpande priser

	Driftkost- nader	Finansiering			Netto- kost- nader
		Avgifter	Externa bostads- o lokalhyror	Övriga externa intäkter	
Politisk verksamhet					
Nämnd- och styrelseverksamhet	2 333	50	0	56	2 226
Stöd till politiska partier	329	0	0	0	329
Revision	240	2	0	3	235
Övrig verksamhet	1 505	31	1	30	1 443
Summa	4 407	83	1	90	4 233
Infrastruktur skydd m.m.					
Fys.o.tekn.planering,bostadsförb.	3 975	643	169	667	2 496
Näringslivsfrämjande åtgärder	1 505	56	16	389	1 045
Konsument-och energirådgivning	93	2	0	21	70
Turistverksamhet	689	81	37	157	414
Gator, vägar och parkering	8 747	1 192	15	971	6 568
Parker	1 969	26	8	152	1 783
Miljö-o.hälsoskydd, myndigh.utövn.	958	247	0	83	629
Miljö-hälsa o.hållbar utveckling	558	31	1	204	322
Alkoholtillstånd m.m.	52	46	0	3	2
Räddningstjänst	4 661	212	50	259	4 140
Totalförsvaret och samhällsskydd	168	6	1	124	37
Summa	23 375	2 542	298	3 030	17 505
Kulturverksamhet					
Stöd till studieorganisationer	494	0	1	0	493
Allmän kulturverksamhet, övrigt	2 681	90	24	465	2 102
Bibliotek	3 084	96	4	166	2 817
Musikskola / kulturskola	1 453	178	1	38	1 236
Summa	7 712	365	30	669	6648
Fritidsverksamhet					
Allmän fritidsverksamhet	2 038	25	20	89	1 904
Idrotts- och fritidsanläggningar	5 281	571	153	429	4 128
Fritidsgårdar	1 518	35	11	89	1 384
Summa	8 837	630	185	606	7416
Förskoleverksamhet och skol- barnsomsorg					
Öppen förskola	315	7	1	4	303
Förskola	26 140	3 905	69	347	21 819
Familjedaghem 0 - 12 år	4 609	856	0	13	3 740
Öppen fritidsverksamhet	165	12	1	3	149
Fritidshem	8 582	1 963	3	68	6 548
Summa	39 812	6 743	74	436	32 559
Utbildning					
Förskoleklass	3 508	71	1	10	3 426
Grundskola	56 364	161	36	876	55 291
Obligatorisk särskola	2 591	29	0	29	2 532
Gymnasieskola	22 412	173	47	776	21 417
Gymnasiesärskola	998	31	0	58	909
Grundläggande vuxenutbildning	1 063	12	1	238	813
Gymnasial vuxenutb.o.påbyggn.utb.	5 494	83	5	3 373	2 033
Särvux	108	3	0	1	103
Högskoleutbildning	341	10	2	153	177
Svenska för invandrare	574	2	1	55	516
Uppdragsutbildning	782	83	4	689	6
Summa	94 235	657	96	6 259	87 223

Tabell 70 (forts)

	Driftkost- nader	Finansiering			Netto- kost- nader
		Avgifter	Externa bostads- o lokalhyror	Övriga externa intäkter	
Primärvård	611	52	2	279	277
Hälso-o.-sjukvård Gotland	676	15	2	31	628
Färdtjänst/riksfärdtjänst	1 381	117	0	71	1 193
Vård och omsorg om äldre och funktionshindrade					
Vård och omsorg enl. SoL o. HSL	66 283	3 978	2 442	2 328	57 535
Insatser enligt LSS och LASS	20 779	371	373	3 989	16 046
Förebyggande verksamhet	2 122	124	18	276	1 703
Summa	89 184	4 473	2 833	6 593	75 284
Individ och familjeomsorg					
<i>Missbrukarvård för vuxna</i>					
Institutionsvård vuxna missbrukare	1 752	53	3	57	1 638
Familjeheimsvård vuxna missbrukare	141	2	3	4	132
Öppna insatser vuxna missbrukare	1 572	26	105	78	1 363
Summa	3 465	82	111	139	3 133
<i>Barn och ungdomsvård</i>					
Institutionsvård barn och unga	3 392	36	0	97	3 258
Familjeheimsvård barn och unga	2 133	25	1	52	2 055
Öppna insatser barn och unga	1 970	11	5	74	1 880
Summa	7 494	72	6	223	7 193
<i>Övrig individ- och familjeomsorg</i>					
Övrig vuxenvård	1 102	14	60	110	918
Ekonomisk bistånd	11 532	106	28	419	10 979
Summa individ-och familjeomsorg	23 592	274	204	891	22 224
Familjerätt	362	7	0	10	345
Särskilt riktade insatser					
Flyktingsmottagande	2 160	52	14	2 171	-78
Arbetsmarknadsåtgärder	6 087	65	7	2 798	3 218
Summa	8 247	118	20	4 969	3 140
Summa egentlig verksamhet	302 428	16 076	3 744	23 933	258 675
Näringsliv och bostäder					
Arbetsområden och lokaler	1 496	27	949	1 130	-610
Hamnverksamhet	576	324	27	190	35
Kommersiell verksamhet	724	98	109	608	-91
Bostadsverksamhet	2 204	17	702	1 189	296
Summa	5 000	465	1 787	3 117	-369
Kommunikationer					
Flygtrafik	179	45	1	55	78
Buss, bil och spårbunden trafik	2 716	805	4	205	1 702
Sjötrafik	96	21	0	36	40
Summa	2 991	871	5	296	1 820
Energi vatten och avfall					
Elförsörjning+ gasförsörjning	447	391	0	176	-120
Fjärrvärmeförsörjning	514	378	1	106	29
Vattenförsörjning och avloppsh.	7 931	7 548	3	179	200
Avfallshantering	2 982	2 808	5	128	40
Summa	11 873	11 125	10	589	149
Summa driftverksamhet	322 293	28 538	5 546	27 935	260 275

Tabell 71
Investeringsredovisning för kommuner 1999.
Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhetsblock/-områden	Investe- rings- utgifter	Därav			Investe- ringsin- komster	Därav Statliga investe- ringsb.	Försälj. av anlägg. n. tillgångar
		Entreprenader	Inköp av maskiner o inventarier	Inköp av mark, byggn. tekn. anlägg.			
Politisk verksamhet	74	11	25	16	8	3	1
Infrastruktur skydd m.m.							
Fys.o.tekn.planering,bostadsförb.	909	332	49	408	678	21	565
Näringslivsfrämj.åtg., turistverksamhet o.konsum.-o.energiråd.	587	477	13	8	113	48	5
Gator, vägar och parkering	2205	1555	58	61	510	356	10
Parker	225	116	24	4	26	8	1
Miljö- och hälsoskydd, alkoholtillst.	48	14	16	1	10	9	0
Räddningstjänst	257	82	134	1	34	28	2
Totalförsvar och samhällsskydd	26	11	8	0	19	13	0
Summa	4 257	2 587	300	483	1 390	482	584
Kultur och fritid	1 016	599	213	14	55	8	1
Förskoleverks.o.skolbarnsoms.	247	116	43	58	20	1	18
Utbildning							
Förskoleklass	31	18	7	0	1	0	0
Grundskola inkl. obligatorisk sarskola	3168	2197	573	65	74	33	1
Gymnasieskola inkl gymnasie-sarskola	1075	353	433	170	30	7	1
Övrig utbildning	168	36	105	2	22	9	0
Summa	4 443	2 604	1 118	237	126	50	2
Hälso-o.sjukvård inkl.primärvård	41	10	17	0	0	0	0
Vård och omsorg om äldre och funktionshindrade	1483	760	296	279	35	29	2
Individ- och familjeomsorg	55	8	35	0	0	0	0
Särskilt riktade insatser	19	3	13	0	3	2	0
Summa egentlig verksamhet	11 635	6 697	2 060	1 088	1 638	576	608
Näringsliv och bostäder							
Arbetsområden och lokaler	1 077	782	20	169	157	32	64
Hamnverksamhet	226	157	24	9	72	7	21
Kommersiell verksamhet	137	19	80	31	23	2	18
Bostadsverksamhet	954	538	8	188	206	18	136
Summa	2 395	1 496	132	397	458	58	240
Kommunikationer							
Flygtrafik	65	47	2	11	34	33	0
Buss, bil och spårbunden trafik	123	92	7	2	44	18	0
Sjötrafik	8	4	1	0	1	0	1
Summa	196	142	10	14	79	52	1
Energi vatten och avfall							
El- och gasförsörjning	71	11	13	3	3	1	0
Fjärrvärmeförsörjning	169	116	4	3	103	10	86
Vattenförsörjning och avloppshantering	1690	978	90	106	190	29	4
Avfallshantering	184	67	74	4	14	9	0
Summa	2 114	1 172	181	116	309	48	91
Gemensamma lokaler	3 074	2 390	71	367	220	48	104
Gemensamma verksamheter	1 037	163	591	16	97	12	65
Totalsumma	20 449	12 060	3 044	1 997	2 801	793	1 108

Tabell 72

Resultaträkning och finansieringsanalys för landsting 1995-1999.
Miljoner kronor i löpande priser

	1995	1996	1997	1998	1999 ³⁾
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	23 998	23 204	22 454	38 056	38 859
Verksamhetens kostnader	-119 019	-115 081	-116 110	-136 644	-150 227
Därav förändring av pensionsavsättning ¹⁾	-3 204	-3 594	-3 016	-2 642	-2 376
Avskrivningar	-4 428	-4 387	-4 336	-4 657	-4 845
Verksamhetens nettokostnader	-99 449	-96 264	-97 992	-103 245	-116 213
Skatteintäkter	87 149	85 738	86 282	88 977	99 428
Generella statsbidrag ²⁾	8 518	5 843	6 799	8 533	11 050
Finansiella intäkter	1 673	1 669	1 291	1 352	1 407
Finansiella kostnader	-584	-442	-372	-747	-792
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-2 693	-3 456	-3 992	-5 130	-5 121
Extraordinära intäkter	63	49	43	3	100
Extraordinära kostnader	-28	-279	-89	-1 038	-353
Årets resultat	-2 658	-3 686	-4 038	-6 165	-5 374
Finansieringsanalys					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-2 693	-3 456	-3 992	-5 130	-5 121
Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	7 707	7 903	7 333	7 415	7 623
Försäljning av anläggningstillgångar	1 333	1 142	951	1 505	1 689
Minskning av långfristiga fordringar	248	408	465	518	165
Ökning av långfristiga skulder	301	911	347	1 139	4 610
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära intäkter	28	213	36	43	280
Summa tillförda medel	6 924	7 121	5 140	5 490	9 246
Använda medel					
Nettoinvesteringar	5 425	5 342	6 627	5 713	7 117
Ökning av långfristiga fordringar	707	594	1 178	1 973	558
Minskning av långfristiga skulder	1 630	565	385	330	4 027
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära kostnader	308	261	101	544	401
Summa använda medel	8 070	6 762	8 291	8 560	12 103
Förändring av rörelsekapital	-1 146	359	-3 151	-3 070	-2 857

1) Redovisning av pensionsskulden förändrades fr.o.m. 1998 då den blandade modellen började användas.

2) Här ingår skatteutjämningsbidraget netto och ersättningar från sjukförsäkringen.

3) 1999 års resultat är inte helt jämförbart med tidigare år. Fr.o.m. 1999 ingår landstingsdelarna för kommunerna Malmö och Göteborg i landstingssektorn.

Tabell 73
Balansräkning för landsting 1995-1999.
Miljoner kronor i löpande priser

	1995	1996	1997	1998	1999 ²⁾
Anläggningstillgångar					
Värdepapper, andelar, bostadsrätter	451	1 907	3 203	3 406	3 237
Långfristiga fordringar	5 269	4 991	5 251	6 343	6 861
Inventarier	9 338	8 523	8 201	8 669	10 283
Fastigheter och mark	45 184	45 090	45 691	44 336	45 020
Övriga anläggningstillgångar	1 234	1 326	1 406	16	96
Summa anläggningstillgångar	61 476	61 837	63 752	62 770	65 497
Omsättningstillgångar					
Likvida medel	11 728	12 121	10 206	11 657	8 451
Kundfordringar och övr. fordringar	8 875	6 478	7 990	9 248	11 448
Statsbidragsfordringar	249	263	540	1 354	3 076
Förråd	875	893	888	924	1 114
Summa omsättningstillgångar	21 727	19 755	19 624	23 183	24 089
Summa tillgångar	83 202	81 592	83 376	85 953	89 586
Eget kapital					
Rörelsekapital	2 727	2 701	-155	-2 683	-5 243
Anläggningskapital	-4 750	-8 711	-10 055	50 238	45 936
Summa eget kapital	-2 023	-5 810	-10 210	47 555	40 693
Avsättningar¹⁾					
Avsättningar för pensioner intj. fr.o.m. 1998	..	..	..	6 938	9 872
Andra avsättningar	..	..	..	1 923	2 837
Summa avsättningar				8 861	12 709
Långfristiga skulder					
Redovisad pensionsskuld ¹⁾	62 606	66 199	69 737	..	..
Lån i banker och kreditinstitut	..	1 709	2 072	2 640	5 363
Lån i utländsk valuta	..	663	337	159	144
Övriga långfristiga skulder	..	1 777	1 661	872	1 345
Summa långfristiga skulder	66 226	70 348	73 807	3 671	6 852
Kortfristiga skulder					
Leverantörsskulder	..	4 407	4 810	7 952	9 066
Skatteskulder	..	678	831	365	506
Upplupna kostnader och förutbetalda int	..	3 776	4 735	6 601	10 945
Semesterlöneskulder	4 331	3 950	4 023	4 075	4 864
Övriga kortfristiga skulder	..	4 243	5 379	6 873	3 951
Summa kortfristiga skulder	19 000	17 054	19 778	25 866	29 332
Skulder, avsättningar och eget kapital	83 203	81 592	83 375	85 953	89 586

1) Redovisning av pensionsskulden redovisas 1998 enligt den blandade modellen där pensionsförmåner intjänade före 1998 redovisas under ansvarsförbindelser.

2) 1999 års resultat är inte helt jämförbart med tidigare år. Fr.o.m. 1999 ingår landstingsdelarna för kommunerna Malmö och Göteborg i landstingssektorn.

Tabell 74

Resultaträkning och finansieringsanalys för samtliga kyrkokommuner
1995-1999 (inkl. stiftssamfälligheter). Miljoner kronor i löpande priser

	1995	1996	1997	1998	1999
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	1 305	1 282	1 348	1 462	1 613
Verksamhetens kostnader	-8 870	-9 223	-9 728	-10 082	-11 687
Verksamhetens nettokostnader	-7 565	-7 941	-8 380	-8 620	-10 074
Skatteintäkter	7 810	8 301	9 389	9 724	10 067
Ekonomisk utjämning (Avräkn med Kyrkofonden)	-412	-431	-423	-423	-382
Finansiella intäkter	593	520	423	468	696
Finansiella kostnader	-142	-123	-101	-92	-97
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	284	326	908	1 057	210
Avskrivningar	576	593	620	645	719
Extraordinära intäkter	15	28	15	6	7
Extraordinära kostnader	9	8	11	3	3
Förändring av eget kapital	-286	-247	292	415	-505
Finansieringsanalys					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	284	326	908	1 057	210
Justering reavinst/realförlust m.m.	..	25	-2	23	-76
Försäljning av anläggningstillgångar	38	49	90	92	215
Minskning av långfristiga fordringar				302	
Ökning av långfristiga skulder	166	255	301		347
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära intäkter	15	28	15	6	7
Summa tillförda medel	503	683	1 312	1 480	703
Använda medel					
Nettoinvesteringar	816	829	1 162	989	1 167
Ökning av långfristiga fordringar	41	159	20		173
Minskning av långfristiga skulder				2 092	
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära kostnader	9	8	11	3	3
Summa använda medel	866	996	1 193	3 084	1 343
Förändring av rörelsekapital	-363	-313	119	-1 604	-640

Tabell 75

Balansräkning för samtliga kyrkokommuner 1995-1999 (inkl. stifts-
samfälligheter). Miljoner kronor i löpande priser

	1995	1996	1997	1998	1999
Omsättningstillgångar					
Kassa, bank, postgiro	4 884	4 771	4 643	5 345	4 063
Värdepapper	1 175	1 201	1 750	2 163	1 931
Obligationer	605	566	496	667	410
Förråd	5	5	5	5	10
Övriga omsättningstillgångar	634	456	379	404	460
Summa omsättningstillgångar	7 303	6 999	7 273	8 584	6 874
Anläggningstillgångar					
Fastigheter	12 571	11 976	12 051	11 752	11 701
Maskiner, inventarier	1 369	1 294	1 263	1 173	1 141
Värdepapper, andelar, bostadsrätter	253	322	596	631	838
Övriga långfristiga fordringar	217	324	344	137	265
Summa anläggningstillgångar	14 410	13 916	14 254	13 693	13 945
Summa tillgångar	21 713	20 915	21 527	22 277	20 819
Kortfristiga skulder					
Pensionsskuld inkl. särskild löneskatt				2 582	
Övriga kortfristiga skulder	1 219	1 272	1 387	1 653	3 054
Summa kortfristiga skulder	1 219	1 272	1 387	4 235	3 054
Långfristiga skulder					
Lån i banker, kreditinstitut	1 061	999	987	929	1 802
Pensionsskuld inkl. särskild löneskatt	1 918	2 331	2 681	627	
Gravskötselskuld	864	1 007	1 076	1 138	1 133
Övriga långfristiga skulder	132	138	103	93	211
Summa långfristiga skulder	3 975	4 475	4 847	2 787	3 146
Summa skulder	5 194	5 747	6 234	7 022	6 200
Eget kapital					
Anläggningskapital	10 435	9 441	9 407	10 906	10 799
Rörelsekapital	6 084	5 727	5 886	4 349	3 820
Summa eget kapital	16 519	15 168	15 293	15 255	14 619
Summa skulder och eget kapital	21 713	20 915	21 527	22 277	20 819

Tabell 76

Driftkostnader för samtliga kyrkokommuner på lokal nivå 1995-1999.
Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhet	1995	1996	1997	1998	1999
Gemensam administration					
Förtroendevalda	189	187	197	206	210
Central kansli- och ekonomifunktion	518	545	579	627	806
Informationsverksamhet	108	119	128	133	151
Övrig gemensam administration	224	218	239	243	241
Summa gemensam administration	1 039	1 069	1 143	1 209	1408
Kyrklig jord					
Prästgårdar	98	101	101	100	103
Församlingskyrkas fastighet	16	15	14	16	17
Summa kyrklig jord	114	116	115	116	120
Fastighetsförvaltning					
Administration	113	117	126	94	126
Kyrkor och kapell	759	786	845	866	965
Församlingshem och övr. församl. lokaler	508	535	554	553	659
Övriga fastigheter och lokaler	125	139	133	137	150
Summa fastighetsförvaltning	1 505	1 577	1 658	1 650	1 900
Kyrkogårdsförvaltning					
Administration	152	169	180	174	205
Kyrkogårdar och begravningsplatser	1 504	1 554	1 600	1 670	2 000
Krematorier	61	62	68	76	90
Begravningsclearing	35	39	41	54	48
Summa kyrkogårdsförvaltning	1 752	1 824	1 889	1 974	2 343
Församlingsverksamhet					
Församlingsexpedition inkl. kyrkobokföring	321	327	346	326	383
Präster	941	994	1 062	1 100	1 206
Gudtjänster och förättningar	236	243	255	267	316
Kyrkomusikalisk verksamhet	681	722	767	818	967
Konfirmandverksamhet	99	100	114	112	122
Barn- och ungdomsverksamhet	696	737	759	800	978
Vuxenverksamhet	92	98	100	98	114
Diakoni	323	345	363	375	473
Övrig församlingsverksamhet	292	290	321	337	411
Summa församlingsverksamhet	3 681	3 856	4 087	4 233	4 970
Summa egentliga verksamheter	8 091	8 442	8 892	9 182	10 741
Generellt					
Utbetalda pensioner inkl. särskild löneskatt	98	111	120	170	174
Ekonomisk utjämning ¹⁾	1 177	1 231	793	786	743
Finansiella kostnader	138	120	96	86	93
Extraordinära poster	9	4	11	2	3
Summa generellt	1 422	1 466	1 020	1 044	1 013
Summa	9 513	9 908	9 912	10 226	11754

1) Observera att den ekonomiska utjämningen nettoredovisas fr.o.m. 1997

Tabell 77

Driftintäkter för samtliga kyrkokommuner på lokal nivå 1995-1999.
Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhet	1995	1996	1997	1998	1999
Gemensam administration					
Förtroendevalda	1	1	2	1	1
Central kansli - och ekonomifunktion	16	15	18	20	22
Informationsverksamhet	2	2	1	2	4
Övrig gemensam administration	19	16	18	20	21
Summa gemensam administration	38	34	39	43	48
Kyrklig jord					
Prästgårdar	64	65	64	67	70
Utdelning på andelar i Egendomsnämndens förvaltning av kyrklig jord	185	145	174	193	220
Församlingskyrkas fastighet	19	15	16	17	19
Summa kyrklig jord	268	225	254	277	309
Fastighetsförvaltning					
Administration	5	4	4	5	5
Kyrkor och kapell	43	32	24	32	56
Församlingshem och övr. församl. lokaler	76	77	77	82	81
Övriga fastigheter och lokaler	96	94	90	98	126
Erhållet kyrkobyggnadsbidrag	29	35	37	44	35
Summa fastighetsförvaltning	249	242	232	261	303
Kyrkogårdsförvaltning					
Administration	7	5	7	8	7
Kyrkogårdar och begravningsplatser	226	232	241	249	287
Krematorier	20	25	28	31	41
Begravningsclearing	34	39	42	43	47
Summa kyrkogårdsförvaltning	287	301	318	331	382
Församlingsverksamhet					
Församlingsexpedition inkl. kyrkobokföring	8	6	7	6	7
Präster	28	32	31	33	34
Gudstjänster och förättningar	11	13	13	15	17
Kyrkomusikalisk verksamhet	17	20	23	24	26
Konfirmandverksamhet	10	10	11	13	14
Barn- och ungdomsverksamhet	90	98	96	101	109
Vuxenverksamhet	19	20	18	18	21
Diakoni	28	32	30	29	34
Övrig församlingsverksamhet	87	83	99	107	114
Summa församlingsverksamhet	298	314	328	346	376
Summa egentliga verksamheter	1 140	1 116	1 171	1 258	1 418
Generellt					
Skatteintäkter	7 511	7 988	9 047	9 371	9 704
Ekonomisk utjämning ¹⁾	563	598	175	169	169
Finansiella intäkter	560	491	405	442	666
Extraordinära poster	13	23	15	6	6
Summa generellt	8 647	9 100	9 642	9 988	10 545
Summa	9 787	10 216	10 813	11 246	11 963

1) Observera att den ekonomiska utjämningen nettoredovisas fr.o.m. 1997

Tabell 78

Investeringsredovisning för samtliga kyrkokommuner på lokal nivå
1997-1999. Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhet	Utgifter			Inkomster		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999
Gemensam administration	38	45	50	0	0	0
Kyrklig jord						
Prästgårdar	11	12	9	0	0	3
Församlingskyrkas fastighet	2	5	10	0	0	1
Summa kyrklig jord	13	17	19	0	0	4
Fastighetsförvaltning						
Kyrkor som omfattas av kulturminneslagens bestämmelser - Underhållsinvestering	197	203	181	43	60	50
Kyrkor som omfattas av kulturminneslagens bestämmelser - Nyinvestering	31	32	28	4	5	5
Övriga kyrkor och kapell	139	104	125	9	14	13
Församlingshem och övr. församlingslokaler	161	135	139	6	3	14
Övriga fastigheter och lokaler	40	36	44	5	4	11
Summa fastighetsförvaltning	568	510	517	67	86	93
Kyrkogårdsförvaltning						
Administration	10	10	10	0	-	0
Kyrkogårdar och begravningsplatser	212	187	221	1	2	10
Krematorier	20	69	87	-	-	7
Summa kyrkogårdsförvaltning	242	266	318	1	2	17
Församlingsverksamhet						
Församlingsexpedition inkl. kyrkobokföring	25	17	21	0	0	0
Gudstjänster och förrättningar	3	3	4	1	0	0
Kyrkomusikalisk verksamhet	18	19	21	1	0	0
Konfirmandverksamhet	0	1	0	-	-	-
Barn- och ungdomsverksamhet	3	2	2	0	0	-
Vuxenverksamhet	1	0	0	-	-	-
Diakoni	0	0	1	-	-	-
Övrig församlingsverksamhet	6	4	5	0	-	1
Summa församlingsverksamhet	56	46	54	2	0	1
Generellt						
Aktier och andelar	237	160	291			
Summa	1 154	1 044	1249	70	88	115
Summa nettoinvesteringar	1 084	956	1134			

Tabell 79

Driftkostnader för stiftssamfälligheter 1995-1999.
Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhet	1995	1996	1997	1998	1999
Stiftsfullmäktige och valda organ	41	19	19	20	19
Gemensam administration	180	181	204	226	207
Främjande av församlingslivet	346	353	379	355	423
Förmedlade strukturbidrag	94	94	94	100	100
Fastighetsförvaltning	17	21	16	25	18
Begravningsplatser	1	1	2	1	2
Generellt					
Utbetalda pensioner inkl. särskild löneskatt	2	2	2	3	3
Finansiella kostnader	4	3	5	6	4
Extraordinära poster	-	4	-	1	
Summa generellt	6	9	7	10	7
Summa	685	678	721	737	776

Tabell 80

Driftintäkter för stiftssamfälligheter 1995-1999.
Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhet	1995	1996	1997	1998	1999
Stiftsfullmäktige och valda organ	0	1	0	1	1
Gemensam administration	27	21	31	33	27
Främjande av församlingslivet	38	39	43	54	59
Förmedlade strukturbidrag	94	94	94	100	100
Fastighetsförvaltning	6	11	9	16	8
Begravningsplatser	-	-	-	-	-
Generellt					
Skatteintäkter	299	313	342	353	363
Stiftsbidrag	183	181	194	194	192
Allmänt o extra utjämningsbidrag ¹⁾	19	21	1	0	-
Finansiella intäkter	33	29	18	26	30
Extraordinära poster	2	5	-	-	1
Summa generellt	536	549	555	573	586
Summa	701	715	732	777	781

1) T.o.m. 1996 ingår Allmänt utjämningsbidrag

Tabell 81
 Investeringsredovisning för stiftssamfälligheter 1997-1999.
 Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhet	Utgifter			Inkomster		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999
Fastighetsförvaltning	22	26	24	-	-	-
Begravningsplatser	-	-	-	-	-	-
Övriga investeringar	10	7	9	0	0	0
Generellt						
Aktier och andelar	46	1	-	-	-	-
Summa	78	33	33	0	0	0
Summa nettoinvesteringar	78	33	33			

Tabell 82

Resultaträkning för kommunalförbund 1995-1999.

Miljoner kronor i löpande priser

	1995	1996	1997	1998	1999
Resultaträkning					
Rörelsens intäkter	1 820	2 118	9 081	9 631	3 582
Rörelsens kostnader	-1 715	-2 002	-9 488	-9 676	-3 357
Rörelseresultat före avskrivningar	105	116	-407	-45	225
Avskrivningar	-73	-87	-199	-218	-158
Rörelseresultat efter avskrivningar	32	29	-606	-263	67
Finansiella intäkter	26	21	46	45	20
Finansiella kostnader	-38	-58	-125	-190	-95
Resultat efter finansiella intäkter o kostnader	20	-8	-685	-408	-8
Extraordinära intäkter	4	21	1	75	8
Extraordinära kostnader	-7	-15	-5	-3	-4
Resultat före bokslutsdispositioner o skatt	17	-2	-689	-336	-4
Bokslutsdispositioner	0	-2	-3	2	2
Skatt	0	0	0	-334	0
Årets resultat	17	-4	-692	-334	-2

Tabell 83

Balansräkning för kommunalförbund 1995-1999.

Miljoner kronor i löpande priser

	1995	1996	1997	1998	1999
Omsättningstillgångar					
Likvida medel	366	331	928	1004	374
Kortfristiga fordringar	181	262	921	1151	561
Förråd	5	11	25	26	19
Summa omsättningstillgångar	552	604	1 874	2 181	954
Anläggningstillgångar					
Långfristiga fordringar	86	93	105	42	47
Maskiner och inventarier	188	264	614	705	463
Fastigheter	344	372	376	368	421
Övriga anlägg.tillgångar	333	593	1140	1412	1397
Summa anläggningstillgångar	951	1322	2 235	2 527	2328
Summa tillgångar	1 503	1 926	4 109	4 708	3 282
Skulder					
Kortfristiga skulder	525	601	1737	2321	868
Långfristiga skulder	655	1006	2 392	2 516	1 780
Summa skulder	1180	1 607	4 129	4 837	2648
Eget kapital					
Anläggningskapital	286	227	228	251	360
Rörelsekapital	37	92	-248	-380	274
Summa eget kapital	323	319	-20	-129	634
Summa skulder o eget kapital	1 503	1 926	4 109	4 708	3 282

Tabell 84

Driftredovisning för kommunalförbund 1999.
Miljoner kronor

Verksamhet	Driftkost- nader	Därav Löner	Drift- intäkter	Därav		
				Externa avgifter	Medlems- avgifter	Förs. av verksam
Infrastruktur	1451	696	1364	97	1110	72
Utbildning	52	22	53	6	25	4
Äldre och funktionshindr.	1472	499	1558	149	923	393
Individ och familj	83	39	86	3	9	38
Kommunikationer	213	8	215	0	63	0
Energi, vatten och avfall	242	32	276	14	150	9
Gemensam verksamhet	14	2	16	15	2	0
Totalt	3 527	1 298	3 568	284	2 282	516

Tabell 85

Investeringsredovisning för kommunalförbund 1999.
Miljoner kronor

Verksamhet	Byggn. o anlägg- ningar	Inköp av mask. o inventarier	Övriga investe- ringar	Summa invest.- utgifter
Infrastruktur	20	79	3	102
Utbildning	0	0	0	0
Äldre och funktionshindr.	56	50	20	126
Individ och familj	1	0	0	1
Kommunikationer	0	1	0	1
Energi, vatten och avfall	9	12	139	160
Gemensam verksamhet	0	0	0	0
Totalt	86	142	162	390

Tabell 86

Resultaträkning för kommunala koncerner 1995-1999.

Miljoner kronor i löpande priser

	Koncern				Kommun	
	1995	1996	1997	1998	1999	1999
Resultaträkning						
Verksamhetens intäkter	158 767	161 283	160 456	158 363	154 338	77 694
Verksamhetens kostnader	-326 565	-348 229	-356 389	-364 689	-365 946	-318 794
Avskrivningar	-19 861	-20 558	-21 669	-22 189	-23 604	-12 568
Verksamhetens nettokostnader	-187 659	-207 504	-217 602	-228 515	-235 212	-253 669
Skatteintäkter	179 881	191 956	197 174	201 954	207 774	207 774
Statsbidrag	31 263	32 698	37 384	46 218	43 060	43 060
Finansiella intäkter	8 456	8 309	6 653	6 987	7 052	8 033
Finansiella kostnader	-27 458	-26 730	-24 476	-24 001	-19 399	-7 694
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	4 483	-1 271	-867	2 664	3 276	-2 496
Extraordinära intäkter	2 690	3 109	5 130	9 524	5 506	12 869
Extraordinära kostnader	-2 393	-1 300	-1 557	-1 476	-6 168	-7 560
Skattekostnader	-980	-1 080	-961	-1037	-1281	..
Årets resultat	3 800	-542	1 745	9 654	1 333	2 813

Tabell 87

Balansräkning för kommunala koncerner 1995-1999¹.

Miljoner kronor i löpande priser

	Koncern				Kommun	
	1995	1996	1997	1998	1999	1999
Immateriella anläggningstillgångar	..	..	..	2 124	938	42
Mark, byggn. o. tekn. anläggningar	489 027	502 670	516 431	506 475	509 424	214 745
Maskiner och inventarier	50 090	55 256	55 644	48 196	49 281	14 036
Summa materiella anläggningstillgångar	539 117	557 926	572 075	554 671	558 705	228 781
Värdepapper, andelar och bostadsrätter	6 784	5 681	6 887	13 900	17 118	24 301
Långfristiga fordringar	7 868	8 990	7 197	7 598	6 989	71 384
Summa finansiella anläggningstillgångar	14 652	14 671	14 084	21 498	24 107	95 685
Summa anläggningstillgångar	553 769	572 597	586 159	578 293	583 750	324 508
Förråd, lager, exploateringsfastigheter	3 550	3 690	4 011	3 930	3 498	1 484
Kortfristiga placeringar (i värdepapper)	..	..	..	12 588	11 916	9 908
Övriga kortfristiga tillgångar	35 732	32 954	32 974	32 512	34 451	40 084
Summa kortfr. fordr. o. placeringar	37 190	33 885	34 398	45 100	46 367	49 992
Kassa och bank	25 253	24 202	26 203	18 395	17 359	10 275
Summa omsättningstillgångar	65 993	61 777	64 612	67 425	67 224	61 751
Summa tillgångar	619 762	634 373	650 771	645 718	650 974	386 258
Eget kapital	147 864	144 414	146 323	241 255	239 236	210 079
Avsättn. för pensioner o. likn. förpliktelser	..	..	..	10 164	18 831	13 141
Andra avsättningar	..	..	..	8 778	14 233	8 323
Summa avsättningar	..	..	..	18 942	33 065	21 464
Lån i banker och kreditinstitut	267 131	262 749	267 626	274 322	278 023	79 881
Lån i utländsk valuta	18 781	14 234	12 544	12 462	5 050	4 349
Redovisad pensionsskuld	81 378	87 915	93 584	..	..	..
Övriga långfristiga skulder	26 110	43 766	38 750	7 543	6 388	7 016
Summa långfristiga skulder	393 400	408 664	412 504	294 327	289 461	91 247
Kortfristiga skulder	78 498	81 295	91 944	91 194	89 212	63 468
Summa skulder	471 898	489 959	504 448	385 521	378 673	154 715
Skulder, avsättningar och eget kapital	619 762	634 373	650 771	645 718	650 974	386 258

1) Följden av den nya redovisningslagen, som tillämpas fr.o.m. bokslutsåret 1998, är bl.a. nya poster och vissa definitionsförändringar.

Tabell 88
Resultaträkning för kommunägda företag 1995-1999.
Miljoner kronor i löpande priser

	1995	1996	1997	1998	1999
Resultaträkning					
Omsättning	112 369	117 197	113 402	122 271	118 858
Kostnader	-77 533	-83 877	-80 924	-88 316	-89 651
Resultat före avskrivningar	34 836	33 320	32 478	33 955	29 207
Avskrivningar	-10 937	-13 604	-10 086	-11 609	-11 284
Resultat efter avskrivningar	23 899	19 716	22 392	22 346	17 923
Finansiella intäkter	7 927	10 870	6 987	6 144	11 607
Finansiella kostnader	-24 655	-23 509	-22 232	-23 237	-16 803
Resultat efter finansiella intäkter o kostnader	7 170	7 078	7 147	5 253	12 727
Extraordinära intäkter	1 839	1 139	3 951	3 590	2 621
Extraordinära kostnader	-971	-210	-1 176	-1 066	-3 404
Resultat före bokslutsdispositioner	8 038	8 006	9 922	7 777	11 944
Bokslutsdispositioner	-3 721	-3 500	-3 214	-2 533	-877
Därav koncernbidrag	3 301	..	..	..	..
Skatt	-617	-603	-573	-988	-1483
Redovisat årsresultat	3 700	3 903	6 135	4 256	9 584

Tabell 89

Balansräkning för kommunägda företag 1995-1999.

Miljoner kronor i löpande priser

	1995	1996	1997	1998	1999
Anläggningstillgångar					
Immateriella tillgångar	..	..	..	3 307	2 207
Mark, byggn. och tekn. anläggningar	..	246 189	269 351	287 451	301 980
Maskiner och inventarier	..	39 843	47 164	50 999	58 652
Summa materiella anläggningstillgångar	..	286 032	316 515	338 450	360 632
Aktier och andelar	..	24 785	46 014	72 973	61 510
Långfristiga fordringar	..	16 061	27 448	41 401	39 033
Summa finansiella anläggningstillgångar	..	40 846	73 462	114 374	100 543
Summa anläggningstillgångar	362 269	355 483	389 977	456 131	463 382
Omsättningstillgångar					
Förråd och lager	2 470	3 353	2 748	3 246	3 259
Övriga kortfristiga placeringar	..	..	..	3 076	3 887
Övriga kortfristiga fordringar	29 372	36 988	33 349	36 941	46 543
Kassa och bank	11 462	10 482	9 244	8 819	15 594
Summa omsättningstillgångar	43 304	50 823	45 341	52 082	69 283
Summa tillgångar	405 838	406 306	435 318	508 213	532 665
Eget kapital	47 343	58 826	74 289	103 391	97 703
Avsättningar					
Avsättningar till pensioner	..	..	..	4 203	4 113
Övriga avsättningar	..	..	..	870	1 968
Summa avsättningar	..	..	..	5 073	6 081
Långfristiga skulder					
Lån från aktieägarna	..	19 968	28 049	46 512	60 666
Övriga långfristiga skulder	297 419	264 501	..	268 969	276 267
Summa långfristiga skulder	297 419	284 469	..	315 481	336 933
Obeskattade reserver	15 903	16 880	21 214	24 126	30 480
Kortfristiga skulder					
Leverantörsskuld	..	10 613	10 036	11 001	11 450
Övriga kortfristiga skulder	45 217	35 518	..	49 141	50 018
Summa kortfristiga skulder	45 217	46 131	..	60 142	61 468
Summa skulder och eget kapital	405 878	406 306	435 318	508 213	532 665

Vissa poster som nu redovisas i 1997 års balansräkning misstämmer med tidigare publicerade uppgifter. Det beror på brister i redovisningen som i efterhand har rättats till.

Aktier o andelar, långfristiga fordringar, eget kapital och långfristiga skulder ökade kraftigt mellan 1997 och 1998. Förklaringen är att Stockholms stad förvärvade aktier i koncernen Birka Energi AB.

Kvalitet m.m.

Information om kvalitet och tillförlitlighet i de uppgifter som insamlats och sammanställts av SCB och som presenteras i denna publikation finns i beskrivningar av statistiken för respektive källa. Beskrivningarna finns tillgängliga på SCB:s webbplats under adress <http://www.scb.se>. Välj sedan "Ekonomi", därefter "Offentlig ekonomi" alternativt "Nationalräkenskaper" och slutligen önskad källa.

Uppgiftsskyldighet gäller för den kommunala finansstatistiken. Kommuner, landsting och t.o.m. 1999 även kyrkokommuner skall lämna sammandrag över sina räkenskaper. De skall efter anmaning även vara beredda att lämna andra uppgifter som behövs för samhällsekonomisk analys.

Begreppsförklaringar

Affärsmässig verksamhet – verksamhet som kommunerna bedriver och som huvudsakligen finansieras genom avgifter. De verksamheter som ingår är gas-, el- och fjärrvärmeförsörjning, vatten-, avlopps- och avfallshantering, hamnverksamhet, kommersiell service, tillhandahållande av bostäder samt trafikverksamhet. I nationalräkenskaperna räknas den affärsmässiga verksamheten till företagssektorn.

Anläggningskapital – skillnaden mellan anläggningstillgångar och långfristiga skulder. Kapital som är avsett att behållas en längre tid eller för all framtid.

Anläggningstillgångar – all fast egendom samt lös egendom som är avsedd att stadigvarande innehas.

Arbetsgivaravgifter – avgifter till allmän sjukförsäkring, yrkesskadeförsäkring, ATP, grupplivförsäkring m.m.

Avgifter – taxor och avgifter för lämnade tjänster, t.ex. olika vårdavgifter, daghemsavgifter, konsumtionsavgifter för vatten och avlopp.

Avskrivningar – planmässig värdenedsättning av anläggningstillgångar. Bokförs som intern kostnad i resultaträkningen.

Balanskrav – Huvudregeln i den lagregel om ekonomisk balans för kommuner och landsting som gäller från och med år 2000 innebär att årets resultat skall överstiga noll kronor. Flera av de extraordinära poster som ingår i detta resultat får dock inte medräknas i en balansavstämning mot lagkravet. För att göra en grov och generell avstämning mot balanskravet är det snarare resultatet före extraordinära poster som är mest relevant att analysera.

Bidrag (till enskilda och företag) – ersättning i understödjande syfte utan direkt krav på motprestation, t.ex. socialbidrag.

Bruttokostnader – kostnader för den löpande verksamheten. Bland driftkostnaderna märks löner, räntor, avskrivningar, köpta tjänster m.m.

Bruttonationalprodukten (BNP) – utgörs av värdet av alla varor och tjänster som framställs i Sverige under en given period.

Driftbidrag – bidrag, ofta från staten, som går till en specifik verksamhet.

Driftintäkter – intäkter från den löpande verksamheten.

Driftkostnader – bruttokostnader minskade med interna intäkter m.m.

Eget kapital – skillnaden mellan tillgångar och skulder. Kan delas upp i anläggningskapital och rörelsekapital.

E.o. poster – se extraordinära poster.

Externa inkomster – summa externa drift- och investeringsinkomster.

Externa utgifter – summa externa drift- och investeringsutgifter.

Extraordinära poster – intäkter och kostnader som härrör från annan verksamhet än den normala och som brukar vara av engångskaraktär.

Finansiellt sparande – skillnaden mellan externa utgifter och inkomster. Definitionen som förekommer i publikationen är en förenkling i jämförelse med den som används i nationalräkenskaperna.

Finansieringsanalysen – beskriver och förklarar finansieringen av investeringarna och förändringen av rörelsekapitalet.

Försäljningsinkomster (försäljningsmedel) – intäkter från försäljning av material, skog m.m.

Förändring av rörelsekapitalet – skillnaden enligt finansieringsanalysen mellan tillförda medel och använda medel.

HSL – Hälso- och sjukvårdslagen.

Interna poster – avskrivningar, interna ränteersättningar och andra interna transaktioner mellan olika förvaltningar.

Investeringar – som investeringar räknas utgifter för byggnadsverksamhet samt inköp av maskiner, inventarier, fordon m.m.

Kommunala sektorn – består av kommuner, landsting, kommunalförbund och t.o.m. 1999 även kyrkokommuner. Kommunägda och landstingsägda företag ingår inte i den kommunala sektorn utan i företagssektorn. Till företagssektorn räknas också kommunernas s.k. affärsmässiga verksamhet (t.ex. el- och vattenförsörjning, fastighetsförvaltning och kommunikationer) enligt nationalräkenskapernas definition.

Denna definition används i kapitlet Den offentliga sektorn. Det bör uppmärksammas att i övriga kapitel ingår den kommunala affärsmässiga verksamheten i den kommunala sektorn.

Konsumtion – egen förbrukning av varor och tjänster samt personal. Investeringar och transfereringar ingår inte.

Kortfristiga skulder – tillfälliga lån samt diverse andra skulder, t.ex. leverantörsskulder och interimsskulder.

Kostnader – Kostnader för kommunerna och landstingens verksamheter definieras som bruttokostnader minus interna intäkter minus försäljning.

Köpta tjänster – administrativa tjänster (telefon, porto m.m.), köp av verksamhet samt diverse tjänster (husbyggnads- och anläggningsentreprenader m.m.).

Landstingsfri kommun – Gotland, som själv bedriver den verksamhet som normalt ankommer på landstingen, dvs. sjukvård m.m. T.o.m. 1998 var också kommunerna Göteborg och Malmö landstingsfria.

LASS – Lagen om assistansersättning.

Likvida medel – summan av kassa, bank och postgiro.

LSS – Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Långfristiga skulder – summan av obligationslån och övriga långfristiga skulder (anläggningslån).

Nationalräkenskaperna – Nationalräkenskaperna (NR) sammanfattar och beskriver i form av ett slutet kontosystem Sveriges ekonomiska aktiviteter och utveckling på ett konsistent och överskådligt sätt. Beskrivningen omfattar produktionen av varor och tjänster och dess användning, inkomstbildning, omfördelning och inkomstanvändning, kapitalbildning samt transaktioner med utlandet. Nationalräkenskaperna görs i enlighet med internationella rekommendationer. För de svenska nationalräkenskaperna ansvarar Statistiska centralbyrån.

Nettoinvesteringar – investeringsutgifter med avdrag för investeringsinkomster, t.ex. investeringsbidrag och vissa försäljningsinkomster.

Nya lån – bruttoupplåning för att finansiera anskaffandet av anläggningstillgångar.

Offentliga sektorn – omfattar förutom den kommunala sektorn den statliga sektorn (statlig verksamhet utom verksamhet som bedrivs i affärs- eller företagsform) och socialförsäkringssektorn.

Omsättning – verksamhetens externa intäkter.

Omsättningstillgångar – tillgångar som inte är avsedda för stadigvarande bruk eller innehav, t.ex. kassa, bank, postgiro, förråd m.m.

Resultaträkning – beskriver och förklarar det ekonomiska resultatet av verksamheten under redovisningsåret. Det ekonomiska resultatet redovisas på tre nivåer, verksamhetens nettokostnader, resultat efter skatteintäkter och finansnetto samt årets resultat.

Rörelsekapital – omsättningstillgångar minus kortfristiga skulder.

Skattefinansiering av kostnaderna – den del av kostnaderna som finansieras med medel som inte är knutna till en viss verksamhet, huvudsakligen skattemedel.

Sociala avgifter – se arbetsgivaravgifter.

SoL – Socialtjänstlagen.

Specialdestinerade statsbidrag – statliga drift- och investeringsbidrag till viss verksamhet.

Taxor och avgifter – se avgifter.

Transfereringsinkomster – inkomstöverföringar från andra sektorer i samhället, t.ex. kommunalskatt, statsbidrag och räntor.

Transfereringsutgifter – inkomstöverföringar till andra sektorer i samhället, t.ex. bostadsbidrag och socialbidrag, avgifter till andra delar av offentlig sektor, bidrag till föreningar och företag.

Årets resultat – årets finansiella resultat som är skillnaden mellan samtliga intäkter och kostnader. Motsvarar förändringen av eget kapital.

Teckenförklaringar

Intet finns att redovisa (värdet noll)	–
Miljoner kronor	milj. kr
Mindre än hälften av den använda enheten	0
"	0,0
Tusental kronor	tkr
Uppgift ej tillgänglig el. alltför osäker för att anges	..
Uppgift kan inte förekomma	.
Uppprepning	"

Källor och referenser

Budgetpropositionen för 1999, regeringens prop. 1998/99:1.

Ekonomisk basstatistik 1999, Landstingsförbundet.

Ekonomisk redogörelse för kyrkokommuner 1999, Svenska kyrkan – Kyrkofondens styrelse, Svenska kyrkans församlingsförbund och SCB.

Kommunernas hushållning med resurser 1999, statistiskt meddelande (OE 25 SM 0001), SCB.

Kommunernas resultat 1999, preliminära uppgifter, statistiskt meddelande (OE 24 SM 0001), SCB.

Nyckeln till Svenska kyrkans verksamhet och finanser 1999 – Bokslut 1999, Svenska kyrkan – Kyrkofondens styrelse, Svenska kyrkans församlingsförbund och SCB.

Om den offentliga sektorn, Margareta Ringqvist, Statskontoret 1996.

Skattestatistisk årsbok 1999, Riksskatteverket (RSV 152 Utgåva 2).

Statens Finanser 1999, Ekonomistyrningsverket, ESV 2000:8.

Tabeller och diagram som saknar källhänvisningar i publikationen grundar sig på uppgifter från räkenskapssammandraget för kommuner 1999.

Vad kostar verksamheten i Din kommun? – Bokslut 1999, Svenska Kommunförbundet och SCB.

Årsredovisning för staten 1999, regeringens skrivelse 1999/2000:150.

Årsredovisningar för AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten (PPM).

– avseende Tema Kyrkokommuner:

Befolkningsutvecklingen under 250 år, Demografiska rapporter 1999:2, SCB.

Den kyrkliga egendomen (SOU 1997:47).

Ekonomi och egendom (Svenska kyrkans utredningar 1998:5).

Framtid i samverkan (SOU 1986:17).

Församlingar i samverkan (SOU 1985:1).

Kommunernas finanser för vissa år under perioden 1952–1995, SCB.

Lag (1998:1591) om Svenska kyrkan, SFS 1998:1591.

Löner och sysselsättning inom kyrkokommunal sektor 1999, statistiskt meddelande (AM53 SM 0001), SCB.

Staten i omvandling 1999, Statskontoret 1999:15.

Staten och trossamfunden, Pocketboken om Kyrkoberedningens betänkande, civildepartementet 1994.

Tidskriften Populär Historia, nr 2/2000, sid. 54–55.

Årsbok för Sveriges kommuner 1999, SCB.

Årsredovisning med Årsbokslut för år 1999, Kyrkofondens styrelse.

Summary

General Government Finance includes financial data on central government and local governments. The local government sector consists of municipalities, county councils, parishes and ecclesiastical associations, municipal associations and enterprises owned by municipalities. The data presented concerning local governments are primarily from the surveys of local government finance in 1999. Comparisons with previous surveys are also given.

Central government

For the year 1999, there was a surplus in the central government finances amounting to SEK 55 000 million. In the year before, there was a deficit amounting to SEK 31 000 million. About 90 per cent of the revenue came from taxes and social security contributions. Transfers to households took a major part of the expenditures.

Local governments

During the period 1960–1990 the county councils expanded their range of activities faster than the municipalities and they increased their share of the local government sector. In the beginning of 1990 this trend changed and the municipalities increased their share of the local government sector. In 1999 the total expenditure of the local government sector amounted to SEK 514 000 million, about half of which was personnel expenditure. The total income was SEK 520 000 million. More than 60 per cent was income tax and 13 per cent was government grants.

Municipalities

Sweden was in 1999 divided into 289 municipalities. They cover a wide range of activities, e.g. education, social welfare, supply of water and electricity, maintenance of streets and roads.

The total expenditure of the Swedish municipalities in 1999 amounted to SEK 347 000 million, which amounts to approx. 2/3 of the expenditure of the local government sector.

The statistics on municipality finances are assembled in abstracts of the accounts of municipalities. The used form is adapted to the standard municipality accounting system.

County councils

As from 1999, there are 20 county council districts in Sweden. Their main task is to provide public health services. One municipality, Gotland, does not belong to any county council district and provides those services by itself.

The 1999 county council expenditure amounted to SEK 157 000 million, or about 30 per cent of the total expenditure of the local government sector.

The schedule used when assembling statistics on county council finances is adapted to the standard accounting system of county councils. Gathering and examining the data are done in co-operation between Statistics Sweden and The Federation of Swedish County Councils.

Parishes and ecclesiastical associations

In 1999 there were about 1 500 parishes and ecclesiastical associations in Sweden with an economic responsibility of their own. They administrate churches, cemeteries, vicarages etc., wages of clergymen and church musicians, burial services and parochial matters. Their total expenditure in 1999 was SEK 14 000 million.

Municipal associations

Municipal associations are formed to administer matters common to several municipalities and/or county councils. In 1999 there were 50 municipal associations.

Några andra årliga publikationer som redovisar uppgifter om kommunerna:

- **Vad kostar verksamheten i Din kommun? Bokslut 1999.** I boken Vad kostar verksamheten i Din kommun? beskrivs 1999 års kommunala bokslut med 140 olika nyckeltal. De jämförelsetal som presenteras i rapporten är avsedda att bidra till det förändrings- och utvecklingsarbete som pågår i kommunerna.

Rapporten gör det möjligt att göra jämförelser av både det finansiella resultatet och av olika verksamheter. Förhoppningen är att detta skall kunna ge uppslag till en fortsatt analys och impulser att lära av varandra.

- I boken **Nyckeln till Svenska Kyrkans verksamhet och finanser** beskrivs det kyrkokommunala verksamhetsåret 1999 med hjälp av olika nyckeltal. Tanken är att denna bok skall fungera som ett hjälpmedel för planering, uppföljning och utvärdering av verksamheten.

Rapporten inleds med en analysdel där nyckeltalen beskrivs, förklaras och kommenteras. I tabellerna redovisas finansiella och verksamhetsrelaterade nyckeltal för pastorat, samfälligheter, stiftssamfälligheter och egendomsnämnder. Nyckeltalen gör det möjligt att göra jämförelser av olika slag avseende verksamheten och den finansiella ställningen. Förhoppningen är att jämförelsetalen också ska ge impulser till fortsatt analys av den egna verksamheten.

- I rapporten **Ekonomisk redogörelse för kyrkokommuner 1999** presenteras uppgifter om Sveriges kyrkokommuner. Här redovisas bl.a. resultaträkning, finansieringsanalys och balansräkning för kyrkokommuner på lokal nivå samt för stiftssamfälligheter och egendomsnämnder. Rapporten innehåller också i förekommande fall jämförelser mellan verksamhetsåren 1996–1999.

- I **Årsbok för Sveriges kommuner** presenteras ett antal uppgifter om kommuner och landsting. Uppgifterna är huvudsakligen av ekonomisk art, t.ex. skatteunderlag, skattesatser, utgifter och inkomster, men även andra uppgifter av mer allmän karaktär ingår. Vissa data ges också i tidsserier. För att underlätta jämförelser redovisas många av uppgifterna som relationstal.

- I **Taxeringsutfallet** redovisas uppgifter avseende taxering till statlig och kommunal inkomstskatt med fördelning på olika kategorier av inkomsttagare och olika inkomstkällor.

- **Rikets indelningar** innehåller förteckningar med postadresser, telefonnummer och regionala koder över samtliga kommuner, församlingar, länsstyrelser, polismyndigheter, åklagarmyndigheter, kronofogdmyndigheter, domstolar och landsting. Dessutom ingår uppgifter om A-regioner, kommunalförbund, skattekraftsklasser, inskrivningsområden och post-nummerområden samt karta över Sveriges kommuner enligt indelningen den 1 januari.

Den offentliga sektorns finanser innehåller bokslutsuppgifter om staten, sociala försäkringssektorn och de olika kommuntyperna. För kommuner och landsting finns en detaljerad redovisning på riksnivå av utgifter efter ändamål och kostnadsslag, inkomster och andra källor samt tillgångar och skulder m.m. Dessutom ingår tidsserier och jämförelser mellan olika kommungrupper.

Kyrkokommunernas och kommunalförbundens finanser liksom vissa uppgifter om de kommunägda företagen redovisas på riksnivå med fördelning på verksamhetsområden.

I **Den offentliga sektorns finanser** redovisas även ekonomisk statistik på koncernnivå. Koncernredovisningen omfattar resultat- och balansräkning.

Vill Du veta mer?

Har Du frågor eller vill Du beställa publikationer eller egna bearbetningar?

Ring

Leif Heinstedt	019-17 65 44	Ansvarig för publikationen
Leif Heinstedt	019-17 65 44	Landsting
Alf Pettersson	019-17 63 32	Kommuner
Jessica Kühne	019-17 70 31	Kommunägda företag, Kommunalförbund
Lena Eklind	019-17 67 15	Kyrkokommuner
Elisabeth Bergius	019-17 63 09	Kommunkoncerner

eller faxa 019-17 63 05

eller skriv Statistiska centralbyrån
Offentlig ekonomi
701 89 ÖREBRO

ISSN 1650-1721
ISBN 91-618-1085-1

Statistikpublikationer kan beställas från SCB, Publikationstjänsten, 701 89 ÖREBRO, e-post: publ@scb.se, telefon: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44. De kan också köpas genom bokhandeln eller direkt hos SCB, Karlavägen 100 i Stockholm. Aktuell publicering redovisas i SCB:s publikationskatalog och på vår webbplats (www.scb.se). Ytterligare hjälp ges av SCB:s Informationsservice, e-post: infoservice@scb.se, telefon: 08-506 948 01 eller 019-17 62 00, fax: 08-506 948 99.

This statistical report and other publications can be ordered from Statistics Sweden, Publication Services, SE-701 89 ÖREBRO, Sweden (phone: +46 19 17 68 00, fax: +46 19 17 64 44, e-mail: publ@scb.se). If you do not find the data you need in the publications, please contact Statistics Sweden, Information Services, Box 24300, SE-104 51 STOCKHOLM, Sweden (phone: +46 8 506 948 01, fax: +46 8 506 948 99, e-mail: infoservice@scb.se).

www.scb.se